

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI BİLİM DALI

MEHMET NURİ UYGUN'UN HAYATI, DİNİ MUSİKİ
ÇALIŞMALARI VE BESTELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yunus Emre İPEK

İstanbul
Ağustos-2023

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI BİLİM DALI

MEHMET NURİ UYGUN'UN HAYATI, DİNİ MUSİKİ
ÇALIŞMALARI VE BESTELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yunus Emre İPEK

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet ÖNCEL

İstanbul
Ağustos-2023

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, İslam Tarihi ve Sanatları Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Mehmet ÖNCEL

(Islak İmza)

Üye Prof. Dr. Ziya KAZICI

(Islak İmza)

Üye Dr. Öğr. Üyesi Nuri ÖZCAN

(Islak İmza)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Erhan İÇENER

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Mehmet Nuri Uygun’un Hayatı, Dini Musiki Çalışmaları ve Besteleri** ” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Yunus Emre İPEK

ÖN SÖZ

İnsanlığın var olmasıyla beraber ortaya çıkan ses nimeti, aynı zamanda tarihsel süreçte bir ilim olarak tezahür etmiştir. Bu yönüyle insanoğlunun sevinci, hüznü, kederi, günlük yaşantısına dair hemen her meselede sesini kullandığı görülmektedir. Her millet kendi kültür ve yaşayışı çerçevesinde kendine has melodi ve nağme dağarcığıyla bunu ortaya koymaya çalışmıştır. Bizlerde Türk milleti olarak kendi musikimize Türk mûsikisi adını vermişiz. Zaman içinde yapılan çaba ve gayretler doğrultusunda gelişimini aktif bir şekilde devam ettiren musikimiz başta Fars, Bizans kültürü olmak üzere pek çok medeniyetin birikiminden istifade ederek bugünlere de gelmiştir. Bu mûsikî birikiminin genel olarak bugün literatüre bakıldığında halk müziği, dini mûsikî ve sanat mûsikîsi gibi türlere ayrıldığını görmekteyiz. Bu türlerin sayısı daha da arttırılabilir. Çoğunluğu Müslüman olan toplumumuz farz, vacip, sünnet ve mübah olan ibadetlerimizin huşu ve neşvesini arttırmak gayesiyle dini mûsikî formlarını oluşturduklarını görmekteyiz. Dini mûsikî esas yapı itibariyle cami ve tekke musikisi şeklinde iki kısma ayrılmıştır. Bunların da kendilerine ait alt dalları bulunmaktadır. Günümüze kadar bu dallara dair çalışmalar yapılmış ve hatırı sayılır miktarda eserler ortaya konulmuştur. Bu zengin mirasınin muhafazası ve geliştirilmesi adına hem icracı hem de öğreticileri tarih boyunca var olmuş, kimileri ise bu silsilede oldukça kıymetli hizmetlerde bulunduğu için tarihin sayfalarına isimlerini altın harflerle yazdırmıştır. 20. yüzyıla bakıldığında dini mûsikî sahasında kârî, hanende, bestekâr musikîşinaslara bakıldığında pek çok isim zikredilebilir. Bunlar arasında Hafız Ahmed Irsoy, Ahmed Avni Konuk, Hafız Sami, Sadettin Kaynak, Sadettin Heper, Hüseyin Sebilci, Ali Üsküdarlı, Sadettin Heper, Kani Karaca, Bekir Sıtkı Sezgin, Ahmet Hatipoğlu gibi pek çok üstad sayılabilir. Bu geleneğin günümüz temsilcilerinden akademik hüviyetinin yanında özellikle Tekke mûsikisi üzerinde önemli beste ve derleme çalışmaları yapmış Dr. Mehmet Nuri Uygun hocamızı zikretmek gerekir. Bu çalışmada hocamızın hayatı, mûsikîye dair yazıları, besteleri ve etkinliklerini onun takdir ve gözetiminde ele almaya gayret ettik.

Böyle bir çalışmanın yapılmasında da önemli insanların desteklerini aldığımız için isimlerini zikretmek boynumuzun borcudur. Bu vesileyle tez konusunu belirlemem de bana yardımcı olan, tez yazım sürecinde desteğini esirgemeyen kıymetli Doç. Dr. Mehmet Öncel'e, tez için gerekli bilgi ve belgeleri bize temin eden, yol gösteren Dr.

Nuri Uygun hocama, bu tezin yazımı ile ilgili düzeltmeler ve katkılar sunan Dr. Nuri Özcan'a, Prof. Dr. İsmail Safa Üstün'e, Doç. Dr. Safa Yeprem'e, Dr. Muhammet Sevinç hocama ayrıca dini mûsiki alanında çalışmaya başlamamda bir öncü olan değerli Doç. Dr. Fatih Koca hocama, bizlerin bugüne kadar yetişmesine vesile olan ismini zikredemediğim bütün hocalarıma en kalbi şükranlarımı sunarım. Bizleri bugünlere getiren en değerli hazinelerim muhterem anne ve babama rıza-i ilahi dileyerek mûsiki deryasında bir damla olabilmek ümidiyle...

Yunus Emre İPEK
İstanbul-2023

ÖZET

MEHMET NURİ UYGUN'UN HAYATI, DİNİ MUSİKİ ÇALIŞMALARI VE BESTELERİ

Yunus Emre İPEK

Yüksek Lisans, İslam Tarihi ve Sanatları

Tez danışmanı: Doç. Dr. Mehmet

ÖNCEL Ağustos-2023, 139 Sayfa

Güzel sanatların bir dalı olan mûsiki, beşerin duygu, düşünce ve yaşayışını sese dökerek aktarma sanatı manasına gelmektedir. Bu yönüyle mûsikî insanoğlunun gerek ilahi gerekse beşerle olan irtibatını sağlayan önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. İlahi olanın evrendeki tezahürünü anlamaya ve ifade etmeye çalışan mûsiki ilmi, ses bakımından evrensel olup, üslup bakımından yöreseldir. Dünya üzerinde bulunan her toplumun dini anlayışı içerisinde kendine özgü bir mûsiki tavrı oluşmuştur. Bu oluşumlardan biri olan Türk mûsikisi, farklı mekânlarda farklı bir tavırla farklı eserlerle var olmuştur. Bu mekânlardan birisi de tekkelerdir. Tekkeler, Türk mûsikisinin bir dalı olan dini mûsikiye güfteler kazandırması, besteler yapması ve mûsikişinas yetiştirmesi açısından önemli yapılardır. Dini mûsikinin birçok türünün icra edildiği bu yapılarda kadim medeniyetimizin eğitim ve öğretim sistemi meşk usulü eğitim verilmektedir. Bu usul ile pek çok mûsikişinas yetişmiştir. Bu mûsikişinaslardan birisi de neyzen, bestekâr, hanende, akademisyen, şeyh Mehmet Nuri Uygun'dur. Yapılan bu çalışma dini mûsiki dalında önemli çalışmalar yapmış, şümüllü bir mûsikişinas Mehmet Nuri Uygun hakkındadır. Çalışmada Mehmet Nuri Uygun'un hayatı, dini mûsiki çalışmaları ve besteleri incelenmiştir. Çalışma doküman incelemesi ve yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler ışığında Nuri Uygun'un tekke mûsikisi üzerine önemli çalışmalar yaptığı, akademik dünyada çok sayıda öğrenci yetiştirdiği, bununla birlikte derleme ve beste çalışmaları yaparak kıymetli eserleri bu alana kazandırdığı bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmanın sonucunda; Nuri Uygun'un hem alaylı hem mektepli olarak Türk din mûsikisi alanına yıllarca hizmet ettiği, öğreticilik yaptığı, bu alanda önemli sanatçıların gözetiminde kendini yetiştirdiği, mûsiki dünyasının hem hanendesi hem sazendesi hem de bestekârı olarak çok önemli

katkısının olduğu aşıkârdır. Bu açıdan gelecek nesillerin bu kıymetli hazineden istifade etmesi adına ve özellikle dini mûsikî sahasına yapılacak çalışmalara katkı sunması adına bu mütevazı çalışma ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Musiki, Beste, Musikişinas, Türk Din Musikisi, Ney.

ABSTRACT

THE LIFE OF MEHMET NURİ UYGUN, HIS RELIGIOUS MUSIC STUDIES AND COMPOSITIONS

Yunus Emre IPEK

M.Sc., Islamic History and Arts

Thesis advisor: Assoc. Doç. Dr. Mehmet ÖNCEL

June-2023, 135 Pages

Music, which is a branch of fine arts, means the art of conveying the feelings, thoughts and lives of human beings by pouring them into sound. In this respect, music is used as an important tool that provides human beings with both the divine and human beings. The science of music, which seeks to understand and express the manifestation of the divine in the universe, is universal in sound and local in style. Every society in the world has had its own musical attitude within its religious understanding. Turkish Music, one of these formations, has existed in different places with different works with a different attitude. One of these places is the tekkes. Tekkes are important structures in terms of bringing lyrics to religious music, which is a branch of Turkish music, composing and raising music. In these buildings, where many types of religious music are performed, education is given in the style of the education and training system of our ancient civilization. Many musicians were raised with this method. One of these musicians was neyzen, composer, singer, academician, sheikh Mehmet Nuri Uygun. This study is about Mehmet Nuri Uygun, a musician who has made important studies in the field of religious music. In this study, Mehmet Nuri Uygun's life, religious music studies and compositions were examined. The study was carried out with qualitative research methods such as document review and semi-structured interview method. In the light of the data obtained, it was found that Nuri Uygun made important studies on tekke music, raised many students in the academic world, and brought valuable works to this field by making compilation and composition studies. As a result of the study; It is obvious that Nuri Uygun has served the field of Turkish Religious Music for many years as both a regiment and a school, that he has been a teacher, that he has trained himself under the supervision of important artists in this field, and that he has made a

very important contribution to the music world as both a singer, a sazende and a composer. In this respect, this modest work has been discussed in order for future generations to benefit from this precious treasure and especially to contribute to the studies to be carried out in the field of religious music.

Keywords: Music, Composition, Music, Turkish Religious Music, Ney.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLoların LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xiv
GÖRSELLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR.....	xvii

BİRİNCİ

BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
1.1. Tezin Konusu.....	3
1.2. Tezin Amacı ve Önemi.....	4
1.3. Tezin Kapsamı ve İçeriği.....	5
1.4. Tezin Araştırma Yöntemi.....	5
1.5. Tez Konusuyla İlgili Literatür.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

MEHMET NURİ UYGUN'UN HAYATI.....	8
2.1. Doğumu.....	8
2.2. Ailesi.....	8
2.3. Çocukluğu.....	11
2.4. Eğitimi.....	11

2.4.1. İlkokul, Ortaokul ve Lise Yılları.....	11
2.4.2. Nuri Uygun'un Hayatında Önemli Bir Sima: Ahmet Yakupoğlu.....	14
2.4.3. Üniversite Yılları.....	17
2.5. Çalışma Hayatı.....	18
2.5.1. Öğretmenlik Yılları	19
2.5.2. M.E.B. Hizmetiçi Eğitim Kursiyerlik Yılları.....	19
2.5.3. Akademik Yılları.....	20
2.5.4. Askerlik Yılları.....	21
2.6. Mehmet Dumlu ile Hatıraları.....	22
2.7. Ahmet Hisarlı ile Hatıraları.....	22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEHMET NURİ UYGUN'UN MUSİKİ YÖNÜ VE ÇALIŞMALARI.....	24
3.1. Musiki Eğitimi	24
3.2. Bestekarlığı	25
3.3. Hanendeliği	26
3.4. Sazendeliği.....	26
3.5. Nuri Uygun'un Musiki Alanında Çalışmaları.....	28
3.5.1. Mehter Takımı Yönetimi	28
3.5.2. Derleme Çalışmaları.....	30
3.5.2.1. Halveti (Şabani) İlahileri (Eskişehir, Uşak, Kütahya)	30
3.5.2.2. Kütahya İlahileri.....	54
3.5.3. Akademik Çalışmaları.....	71
3.5.3.1. Kitapları	71
3.5.3.2. Makaleleri	74
3.5.3.3. Bildirileri	75

3.5.3.4. Kitap Bölümleri.....	76
3.5.3.5. Yönettiği Tezler.....	77
3.5.4. Halk Musikisi Çalışmaları.....	79
3.6. Sanatsal Faaliyetleri.....	79
3.6.1. Yurtdışı Mevlevi Ayini Programları	79
3.6.2. Yurtdışı Konserleri.....	82
3.6.3. Yurtiçi Mevlevi Ayini Programları, Konserleri.....	83
3.7. Nuri Uygun'un Öğrencileri.....	83

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BESTELERİ.....	85
4.1. Bestelerin Listesi.....	85
4.2. Bestelerin Notaları.....	87

BEŞİNCİ BÖLÜM

MEHMET NURİ UYGUN HAKKINDA YAPILAN MÜLAKATLAR.....	117
5.1. Hande Çetinkaya ile Yapılan Röportaj	117
5.2. Nuri Özcan ile Yapılan Röportaj.....	117
5.3. M. Safa Yeprem ile Yapılan Röportaj.....	118
5.4. M. Hadi Duran ile Yapılan Röportaj	119
5.5. Ahmet Hakkı Turabi ile Yapılan Röportaj	120
SONUÇ.....	122
KAYNAKÇA.....	123
EKLER.....	127
RESİMLERLE MEHMET NURİ UYGUN	134

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 3.1: Halveti Şabani İlahiler Listesi.....	31
Tablo 3.2: Kütahya İlahileri Listesi	54
Tablo 4.1: Besteleri.....	85

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Baba Tarafından Soyağacı	10
---	----

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 3.1: Halveti Şabani Salata	32
Görsel 3.2: Şabani Usül İlahisi	33
Görsel 3.3: Şabani Usül İlahisi	34
Görsel 3.4: Ey Aşık-ı Dildade İlahisi	35
Görsel 3.5: Vech-i Yâre İlahisi	36
Görsel 3.6: Kâf-u Nun Hitabı İlahisi	37
Görsel 3.7: Yar Yüreği Yar İlahisi	38
Görsel 3.8: İdelim Cevlan İlahisi	39
Görsel 3.9: Ey Gönlümü Şehrinde İlahisi	40
Görsel 3.10: Dehr İçinde İlahisi	41
Görsel 3.11: Ya Rab Bize İhsan Et İlahisi	42
Görsel 3.12: Hak Sevdası İlahisi	43
Görsel 3.12.1: Hak Sevdası İlahisi Devamı	44
Görsel 3.13: Bu Meydan İlahisi	45
Görsel 3.14: Çalabım İlahisi	46
Görsel 3.15: Zikreyle Heman İlahisi	47
Görsel 3.16: Bindim Şeyhin Gemisine İlahisi	48
Görsel 3.17: Ateşi Aşkınla İlahisi	49
Görsel 3.18: Gel Ey Kardeş İlahisi	50
Görsel 3.19: Cennetin İçinde İlahisi	51
Görsel 3.20: Evvel Tevhid İle İlahisi	52
Görsel 3.21: Derdi Hakka İlahisi	53
Görsel 3.22: Ey Çerh-i Dûn İlahisi	56
Görsel 3.23: Rumdan Acemden Aşık Olduğum İlahisi	57
Görsel 3.24: Hüseyini Salat	58
Görsel 3.25: Getirdiler Burak'ı İlahisi	59
Görsel 3.26: Muhammed Dünyaya Geldi İlahisi	60
Görsel 3.27: Bir Dürri Pâke İlahisi	61

Görsel 3.28: Hak Teâla Seni Bize İlahisi	62
Görsel 3.29: Ruyi Siyahım İlahisi.....	63
Görsel 3.30: Kabe'nin Yolları İlahisi.....	64
Görsel 3.31: Mekteb-i İrfana Girip İlahisi.....	65
Görsel 3.32: Gir Sema' İlahisi	66
Görsel 3.33: Yaz Gelince İlahisi.....	67
Görsel 3.34: Hakikat Aleminde Seyrederken İlahisi.....	68
Görsel 3.35: Himmetiniz ile Huffâz İlahisi	69
Görsel 3.36: Pervane Olup Şem'ine İlahisi	70
Görsel 4.1: Bayati İlahi.....	87
Görsel 4.2: Hüseyni İlahi.....	88
Görsel 4.3: Hüseyni İlahi.....	89
Görsel 4.4: Hicaz İlahi.....	90
Görsel 4.5: Hicaz (Hümayun) İlahi.....	91
Görsel 4.6: Eviç İlahi.....	92
Görsel 4.7: Saba Ramazan İlahi.....	93
Görsel 4.8: Segah İlahi	94
Görsel 4.9: Rast İlahi.....	95
Görsel 4.10: Sultaniyegah İlahi.....	96
Görsel 4.11: Hüzzam İlahi.....	97
Görsel 4.12: Hicaz İlahi.....	98
Görsel 4.13: Nikriz İlahi.....	99
Görsel 4.14: Nihavend İlahi	100
Görsel 4.15: Bayati İlahi.....	101
Görsel 4.16: Dilkeşhâverân Peşrev 1	102
Görsel 4.17: Dilkeşhâverân Peşrev 2... ..	103
Görsel 4.18: Dilkeşhâverân Peşrev 3... ..	104
Görsel 4.19: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 1... ..	105
Görsel 4.20: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 2... ..	106
Görsel 4.21: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 3... ..	107
Görsel 4.22: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 4	108
Görsel 4.23: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 5	109
Görsel 4.24: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 6... ..	110

Görsel 4.25: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 7	111
Görsel 4.26: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 8	112
Görsel 4.27: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 9	113
Görsel 4.28: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 10	114
Görsel 4.29: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 11	115
Görsel 4.30: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 12	116

KISALTMALAR LİSTESİ

Dib	: Diyanet İşleri Başkanlığı
Agm	: Adı geçen Mülakat
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Age	: Adı Geçen Eser
Yy.	: Yüzyıl
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Fak.	: Fakülte
H.	: Hicri
M.	: Miladi
S.	: Sayfa
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof.	: Profesör
Doç.	: Doçent

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Sanat, kelime olarak Arapçadan türemiş olup yapmak, etmek anlamına gelmektedir. İngilizcede “art”, Arapçada “san’a” olarak ifade edilmektedir. ¹ İstilah olarak; kabiliyet, estetik ve hayal gücünün birleştirilmesiyle ortaya bir eser koymak, bu birleşimin herhangi bir sanat malzemesine (nota, kâğıt, tuval) aktarılarak bir ürün ortaya koyulması olarak bir tanımı yapılsa da farklı şahsiyetler tarafından farklı şekillerde de tanımı yapılmıştır. Tanımlar arasında özellikle Marks’ın tanımı dikkat çekmektedir. Marks'a göre sanat; “yaratıcı eylem, insanın ve doğanın karşılıklı etkileşiminin bir aşamasıdır. Bu, toplumsal bir karakter taşır. Sanat, yaşamı insanileştiren bir olgudur. Araştırmacı, yaratıcı, çok yönlü tümel insana ulaşma çabası içinde sanatlar gelişebilir.” ² İnsan tarih boyunca, ilahi olanın evrendeki varlığını ifade eden her şeyi sanat çerçevesinde ifade etmeye ve anlatmaya çalışmıştır. Bunu yaparken farklı yollar denemiştir. Bu farklı yollardan bir tanesi olan sanat gelişmiş ve türlere ayrılmıştır. Malzeme ve teknik özelliklerine göre sanat; plastik(görsel), fonetik(sessel), dramatik ve ritmik(sahne) sanatları olarak üç türde incelenmektedir. ³ Dünya üzerinde her din bu sanatları kullanmış ve özgün bir hale getirerek kendi sanatını oluşturmuştur. Bu dinlerden biri olan İslam dini de bazı kurallar çerçevesinde kendine özgü bir sanatın doğmasında etkin rol oynamıştır. İslam dini, haktan tecelli olan güzeli, hak olanı estetik şekilde çeşitli sanatlarla göstermeye çalışmıştır. Bu inceliklerin ortaya konulmasını sağlayan güzide sanatlardan birisi de mûsikidir. Mûsiki, ses bakımından evrensel iken üslup, tavır, icra bakımından yöreseldir. Dünya üzerinde bulunan her milletin kendine özgü bir mûsiki algısı ve zevki bulunmaktadır. Bu zevklerden biri olan Türk mûsikisinin tarihini Alpler dönemine kadar götürmek mümkündür. ⁴

¹ Turan Koç, “Sanat”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:36, İstanbul, 2009, s.90.

² Gül Eren, “Marksist Sanat Anlayışı”, Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Güzel Sanatlar Dergisi, Say:42, s.116.

³ Nihan Küçükyıldız, Sanat Tarihi 1, Mili Eğitim Bakanlığı Yayınevi, Ankara, 2021, s.12.

⁴ Cinuçen Tanrıkorur, Osmanlı Dönemi Türk Musikisi, Dergâh Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 2019, s.33.

Tarihsel süreçte her bakımdan gelişme gösteren Türk mûsikisi; genel olarak kaynaklarda öncelikle söz ve saz mûsikisi olarak ikiye ayrılır. Söz mûsikisi ise dini mûsiki ve la dini mûsiki şeklinde tasnif edilmektedir.

Dini mûsiki cami ve tekke mûsikisi olarak iki kısımda ele alınmaktadır.⁵ Tekke mûsikisi, kısaca -sözlü olarak tekkelerde icra edilen mûsiki şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak genel geçer tanımı şu şekildedir: “cehrî zikri esas alan tarikatlarda zikir anında ritme dayalı, bazı enstrümanların iştirakiyle ortaya çıkan mûsiki.”⁶ Tekkeler, dini mûsiki alanına gerek güfte gerek beste gerek mûsikişinas⁷ kazandırma bakımından hatırı sayılır bir katkı sağlamıştır ve sağlamaktadır. Buralarda; Kaside, İlahi, Mevlevi Ayini, Durak, Şuğul, Na’t, İsm-i Celal, Savt, Nefes, Mersiye gibi formların yanında cami mûsikisine ait formalar da icra edilmektedir. Tekkelerin kendine has ayrı bir usulü ve icrası olup⁸ buralarda icra edilen formlar gelenekli meşk silsilesiyle öğretilmektedir.⁹ Yüzyıllar boyu devam eden bu meşk silsilesinden pek çok mûsikişinas yetişmiştir. Bu mûsikişinaslardan birisi de neyzen, bestekâr, akademisyen Mehmet Nuri Uygundur.

Nuri Uygun, şümüllü bir musikişinastır. Neyzen olmasının yanında hem bestekâr hem de sûfi bir dervîştir. Alaylı olmakla birlikte mektepte de eğitim görmüş bir insandır. Zira akademik yönü olmakla beraber Tekke kültürü içerisinde, ceherî zikri benimsemiş olan bir şeyhin yanında manevi ve tasavvufi olarak yetişmiş, dini musiki alanı için önemli olan Mevlevi ve Halveti¹⁰ tekkelerinden icazetini tamamlamış

⁵ Tanrıkorur, a.g.e, s.74.

⁶ Nuri Özcan, “Tekke Mûsikisi”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 40, Ankara, 2011, s.384.

⁷ Mûsikişinas: iyi manada mûsiki bilen ve icra edebilen kimseye verilen ad. (Mehmet Öncel, Türk Mûsikisindeki Notasyonun Tarihsel Seyri, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C:2, Sayı:19, s.207-22.)

⁸ Sadettin Volkan Kopar, “Türk Din Mûsikisinde Kullanılan Usuller”, Nevşehir Üniversitesi, İSTEM Dergisi, Nevşehir, 2020, Sayı: 36, s.344.

⁹ Yavuz Demirtaş, “Türk Din Mûsikisi Formları”, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 14, Elâzığ, 2009, s.214.

¹⁰Halvetiler: İslam dünyasında tarikatlardan biridir. Mûsiki yönüyle ön plana çıkmış bir tarikattır. (Çağhan Adar, “Halvetilikte Müziğe Karşı İnanç Ve Tutumların İncelenmesi”,

değerli bir gönül insanıdır. Çocukluktan itibaren bu alanda kendini geliştirmiş ve bir takım çalışmalar ortaya koymaya çalışmıştır. Başta Kütahya olmak üzere İç Anadolu bölgesine ait dini mûsiki ve halk mûsikisi üzerine çalışmalar yapmıştır. Gerek İstanbul'da ve farklı bölgelerdeki mûsiki meclislerinde gerekse sahnede kendini ispatlamış ve bu alanda pek çok öğrenci yetiştirmiş bir sanatçıdır.

Türk din mûsikisi alanında mûsikişinaslara dair yapılan çeşitli çalışmalar elbette mevcuttur.¹¹ Bunlara bakıldığında kişinin mûsiki anlayışı, tavrı, üslubu yeteri kadar yansıtılmamış daha çok kişinin sazandelik, bestekarlık, icracılık gibi spesifik yönüyle ele alınmıştır.

Yine tekke kültürüyle yetişen musikişinaslara dair her ne kadar çok çalışma yapılmış olsa da melâmetlerinden göz önünde olmayı tercih etmemiş, mahfiyetle hizmetlerini yürütmeyi gayret etmişlerdir. Öyle ki notalarda kendi bestelerinin bestekâr bölümüne “La edri” ibaresini koyarak ilhamın ve eserin kendilerinden olmadıklarını belirtmişlerdir. Bundan dolayı çok kıymetli mûsikişinas üstatların varlığından pek çok insan bîhaber. Nuri Uygun hocamız birikimi ve yaşantısı itibariyle halen küçük mahfiller dışında yeteri kadar bilinmeyen bir üstattır. Biz de bu kıymetli değer tanınmasına vesile olmak, kendi şahsı, bakış açısı ve çalışmalarını kaybolmadan bizzat kendisinden alarak aktarmak için “MEHMET NURİ UYGUN’UN HAYATI, DİNİ MUSİKİ ÇALIŞMALARI VE BESTELERİ” isimli mütevazı çalışma ele alınmıştır. Tekke mûsikisine önemli hizmetleri olan neyzen, bestekâr Mehmet Nuri Uygun hakkındaki bu çalışma; hayatı, çalışmaları, tekke mûsikisi üzerine incelemeleri, besteleri hakkındadır. Çalışmanın amacı Nuri Uygun’un hayatını ve mûsiki yönünü her açıdan ortaya koymaktır.

1.1. Tezin Konusu

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Ana Bilim Dalı, Yayınlanmış Sanatta Yeterlilik Tezi, Afyonkarahisar, 2012, s.25.)

¹¹ Mehmet Tıraşçı, Ruhi Kalender’in Hayatı, Eserleri ve Musiki Hakkında Görüşleri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.5.

Bu tezin konusu, Türk din mûsikisi sahasında uzun yıllar çalışmış ve görev yapmış olan Dr. Nuri Uygun'un hayatını, bu alandaki çalışmalarını ve bestelerini ortaya koymaktır. Nuri Uygun ile ilgili bu bilgilere ulaşmak için bizzat kendisiyle görüşülmüş ve birinci ağızdan doğru ifadelerle yazıya aktarılmıştır. Kendisi hakkında yanlış bilgi kirliliği bu şekilde önlenmiş olacaktır. Çalışmaya başlamadan önce Türk din mûsikisi alanında yapılmış olan biyografi tezleri incelenmiş ve izlenilen yol takip edilmiştir. Türk din mûsikisi alanında yazılan eserler, tezler, makaleler incelenmiş ve tez için gerekli bilgiler araştırılmıştır. Bu çalışmalara bakılırken özellikle şahıs üzerine yapılan çalışmalara dikkat edilerek eksik yönler tespit edilip buna yönelik çalışma yapılmıştır.

1.2. Tez Konusunun Amacı ve Önemi

Türk din musikisi alanında çalışmış pek çok mûsikişinas bulunmaktadır. Bu mûsikişinasların bir kısmı bestekâr bir kısmı icracı bir kısmı da hem bestekâr hem icracıdır. Bilindiği üzere sadece mûsiki dünyasında değil her alanda bir eseri ortaya çıkararak değil o eseri seslendiren ön plandadır, toplum nezdinde tanınır ve bilinir. Asıl işi yapan yani o eserleri besteleyen değerler layıkıyla bazen bilinmeyebilir. Dr. Nuri Uygun da aslında bihakkın kıymeti bilinmeyen önemli değerlerimizden birisidir. Bu alanda yıllarca görev yapmış, önemli çalışmalar ortaya koymuş ama mûsiki dünyasında hak ettiği ve gerektiği kadar tanınmamış ve bilinmemiştir. Bunların ortaya konulması ve toplumun özellikle mûsiki camiasının bu hususta bilgilendirilmesi gerekmektedir. Araştırmamızın amacı da bu alanda böyle değerli bir ismin hayatının her dönemini detaylı inceleyip, mûsiki alanında yapmış olduğu çalışmaları ortaya koyup, bestelerini bir araya getirmek zikri geçen hassasiyetlerden ötürü bir akademisyen adayı olarak omuzlarımıza konulmuş bir görevdir.

Çalışmamıza özgün değer katan en önemli husus, biyografi üzerine yazılan tezlerden farklı olarak çalışma yapacağımız kişinin sadece belli bir yönüyle değil muhtelif yönlerinin de ortaya konulacak olmasıdır. Daha önce biyografi üzerine yapılan çalışmalarda kişinin ya sadece bestekârlık yönüne değinilmiş ya da sadece yaptığı çalışmalara vurgu yapılmıştır. Üzerinde çalışacağımız kişi olan Dr. Nuri Uygun'un gerek hayatını gerek bu alandaki çalışmalarını gerekse bestelerini detaylıca incelemeye amaçlayan bu çalışma, çok yönlü bir içeriğe sahip olması ve daha önce

bu kişi hakkında yapılacak olan ilk çalışma olması bakımından özgün bir değere sahip olacağı umulmaktadır.

1.3. Tezin Kapsamı ve İçeriği

Güzel sanatların önemli bir dalı olan mûsiki ilmi, insanlara duyguların aktarımı için, bir fikrin insanlar arasında dağılması için kullanılmaktadır. Aynı zamanda mûsikî, dini tebliğ aracı olarak kullanılmış ve kaynağını Türk kültürü ve İşlam msikisinden alarak bugünkü seviyesine gelmiştir. Türk din mûsikîsi, yukarıda da zikredildiği gibi tekke mûsikisi ve cami mûsikisi olmak üzere iki kısıma ayrılmaktadır. Tekke kültürü ve dbıyla yetişmiş olan Nuri Uygun, tekkelerde yetişen sbık msikişinaslar gibi bu sahanın önemli kilometre taşlarından birisi olmaya namzet bir şahıştır. Hayatının ilk yıllarından başlayarak girdiği bu yolda öğrenmeyi ve kendini geliştirmeyi hiç bırakmadan bir taraftan da yayınlar, besteler ve talebelerle hemhal olmayı hiç bırakmamıştır. Bu sahada aynı zamanda albüm çalışmalarına da imza atmış hezarfen bir msikişinastır. Tekke mûsikisine dair kaleme almış olduğu ansiklopedik madde, makale, kitap ve diğer yazıları bu önemli mirasın korunması adına kıymetlidir. Tekke msikisinde özellikle cehri zikir hususunda hizmetlerde bulunan Halvetiler zerine incelemelerde bulunmuş ve buralarda icra edilen ilahileri bir araya getirerek kaynak bir eser oluşturmuştur. Bölgesel olarak İç Anadolu bölgesindeki dini musiki konularını incelemiş ve buralardaki ilahilerini bir araya getirerek albüm yapmıştır. Bununla birlikte akademik saha da önemli hizmetlerde bulunmuş ve dini mûsikîye meyyal ve istidadı olan talebelerini teşvikkr bir şekilde cesaretlendirmiş ve eğitimler vermiştir.

1.4. Tezin Araştırma Yönetimi

Bu tez çalışmasında öncelikle doküman incelemesi yapılmış olup ardından yarı yapılandırılmış mülakat yolu benimsenmiştir. Çalışmanın daha somut bir şekilde oluşabilmesi adına öncelikle Literatür taraması yapılıp bu alanda biyografi üzerine yapılan tezler incelenmiştir. Biyografik kaynaklı çalışmalara bakıldığında genellikle kişilerin vefatından sonra onlara dair çalışmaların yapıldığı farkedilmiştir. Bunun olumlu tarafları olduğu gibi kanaatimizce olumsuz yönleri de vardır. Bir kişinin hayatına dair en kıymetli ve doğru bilgileri kişinin bizzat kendisinden almanın önemli olduğu bir gerçektir. Çünkü çalışılan şahsın zihin dünyasındaki fikirleri,

yaşanmışlıklarını birinci elden duymak başkalarının yorum katarak verdiği bilgiye nazaran kıyas kabul etmez bir husustur. Tarafımızca berhayat olan Dr. Mehmet Nuri Uygun'un bizzat kendisinden alınan bilgiler ışığında bu tezin içeriği oluşturuldu.

1.5. Tez Konusuyla İlgili Literatür Özeti

Türk din mûsikisi alanında en çok yapılan çalışmalardan birisi olan biyografi üzerinde yapılmış çalışmalardır. Kişinin üzerinden yürüyen bu çalışmalar o kişinin ya sadece hayatını yansıtmış ya bestelerini ortaya koymuş ya da o kişinin özel bir çalışmasının incelemesi yapılmıştır. Bu çalışmaların her biri elbette o kişinin bir parçası o kişiyi işaret eden bir üründür. Lakin bu o kişinin bütünsel olarak, her yönüyle bilinmesine katkı sunamamaktadır. Zira bu kişiler musikişinas oldukları için onların musiki karakteristiğinin aktarılması gerekmektedir. Yapılan çalışmalarda da bu göz ardı edilmektedir. Özellikle son dönemde yapılan çalışmalara bakıldığında bizim çalışmamıza ışık tutacak olan dört önemli çalışma dikkat çekmektedir: Birincisi Diyanet İşleri Başkanlığı dini mûsikî koro şefi Dr. Ali Osman Alaca'nın, Türk müziğinin duâyen ismi hafız, bestekâr Amir Ateş'in hayatı üzerine yapmış olduğu çalışmadır. Çalışmada bahsi geçen ismin her yönüyle ortaya konması bizim çalışmamızın amacına uygun gözükmektedir.

İkinci olarak yine Diyanet İşleri Başkanlığı Korosu'nda bulunan Fatih Altay'ın rahmetli hafız, neyzen, bestekâr Yahya Soyyiğit üzerine yaptığı çalışma bahsi geçen isim hakkındaki bilgilerin özellikle mülakat yönteminin sıkça kullanılarak bir araya getirilmesi ve o ismin her yönüyle yansıtılması çalışmamıza yol gösteren bir çalışmadır. Üçüncü olarak Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğretim üyesi Doç. Dr. Mehmet Tıraşçı'nın, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi emekli öğretim üyesi Yard. Doç. Ruhi Kalender'in hayatı ve mûsikî yönünü anlattığı çalışmadır diyebiliriz. Zira Ruhi Kalender hocanın hayatının yanında çalışmalarının ve musikiye dair görüşlerinin de ortaya konulduğu bu çalışma da bizzat hocadan ve yakın çevresinden bilgi edinerek yapılmıştır. Çalışma yapılırken Ruhi Kalender'e ait olan dokümanlar, tebliğ notları, raporlar, makaleler, kitaplar ve diğer belgelerin bir araya getirilmesi bizim de ortaya koyacağımız çalışmanın amacı ile benzerlik taşıyacağını göstermektedir. Yine Ruhi Kalender üzerine yapılmış olan bu çalışma ile birlikte akademisyenler için, Ruhi Kalender ile ilgili eser ve bilgiler açısından bir kaynak

oluşturma gayesi de Nuri Uygun ile ilgili benzer bilgileri vereceğimiz çalışma da bize ışık tutacaktır. Dördüncü olarak; Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Murat Eroğlu tarafından yapılmış olan Ahmet Özhan'ın Hayatı, Eserleri ve Türk Din Musikisi İcra Geleneğindeki yeri isimli lisansüstü tez çalışmasıdır. Bu çalışmada bahsi geçen ismin hayatı ve eserlerinin ortaya konulmuş olması yapacağımız çalışma ile benzer içerik taşması açısından bize yardımcı olacaktır. Bununla birlikte çalışma yapılırken kişisel görüşme yöntemi kullanılarak yapılmış olan Ahmet Özhan, Ahmet Hatipoğlu, Muzaffer Ozak, Sefer Dal, Cüneyt Köksal, Aslan Hepgür gibi isimler hakkındaki çalışmalarda yakın dostları ile çalışma arkadaşlarından bilgi toplama yolunun tercih edilmesi, çalışmamızı yaparken tercih edeceğimiz bir yöntem olması dolayısıyla bize yol gösterecek çalışmalar olacağının ispatıdır. Bununla birlikte üzerinde çalışacağımız kişi olan Dr. Nuri Uygun hakkında yazılmış herhangi bir makale, tez bulunmamaktadır. Kendisi hakkında Literatür'de yok denecek kadar az bir bilgi mevcuttur. Bu bakımdan çalışmamız esasında Türk din mûsikisi alanında önemli bir değer olan Nuri Uygun hakkındaki bu bilgi boşluğunu dolduracaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

NURİ UYGUN'UN HAYATI

Çalışmamızın birinci bölümü olan bu başlık altında Mehmet Nuri Uygun'un hayatına dair bilgiler yer almaktadır. Doğumu, ailesi, soyu, çocukluğu, okul eğitimi, kendisinin yetişmesine vesile olan ressam Ahmet Yakupoğlu'nun hayatı, Nuri Uygun'un çalışma hayatı, görev yaptığı yerler, akademi de çalıştığı yıllar ve askerlik yılları ile bilgileri içeren bir bölümdür. Bu bölümde verilen bilgiler çoğunlukla Nuri Uygun'un kendisinden alınmıştır. Aynı zamanda diğer yazılı kaynaklardan da yararlanılmıştır.

2.1. Doğumu

Mehmet Nuri Uygun, 24 Şubat 1950 yılında Kütahya merkezde dünyaya gelmiştir. Adını dedesinden alan Uygun'un, babası Mehmet Şükrü Efendi, annesi Nimeti hanımdır. Rahmetli babası Hâfız Mehmet Şükrü Uygun İstiklâl savaşında uzun süre askerlik yaptığı için, çocuğu da askere yılbaşından sonra gitsin düşüncesi ile 1951 tarihli kaydettirmiştir. Uygun, çocukluğunu babasının kendi gayretleri ile yaptığı evde geçirmiştir.¹²

2.2. Ailesi

Nuri Uygun'un baba tarafından sülalesine büyük dedesinin ismi "Hacı Habibler" diye lakap verilmiştir. Soyadları "Habiboğlu" iken sonradan amcasının değiştirme çabası ile "Uygun" olmuştur. Büyük dedesi Habib Ağa, Osmanlı dönemi "tımarlı sipahi"lerden olup, Ilıca kaplıcaları civarındaki dört beş köyde asker eğitmiş ve yetiştirmiştir. Daha sonra bu sipahileriyle birlikte sancaktar olarak Osmanlı savaş birliklerine katılmıştır.

1826 yılında Yeniçeri ocağının kaldırılması olayından sonra tımarlı sipahilerin de görevlerine son verilince büyük dedesi Habib Ağa, Kütahya merkezdeki Bölücek mahallesine taşınmıştır. Bugün "Hamidiye" olarak anılan bu mahallesinde Bülbül

¹² Nuri Uygun ile yapılan mülakat, İstanbul, Kadıköy, 28.07.2022.

Mescidi'nin arkasındaki "Bayraklı Türbesi"¹³ ismi ile anılan yerde onun kabri olduğu söylenmektedir. Uygun, bunun üzerine yaptığı araştırmalar neticesi ve bu konuda okuduğu bir makaleden ¹⁴ yola çıkarak 29 Ağustos 1905 tarihinde Bölücek Mahallesi'nin Hamidiye ve Mecidiye adları ile ikiye bölündüğünü ve dedesinin burada medfun olduğunu tespit etmiştir. Nuri Uygun, baba tarafından dedesi Abdullah Nuri Efendi'yi¹⁵ hiç görmemiştir. Abdullah Nuri Efendi'nin 1865 yılında dünyaya geldiğini ve küçük yaştan itibaren dini eğitim alarak hoca olduğunu ifade etmektedir. Uzun yıllar görev yaptıktan sonra aile mesleği nalbantlık ile meşgul olmuştur. Akraba ve mahalle tarafından oldukça sevilen bu zât, 1931 yılında vefat etmiştir.

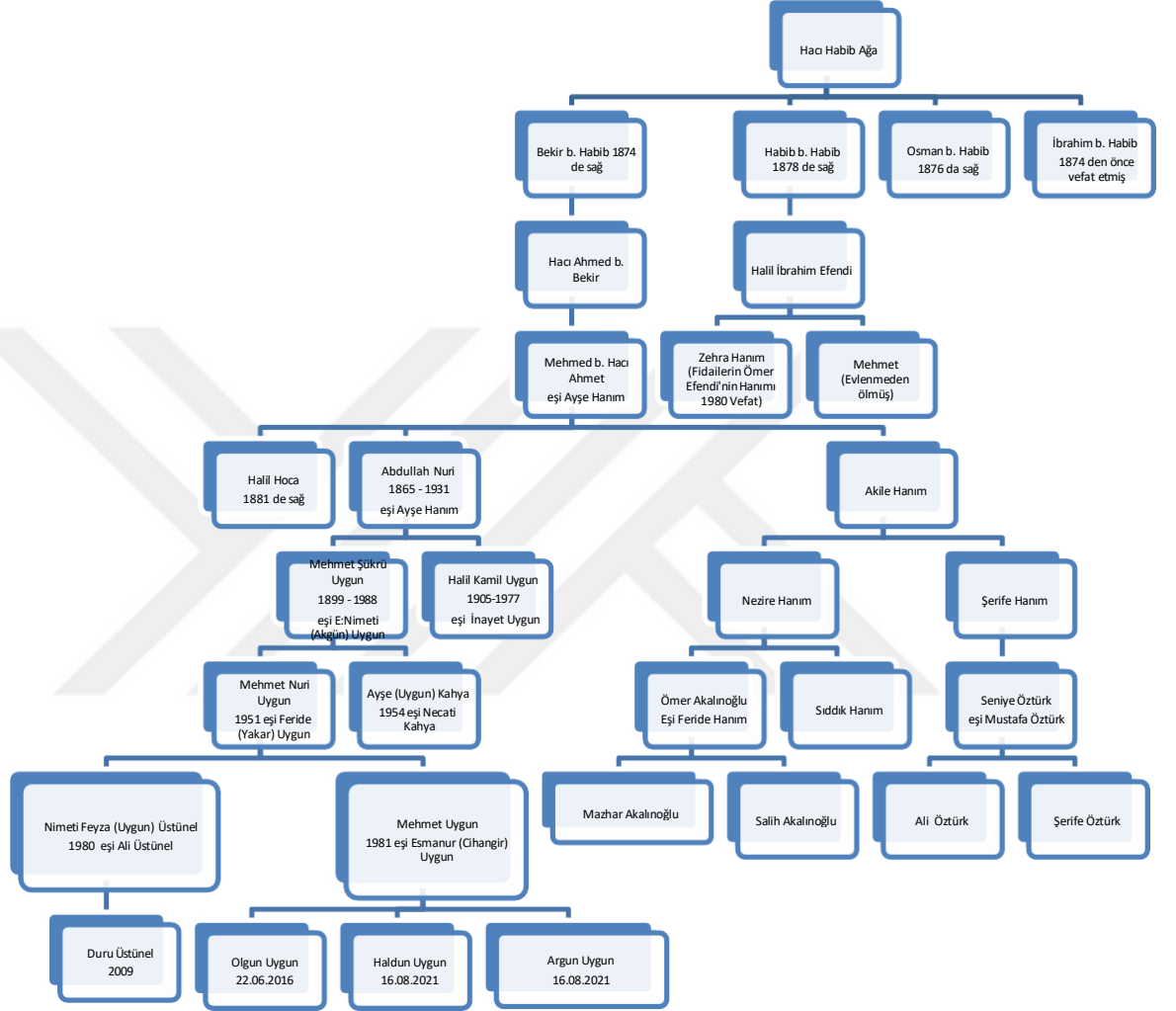
Babası Mehmet Şükrü Uygun ise; 1899 yılında dünyaya gelmiştir. Hem imamlık vazifesinde bulunmuş, bu vazifenin dışındaki zamanlarda marangoz ustası çalışmıştır. Babası ilk tahsiline mahalle mektebinde başlamış ve ardından Karagöz Paşa Medresesinde hafızlığa başlamıştır. Hâfızlık eğitimini bitirdikten sonra imam hatip okulu Dâru'l Hilâfe Mektebi'ne eğitime başlamıştır. Sultan Reşat döneminde savaş sebebiyle bu okul kapanmıştır. Ardından babası Abdullah Nuri Bey'in yanında işe başlamıştır. Yıllarca Karagöz Ahmet Paşa Cami'nde imamlık yapan Şükrü Bey o camiden emekli olmuştur. 1988 yılında vefat etmiştir. Nuri Uygun'un gerek mûsikî gerekse manevi gelişimi ilk olarak babasının camisinde müezzinlik ve imamlık yaptığı sıralarda başlamıştır.¹⁶

¹³ Ek:1.

¹⁴ Bkz: Yunus Emre Vurgun, "Anadoluda Bir Osmanlı Mahallesinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı: Kütahya Bölücek Mahallesi Örneği, "Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Kütahya, 2016, s.114-122.

¹⁵ Ek:2

¹⁶ Uygun, Adı geçen mülakat, 28.07.2022.

Şekil 2.1: Baba Tarafından Soyağacı.

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

2.3. Çocukluğu

Nuri Uygun, dindar bir ailenin terbiyesinde büyümüş ve buna göre hayatını şekillendirmiş bir şahsiyettir. Çocukluk yıllarından itibaren rahmetli babasının kendisine yatarken başucunda namaz surelerini öğretmesi bunun ilk emarelerindedir. Uygun altı-yedi yaşlarında iken mahallesindeki¹⁷ arkadaşları ile Kur'an öğrenmeye meşhur ismi ile "Altınlı Hoca"nın evinde başlamıştır. Babasının güzel Kur'an okumasından etkilenen Nuri Bey, onun gibi okuyabilmek için sık sık camiye gitmiş ve orada vakit namazlarında aşr-ı şerifler icra etmeye gayret ederdi. Bu konuda babasının görev arkadaşı müezzin Tevfik hocanın teşvikiyle müezzin mahfiline oturup onlara eşlik etmiştir.

2.4. Eğitimi

2.4.1. İlkokul, Ortaokul ve Lise Yılları

Nuri Uygun, 1957-58 yılı eğitim-öğretim döneminde Ermenilerden kalan bir bina olan Kurtuluş İlkokulu'nda öğrenim hayatına başlamıştır. Bu okulda yıllar sonra öğretmenlik de yapmıştır.

İlkokulda derslerinde oldukça başarılı olan Uygun, okuldaki ödevlerini bitirdikten sonra babasının yanına gidip işlerine yardım etmekle vaktini geçirmiştir. Bu yolla hem çalışmayı hem de ilimle meşgul olmayı bir arada yürütmeyi başarmış, imkansızlıklar içinde dahi kanaatle geçinmeyi babasından öğrenmiştir.¹⁸

İlkokulu bitirdikten sonra geleceğine karar vermek için annesi ve babası ile konuşmuş, annesi hâfız olmasını istemiş. O dönem Kütahya'da henüz imam-hatip okulu olmadığı için ya Konya'ya da Bursa'ya yatılı gitmesi gerekiyordu. Ancak babası oğlunu uzağa göndermek istemediği için onu Kütahya Lisesi ortaokul kısmına devam etmesini istemiştir. Uygun, özellikle ortaokul döneminde mûsikiye olan mesaisini arttırmıştır.

¹⁷ Ek:3

¹⁸ Uygun, Adı geçen mülakat, 28.07.2022.

Mahalleden arkadaşı Süleyman Kızıklıoğlu ile tatil günlerinde plaktan eserler dinler; özellikle kürdilihicazkâr¹⁹ makamındaki "Koparan sinemi ağyar elidir"²⁰ isimli şarkıyı çokça dinlemişlerdir. Sonraları kendisine aldığı radyodan eserler dinleyerek hem repertuarını hem de müzikal zevkini geliştirmeye devam etmiştir. Mûsikiye olan ilgisini gösteren şu anısını bizlere anlatmıştır:

Bir gün okuldan geldim baktım dedem fasıl dinliyor biraz sohbet ettik ve bu arada fasıl bitti ben de "Hüseynî faslını dinlediniz diyecek spiker" dedim. Anonsta aynen öyle söylendi. Dedem hayretle "Sen makamları nasıl biliyorsun? dedi. O sıralarda ortaokul talebesi idim ve torunlarından Türk Mûsikîsine de pek itibar eden yoktu. Artık rahmetli ile hadi şunun makamını bil, bu eserin makamını bil diye muhabbete başladık. İşte klasik mûsikîmize merakım onun bu teşvikleriyle artırmaya başladı.

Nuri Uygun'un, çocukluk dönemlerinde hayatının dönüm noktalarından birisi ressam Ahmet Yakupoğlu'dur. Babası ile gittiği bir mekânda Ahmet Yakupoğlu ile tanışıp kendisiyle biraz sohbet etme ve onu resim yaparken izleme imkânı bulmuştur. Bu mecliste Ahmet Yakupoğlu'na karşı muhabbeti ziyadeleşince, Uygun hayatının bundan sonraki döneminde hocasının dizinin dibinden ayrılmamış her açıdan hocasından istifade etme gayretinde olmuştur. 1965-1966 yıllarında liseye başlayan Nuri Uygun'un, mûsikiye dair çalışmaları artarak devam etmiştir. Okulda yapılan hemen hemen bütün etkinlik ve kutlamaların aranılan sesi olarak, şarkılar ve türküler söylemiştir. Yine bu dönemlerde Yeşilay Derneği'ndeki mûsikî ve folklor çalışmalarına dâhil olmuş ve orada büyüklerle ve gençlerle beraber halk türküleriyle repertuarını genişletmiştir. Bir yandan bağlama dersine de devam etmiştir. Arkadaşlarıyla beraber bir ekip kurup bağlamasıyla musiki meclislerine katılmıştır. Ancak babasının da katıldığı bir mecliste babası bu durumdan hoşnut olmadığını ifade eden bakışlarda bulununca Uygun, bu duruma üzülmüş ve kendince:²¹ "Mûsikî aşkını içimden çıkaramayacağım en azından ney üfleyeyim ki babam bu durumdan

¹⁹ Türk Musikisinin makamlarından olan bu makam ama Hacı Arif Bey tarafından terkip edilmiştir. Kullanımı itibariyle birleşik ve şed olarak ele alınması gerekir. (İsmail Hakkı Özkan, "Kürdili-Hicazkâr", TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:26, Ankara, 2002, s.565.)

²⁰ Ek:4.

²¹ Uygun, Adı geçen mülakat, 28.07.2022.

incinmesin." demiş ve bir yol benimseyerek müzik serencamını bu şekilde idame ettirmiştir. O dönemlerde derneğin klasik korosuna da devam eden genç Nuri, fotoğrafçı Şemsettin Güvey'in çok güzel ney üflediğini ve ressam Ahmet Yakupoğlu'nun da en iyi talebelerinden olduğunu öğrenmiş ve istifade etmek için dükkânına gitmiştir. Ona ney öğrenmek istediğini söylemiştir. Şemsi bey, Nuri'ye: "hem ney öğrenirsin hem de bana yardım edersin" diyerek onu kabul etmiştir.

Nuri Uygun, arkadaşları Hüseyin Kışioğlu ve Turgay Ertem ile Şemsi bey'in dükkânına gitmeye başlamıştır. Fakat henüz neyi olmadığı için bir karonu büküp yuvarlatarak ondan ses çıkartmaya başlamış ve böylece bir süre devam etmiştir. Daha sonra dükkândaki neylerden üflemişlerdir. Şemsettin Bey bir gün bu ekibi Ahmet Yakupoğlu'nun da katıldığı bir meclise götürmüştür. Orada kendilerinin ney üflediğini öğrenen Yakupoğlu, onlara birer ney hediye eder. Nuri Uygun daha sonraları kendine istediği güzel bir ney alarak bu sanatın inceliklerini pekiştirmiştir. Liseyi bitirdikten sonra üniversite sınavlarına girmiş ve ilk yıl düşük puan aldığından dolayı üniversiteyi kazanamamıştır. Ertesi yıl tekrar sınavı başarıyla kazanarak o dönemde ön kayıt sistemi olduğu için Hukuk Fakültesi, Dil Tarih Edebiyat Öğretmenliği, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İlâhiyat Fakültesi gibi fakültelere ön kayıt yaptırmıştır. Kayıtlar sonuçlanmış ve Uygun Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'ne girmiştir. Üniversite dışındaki zamanlarda çeşitli mûsiki dernekleri çalışmalarına dâhil olmuş ve mûsikî gezeklerine²² katılmıştır. Lise döneminde aynı zamanda keman sazına da meraklı olan Uygun; bir ara müzik öğretmenin de teşvikiyle niyet etmiş ancak kemana olmadığı için buna muvaffak olamamıştır.

Ahmet Yakupoğlu'na muhabbeti her daim devam eden Uygun, kendisinden şöyle bahsetmektedir:

Kütahya'ya bir bakan mı gelecek Ankara'dan bir yetkili mi gelecek, hemen bizlere haber ulaştırır evinde toplanır ve konser verirdik. Bütün bunları²³ Kütahya'ya bir hizmet gelsin diye aşk ile yaptırırdı. Musikî toplantısı yaptığımız evi İstanbul boğazındaki Amcazade Hüseyin Paşa yalısı büyük salonunu örnek alınarak yapılmıştı. Ortada bir küçük havuz olan yüksekçe

²² Gezek: Her hafta değişik bir evde akşamdan sonra toplanma manasına gelir. ("Gezek Kültürü" <https://www.bursa.com.tr/tr/icerik/gezek-kulturu-192/>, [Erişim: 30.09.2022])

²³ Uygun, Adı geçen mülakat, 28.07.2022.

tarafıta müzisyenler oturur, diğđer tarafındaki sedirlerde dinleyiciler ve misafirler yer alırdı. Zaman zaman yirmi neyzen, üç tambur, üç rebap, birkaç klâsik kemençe, iki üç ritim aleti, on kişi kadar okuyucudan müteşekkil bir klâsik ekibimiz mevcuttu. Yıllarca bu ekip farklı bir amaç gözetmeden Kütahyamıza hizmet etmeye çalıştı. Bütün bunların bize heyecanı da Ahmet Ağabey'in yanında o eserleri geçmek ve Kütahya'ya hizmet etmektir. Daha nice yıllar bu mûsiki faaliyetimiz devam etti.

Ahmet Yakupoğlu ile lise döneminde iken musiki mahfillerinde ve gezek adı verdikleri mûsiki meclislerinde bir araya gelerek ondan istifade etmiş ve bu gezeklerde hem dini mûsiki eserlerini hem de klasik mûsiki sazlarını meşğ etmişlerdir.²⁴

2.4.2. Nuri Uygun Hayatında Önemli Bir Sima: Ahmet Yakupoğlu

Nuri Uygun'un sanat dünyasında ilerlemesinde ressam Ahmet Yakupoğlu'nun önemli bir yeri vardır. Uygun, küçük yaşlardan itibaren hocasıyla çalışma fırsatı bulmuş ve vefatına kadar ondan istifade etmiştir. Kütahya'nın kültür ve sanat elçisi olan Ahmet Yakupoğlu'ndan bahsetmenin yerinde olacağı kanaatindeyiz. Ahmet Yakupoğlu, müziğe olan ilgi ve yeteneğiyle dönemlerinde kanun ve ud sazıyla ilgilenmeye başlamıştır.²⁵ Lakin hocası olan Süheyl Ünver'in yönlendirmesiyle ney ile yolculuğa çıkmıştır. Resim hocası ile bestekâr, neyzen Emin Dede'ye²⁶ gitmişlerdir.

Yakupoğlu, ney üflemeye devam ederken, Süheyl Ünver, onu Nurullah Kılınç adında bir hocaya resim sanatını öğrenmek üzere göndermiştir. Bir gün derse

²⁴ Uygun, Adı geçen mülakat, 28.07.2022.

²⁵ Mustafa Yıldırım, "Ahmet Yakupoğlu ve Türk Güzel San'atlarındaki Yeri", Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Konya, 1999.Sayı: 9, s: 287.

²⁶ 1883 yılında İstanbul Tophane'de dünyaya gelen Emin Dede, ressam, neyzen ve bestekârdır. Farklı görevler yapmıştır. Uzun yıllar Mevlevihanelerde ney üflemiştir. Birçok önemli neyzenin yetişmesinde büyük payı vardır. 1945 yılında vefat etmiş, Eyüp kabristanlığına defnedilmiştir. (İbrahim Refik, "Neyzen Mehmed Emin Dede", Genç Dergi, 2008, Sayı: 16, s.44.)

gittiğinde Nurullah Bey ile bir öğrencisinin ney meşk ettiğine şahit olmuştur. Bu tablodan çok etkilenmiş ve Nurullah Efendi'ye ney üfleme isteğini anlatmıştır. Ardından kendisiyle Mansur bir neyle derslere başlamıştır.²⁷ Kendisinden neyi elden bırakmaması ve dem sesler üflemesi yönünde tavsiyeler almıştır.²⁸ Yakupoğlu bir süre de Süleyman Erguner'den ²⁹ ders almıştır. Kendisinden ders almak istediği dönemin önemli isimlerinden Halil Dikmen'e³⁰ öğrenci olmadan önce bazı önemli radyo yayınlarına katılmıştır.³¹

Öğrencisi olmayı çok istediği Halil Dikmen'e 1955 yılında ulaşabilmiştir. İlk defa hocası ile gittiği bir konserde karşı karşıya gelmiştir. Bu kadar geç karşılaşmaktan yakınan Yakupoğlu, buna rağmen kendisinden ney sazını dört yıl boyunca meşk etmiştir. Onunla tanıştıktan sonra ney sazında iyi bir seviyede olmadığını fark etmiş ve kendisine şah neyi alarak bu sazla çalışmıştır. Zaman kaybetmeden Halil Dikmen'e giden Yakupoğlu durumu kendisine izah etmiş ve ney konusunda ileri seviyeye geldiğini, özellikle arızalı perdeleri yapabildiğini söyleyerek kendisinden ders almayı kabul ettirmiş ve cumartesi günleri ders yapmak üzere kendisiyle anlaşarak oradan ayrılmıştır.

²⁷ Mehmet Gönül, "Neyzen Ahmet Yakupoğlu", İSTEM Dergisi, Konya, 2003, Sayı: 1, s: 163.

²⁸ Ahmet Yakupoğlu, Rengârenk Kütahya, İstanbul, 1991, s.33.

²⁹ 1902 İstanbul doğumlu olan neyzen, bestekâr Süleyman Erguner, erken yaşlarda musikiye başlamıştır. Musikiye dair; Sadetten Kaynak'tan, neyde ise; Neyzen Emin Dede'den faydalanmıştır. Çeşitli görevlerde bulunmuş ve çalıştığı yerde vefat etmiştir. (Süleyman Erguner, Neyzen Bestekâr Süleyman Erguner, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:11, İstanbul, 1995, s.301.)

³⁰ 1906 yılı İstanbul Fatih doğumlu olan Halil Dikmen, figüratif resimleri ve neyzenliği ile tanınmış bir sanatçıdır. ("Halil Dikmen", <https://www.neyzenim.com/halildikmen.html>, [Erişim: 15.10.2022])

³¹ Mehmet Nuri Uygun, "Ahmet Yakupoğlu'nun Kaleminden Halil Dikmen", Türk Edebiyatı Dergisi, İstanbul, 2010, Sayı: 443, s: 64.

Derslerde ilk altı ay Emin dedenin peşrevi çalışılmış olup ilerleyen süreçte buselik peşrevi de geçilmiştir. Bu derslerde Hamparsum nota sistemi ile ³² çalışılmıştır. Ahmet Yakupoğlu'nun bu derslerle birlikte ney üfleme tarzında değişiklik olsa da hiçbir zaman tam manada Dikmen'in tavrına yaklaşmamıştır. ³³ Şah neyi Yakupoğlu'nun ve derslerinin vazgeçilmezi olmuş ve çalışmalarını sadece bu neyle yapmıştır. Bunun nedenini ise o dönem tekkelerde ve saraylarda kullanılan ney şah akortlu olması ve bu neyle hafif, ağır bestelerin yanında semaîlerin üflenmesiydi.³⁴

Ahmet Yakupoğlu derslerden sonra döndüğü Kütahya'da yirmi kişinin de şah ney üflediği bir topluluk kurmuştur. Bu topluluk ülkede geniş yankı bulmuştur. Konserden konsere koşan bu topluluk Türk müziğinin en formlarını icra etmiştir. Hatta Yakupoğlu, "Rengârenk Kütahya" adlı eserinde bu toplulukla ilgili bir anısını anlatmaktadır. 1953 yılında Süleyman Erguner'in hanesinde Niyazi Sayın ile ney üflerken o anda orada bulunan Cahit Gözkan "bu meclisten dünyada bir tane daha yok!" şeklinde ortamdaki duyduğu hoşnutluğu dile getirmiştir.

Ahmet Yakupoğlu mütevazı yaşamını sanat hayatında da sürdürmüştür. Şöhret peşinde koşmadan sadece sanata verdiği değer amacıyla bu işi yapmıştır. Kendisinde ders almak isteyenleri de geri çevirmemiş ve sayısız öğrenci yetiştirmiştir.³⁵ Yetiştirdiği bu öğrenciler hocalarının yolunu takip ederek ülkemizin

³²1768 yılında dünyaya gelen Hamparsum Limociyan, aslen Ermeni olan müzisyen, bestekâr ve nota sistemi kurucusudur. Küçük yaşlarda kendisinin ilgisi ve yeteneğinin keşfedilmesiyle müzik dünyasına adım atmış ve eğitimler almıştır. Klasik Batı müziği, Klasik Türk müziği, Klasik Ermeni müziğinde kendini geliştirmiştir. Mevlevihanelerde de eğitim gören Hamparsum, neyzen Emin Dede'nin de tedarikatından geçmiş bir isimdir. (Nuri Özcan, "Limonciyan Hamparsum", TDV İslam Ansiklopedisi, Ankara, 2003, Cilt: 27, s.192.)

³³ Uygun, Ahmet Yakupoğlu'nun Kaleminden Halil Dikmen, s.63.

³⁴ Mehmet Dumlu, Batmayan Güneş Devam Eden Gölgeleler, (Hazırlayan: Ayşe Nur Sır), İstanbul, 2001, s.152.

³⁵ Yakupoğlu, a.g.e, s.36.

farklı yerlerinde mûsiki ilmi adına çalışmaktadırlar.³⁶

Ahmet Yakupoğlu'nun öğrendiği ve icra ettiği ney üfleyiş tavrı, "glisendo"lu,³⁷ orta derecede "vibrato"lu,³⁸ güçlü üflemeli bir tavidir. Hocasından öğrendiği tavrı kendi öğrencilerine aktarmak için uğraşmıştır. Hem ney hem de rebap yapıp icra eden bir sanatçı olan Yakupoğlu, rebabın günümüze gelmesinde büyük pay sahibidir. Zaman içerisinde unutulmaya başlayan rebap sazının kullanımı, Yakupoğlu tarafından tekrar canlandırılmaya çalışılmıştır. Yakupoğlu, "tamburam rebap oldu" isimli belgeselde rebap sazlarının hepsinin şah akortlu olduğunu ve bunda esas alınan Cahit Gözkan'ın rebabı olduğunu anlatmaktadır. Yine o dönemlerde Cahit Gözkan'ın şah akortlu rebap ile katıldığı bazı meclislerde şah akortlu ney üfleyen Yakupoğlu, Gözkan'ın şah akortlu rebabın neyden başka bir aletle uyumlu olmadığından, bu iki enstrümanın birbiriyle uyumunun kendisine çok zevk verdiğinden bahsetmektedir.³⁹

Burada şunu ifade edelim ki; Yakupoğlu öğrencilerinden olan hem ney hem rebap sanatçısı olan Dinçer Dalkılıç ile onlarca klasik tarzda rebap yapmış ve bu sazları başka öğrencilerine vermiş, böylece rebabın yayılmasına da katkı sunmuştur.

2.4.3. Üniversite Yılları

Nuri Uygun, 1970 yılında Ankara'da Beşevler semtinde bulunan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde üniversite hayatına başlamıştır. Bu okulda Türkiye'de İslami ilimler alanında hatırı sayılır isimlerden eğitim almıştır. Arapça derslerini Dr. Cemal Muhtar ve eski Diyanet İşleri Başkanı Dr. Lütfi Doğan'dan, kıraat derslerini ise; Ahmet Hamdi Kasaboğlu'ndan almıştır. Mantık dersini Prof. Necati Öner, İslam

³⁶ Engin Gökkaya, "Neyzen Ahmet Yakupoğlu'nun Ney'deki Tavrı Üzerine Bir Çalışma", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s:42.

³⁷ Glisendo: kelime olarak "kayarak" manasına gelir. Bir notadan başka notaya hızlı geçişi ifade eden kavramdır.

³⁸ Vibrato: kelime olarak "titretmek" anlamındadır. Bir sesi frekansını bozmadan titretmek olarak ifade edilir.

³⁹ G. Alpdoğan (Yapımcı)- M.U Kılıçarslan (Yönetmen), "Tamburam Rebap Oldu" Belgesel Filmi, 2006.

Hukukunu dersini Prof. Hüseyin Atay, Tefsir dersini Prof. İsmail Cerrahoğlu'ndan almıştır.⁴⁰

Nuri Uygun, üniversite III. sınıfta ve IV. sınıfta dinî mûsikî dersini Gültekin Oransay'dan⁴¹ almıştır. Almanya'da Münih Üniversitesi Konservatuvarı'nı bitirmiş ve orada doktora yapmış olan Oransay, Uygun'un hem ney üflemesi hem de nota bilgisinin iyi olmasından dolayı kendisine üniversite de asistanlık teklifi götürmüştür. Okul notlarının iyi olması gerektiği için derslerine ağırlık vermiş ve asistanlık sınavına girmeye hak kazanmıştır. Bitirme tezini de dini mûsikî dersinden almıştır. Konusu ise; "Kütahya'da hocaların okuduğu hiç notaya alınmamış eski ilâhilerden teybe kayıt yapıp bir derleme çalışması yapmak." Üçüncü sınıfın sonunda yaz tatilinde 24 orijinal ilâhi ve bir salât kaydı yapıp notaya alarak dördüncü sınıfta Gültekin Oransay'a götüren Uygun, bu alanda özgün bir çalışma yapmış olması ile büyük takdir toplamıştır. Bu alandaki ilk akademik çalışması olması onun için ayrı bir önem arz etmektedir. Üniversiteden mezun olduktan sonra 1977 tarihinde Feride Yakar ile evlenmiştir. 1980'de Nimeti Feyza adında bir kızı, 1981 yılında da Mehmet adında bir oğlu olmuştur.⁴²

2.5. Çalışma Hayatı

Bu bölümde Mehmet Nuri Uygun'un mesleki hayata geçişi ile ilgili bilgileri içeren bir bölümdür. Öğretmen olarak başladığı çalışma hayatı kısa dönem idarecilikle beraber akademisyen olarak devam etmiştir. Öğretmenlik yaptığı dönem ve çalıştığı okullar ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bununla birlikte akademik yılları kısmında

⁴⁰ Uygun, Adı geçen mülakat, 28.07.2022.

⁴¹ 1937 yılında dünyaya gelen Gültekin Oransay, konservatuvarı terkedip Almanya'da eğitimine devam etmiş bir müzikologtur. Doktorasını orada tamamladıktan sonra Türkiye'ye geri dönmüş farklı mevki ve kurumlarda müzik hocalığı yapmıştır. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Din Musikisi bölüm başkanlığı görevini yürütmüştür. 1976 yılında ise; İzmir'e giderek orada müzik adına bir bölüm açıp başkanlık yapmıştır. Kalp krizi sonucunda 1989 yılında vefat etmiştir. ("Gültekin Oransay", <http://www.turkishmusicportal.org/tr/besteciler/detay/gultekin-oransay>, [Erişim: 15.10.2022])

⁴² Uygun, Adı geçen mülakat, 28.07.2022.

akademiye geçişi ve akademi de devam etmesi anlatılmaktadır.

2.5.1. Öğretmenlik Yılları

Fakülteden mezun olduktan sonra memleketi Kütahya'ya dönmüş, askerlik vazifesi yapmaya karar vermiştir. Askerden döndükten sonra mezun olduğu Kütahya Lisesi'nden müzik hocası kendisine müzik öğretmenliği için bir teklifte bulunmuştur. Bunu kabul eden Uygun mesleki hayatına müzik öğretmeni olarak başlamıştır. Bu yıllarda mûsiki gezekleri gibi çeşitli müzikal çalışmalarla vaktini değerlendirmiştir.

Akademi için uğraş verirken, Kırşehir-Çiçekdağı Lisesine tayini çıkmıştır. Orada çalıştıktan sonra bir süre Kütahya-Tavşanlı Atatürk Lisesi Din Kültürü öğretmenliği bir süre de Kütahya İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri öğretmenliği yapmıştır. Ardından Orta öğretimde öğretmenliği sırasında dört yıl müdür yardımcılığı, iki yıl müdür başyardımcılığı görevi yapmıştır.

2.5.2. M.E.B. Hizmet İçi Eğitim Kursiyerlik Yılları

Öğretmenlik hayatına uzun süreli devam eden Nuri Uygun farklı kurumlarda da dini mûsiki dersleri vermiş ve bu alanda çalışmayı sürdürmüştür. Uygun, 1985 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nde dini mûsiki hizmetiçi eğitim öğretmeni olarak görev yapmaya başlamıştır. İlk olarak Samsun İmam Hatip Lisesi'nde öğretmen olarak çalışan Nuri Uygun, gittiği kurslarda dini mûsiki derslerinin yanı sıra konser faaliyetleri de yürütmüştür. Bu kurslarda dini mûsiki alanında günümüzün tanınmış simalarından Ruhi Kalender, Nuri Özcan gibi isimlerle çalışmıştır. Yıllarca hizmetiçi eğitim kurslarında görev alan Nuri Uygun, sırasıyla; Trabzon İ.H.L, Kocaeli İ.H.L, Bartın İ.H.L, Giresun İ.H.L, Ordu İ.H.L, Konya İ.H.L'de görev almıştır. Daha sonrasında bu görevlerden de emekliliği sebebiyle affını istemiştir.⁴³

⁴³ Nuri Uygun ile yapılan telefon görüşmesi. 06.01.2023.

2.5.3. Akademik Yılları

Akademiye çok daha erken girmek isteyen Uygun, ailesi ve hocasının karşı çıktığını belirtmiştir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne araştırma görevlisi olmak için gereken şartları sağlamaya çalıştığı, sınavları geçtiği süreç şu şekildedir: 20 Aralık tarihinde üniversite de Hadis dersi hocası olan Simavlı Cemal Sofuoğlu'ndan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dini mûsiki dersine asistan alınacağını ve hocanın Nuri Uygun'un adına dilekçe verdiğini içeren bir kart gelmiştir.

Önce Almanca sonra Arapça sonra da bilim sınavına girmiştir. Birlikte sınava girdiği bir isim dikkat çekicidir. O kişi dini musiki alanında önemli çalışmalar yapmış olan kânuni Ruhi Kalender ve radyoda ney sanatçısı olan Arif Biçer'dir.⁴⁴

İlk gün yabancı dil sınavı yapılmış ve sadece Nuri Uygun ile Ruhi Kalender sınavı geçebilmiştir. İkinci gün yapılan Arapça sınavına girmiş ve başarılı olmuştur. Arapça sınavında da Ruhi Kalender elenmiştir. Bilim sınavına tek başına girmiş ve başarılı olmuştur. Daha sonra kararnameyi beklemeye başlamıştır. Fakat bu başarıya babası, annesi ve Ressam Ahmet Yakupoğlu sevinmemişlerdir. Şubat tatilinde bir kararname ile Kütahya Tavşanlı Atatürk Lisesi'ne Din Kültürü öğretmeni olarak atandığını öğrenmiştir. Bu arada Nuri Uygun için İlâhiyat Fakültesi'nden kararname çıkmış ve asistanlık için göreve başlama yazısı gelmiştir. Babası kendisini göndermek istememiştir.

Hocaları ikna etmeye çalışsa da Uygun'un babası ikna olmamıştır. Uygun'un babasının sözünü çiğnememiş ve asistanlık işini rafa kaldırmıştır. Babası, annesi, hocası bu durumdan memnun olsa da kendisi bu durumun pişmanlığını hayatı boyunca yaşadığını ifade etmiştir. Nuri Uygun'un yerine o sırada fakülteye Ruhi Kalender asistan olarak girmiştir. Akademiye girmeden önce farklı okullarda öğretmenlik ve idarecilik yapmıştır. Bunlardan sonra yüksek lisans eğitimine başlayan Nuri Uygun, 1990 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Kadıızâde Tirevî ve Mûsikî Risâlesi" konulu yüksek lisans tezini tamamlayarak dini mûsiki alanında uzman olmuştur. Böylece akademi dünyasına girişin ilk adımını atmıştır. 1991 Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'ne dini mûsiki alanında öğretim görevlisi olarak atanmıştır.

⁴⁴ Uygun, Adı geçen mülakat, 28.07.2022.

Öğretim görevlisi olarak orada bir süre çalıştıktan sonra doktora yapmaya karar veren Uygun, 1996 yılında “Safiyüddin Abdülmü’min Urmevî ve Kitâbu’l Edvârî” konulu doktora tezini tamamlayarak doktor unvanı almıştır. Bunun için ayrıca üniversite tarafından üstün başarı ödülüne layık görülmüştür. Akademiye geç de girmiş olsa çalışmaya devam etmiştir. 1997 yılında yardımcı doçent olarak Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Din Mûsikîsi Ana Bilim Dalı öğretim üyeliğine getirilmiştir.

Öğretim üyeliğinin üzerinden iki yıl geçtikten aynı üniversite de Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği bölüm başkan yardımcılığı görevine getirilmiştir. Bu görevi iki yıl sürdürmüştür. Akademik çalışmalara öncülük etmeye başlayan Uygun, sayısız öğrenciye yüksek lisans ve doktora tezi yaptırmış ve bu alanda mûsikîşinas yetiştirmiştir.

2019 yılında yaş haddinden emekli olduktan sonra akademide çalışmaya devam etmiştir. Bir süre İstanbul Teknik Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nda doktora öğrencilerine "Safiyüddin Urmevi ve ses sistemi” ile ilgili dersler vermiştir. Aynı zamanda İstanbul Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İslami ilimler Fakültesi’nde dini mûsiki derslerine girmiştir.⁴⁵

2.5.4. Askerlik Yılları

Nuri Uygun, 1975 yılında yedek subaylık sınavlarına girerek kazanmış ve Polatlı’da bulunan Topçu ve Füze Okulu’nda yedek subay eğitime başlayarak askerliğe geçiş yapmıştır. Askerlik vazifesi devam ederken mûsikiden uzak kalmamaya gayret eden Nuri Uygun bu çabasını şöyle anlatmaktadır: “Nöbetimin olmadığı bazı hafta sonlarında İstanbul’a gidiyor Ahmet Haldun Eralp Ağabeyin Aksaray semtindeki evinde yatıyor, cumartesi günleri Harbiye Askeri müzesine mehter konserlerine, pazar sabahı 11.00’da Şan sinemasında yapılan Nevzat Atlığ’ın yönettiği klasik koro konserlerine gidiyordum” 1976 yılında Teğmen rütbesi alan Nuri Uygun’un askerliği Türkiye’nin Yunanistan ile petrol krizinden dolayı arası açılınca iki ay daha uzamıştır. Uygun, 30 Ağustos 1976 tarihinde terhis olmuştur.⁴⁶

⁴⁵ Uygun, Adı geçen mülakat, 28.07.2022.

⁴⁶ Nuri Uygun ile yapılan mülakat, İstanbul, Kadıköy, 16.10.2022.

2.6. Mehmet Dumlu ile Hatıraları

Mehmet Dumlu; Nuri Uygun'un hayatında hem dedesinin öğrencisi olması hem de babasının yakın dostu olması hasebiyle önemli yer tutmaktadır. 1929 yılında Kütahya'da dünyaya gelen Dumlu, küçük yaşlarda tasavvuf alanında eğitim almış ve manevi olarak da kendini yetiştirmiştir. ⁴⁷ Tasavvufi hayatın yaşandığı bir ailede büyüyen Mehmet Dumlu, mensup olduğu tarikatla ilerleyen dönemlerde şeyhliğe kadar yükselmiştir. Ahmet Yakupoğlu'nun yanı sıra bulunduğu tekkenin önde gelenlerinden hem tasavvuf hem klasik mûsiki eğitimi almıştır. Çini, resim gibi sanat dallarıyla da ilgilenen Mehmet Dumlu'dan Uygun şöyle bahsetmektedir:

Hocamız birçok öğrenci yetiştirmiş ve yetişmesine vesile olmuştur. Bizde bunlardan birisiyiz şükür. Bizler kendisinden hem tasavvuf hem de musiki ilmi üzerine dersler almaya gayret ettik. Hocamdan birçok eser derleyerek Halveti-Şabani İlahileri ve Kütahya İlahileri isimli iki adet özgün bir çalışma ortaya çıkardık. İslâm ansiklopedisine kendisinin hal tercümesini yazmakta bize nasip oldu. Hoca emekli olduktan sonra da tasavvufi yolun temsili için kendisine Uşaklı Mustafa Efendi'den verilen divanı nişâne olmak üzere fakire verip görevi devretti.

2.7. Ahmet Hisarlı ile Hatıraları

Nuri Uygun'un lise yıllarında hayatına etki eden insanlardan birisi de Ahmet Hisarlı'dır. Çocukluğundan itibaren tanıştığı Ahmet Hisarlı ile aynı mahalleden de komşudur. Hisarlı'dan şöyle bahsetmektedir: "Çok şakacı ve sevecen bir kişiliği vardı. Bazen eve bir şeyler götürürken bizlerle şakalaşarak konuşurdu." Hisarlı'nın sesinden övgüyle bahseden Nuri Uygun şöyle demiştir:

Ses tonu tenordu ve çok gürdü. Okumaya başlayınca hepimizin sesini bastırırdı ve biz ancak pes oktavından okuyabilirdik. Hatuniye mescidinin minaresinden güzel sesi ile okuduğu ezanlar ve salâtu selamlar da çocukluk yıllarımızda hatırladığımız güzelliklerdendi.

Halk müziğinin önemli temsilcilerinden olan Hisarlı hakkında uygun şu ifadeleri dile

⁴⁷ Mehmet Nuri Uygun, "Mehmet Dumlu", TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: Ek-1, Ankara, 2020, s.344.

getirmektedir:

Yeşilay Derneği'ndeki folklor çalışmalarında, Hisarlı Ahmet Amca, halktan ve gençlerden oluşan öğrenci topluluğunu çalıştırırdı. Önce ağır ritimli eserlerle başlanır bunlara ahenk türküsü derlerdi, sonra zeybek türkülerine geçilir, bu sırada oyunlar sıra ile oynanırdı. Ben de önceleri türküleri okuyarak bu çalışmalara katılırdım. Sonraları ise bağlama ve cura çalmaya başlayıp bu ekibe dâhil olmuşum. Değişik mekânlar da Ahmet Amca ve diğer arkadaşlarla birlikte konserler verdiğimizizi hatırlıyorum.⁴⁸ Uygun, dönemin kültürel dokusunun yansıtıldığı birçok türkünün Ahmet Hisarlı'nın çabalarıyla günümüze ulaştığını, öğrenci yetiştirme noktasında elinden gelen çabayı gösterdiğini ifade etmektedir.

⁴⁸ Uygun, Adı geçen mülakat, 16.10.2022.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NURİ UYGUN'UN MUSİKİ YÖNÜ VE ÇALIŞMALARI

Tez çalışmamızın ikinci bölümümü oluşturan bu bölüm Nuri Uygun'un müzisyenlik yönü ile ilgili bilgileri içermektedir. Müzik alanında yaptığı çalışmalar anlatılmıştır. İlk olarak Uygun'un müzik eğitiminden detaylı olarak bahsedilmiş ve sonrasında bestekârlık yönü detaylı şekilde anlatılmıştır. Üçüncü olarak kendisinin sanatçılığı ele alınmıştır. Bu bölümde icrada bulunduğu enstrümanlara ve bu enstrümanlara başlangıcı, gelişmesi gibi konulara temas edilmiştir. Dördüncü olarak Nuri Uygun'un mûsiki alanındaki çalışmalarından bahsedilmiştir. Burada derleme çalışmaları, akademik çalışmaları; kitapları, makaleleri, bildirileri, kitap bölümleri, yönettiği tezler detaylı olarak verilmiştir. Mevlevi Ayini ile ilgili programların, yurtdışı konserlerinin listesi verilmiştir. İkinci bölüm Nuri Uygun'un öğrencileri anlatılarak tamamlanmıştır.

3.1. Mûsiki Eğitimi

Ortaokul ikinci sınıfa devam ederken yeni gelen müzik dersi hocası Şule Hanım, Nuri Uygun'un sesinin güzel olduğunu keşfetmiş ve bu alanda yönlendirerek gelişmesine ön ayak olmuştur. Ortaokul yıllarında tanıştığı ressam Ahmet Yakupoğlu'ndan enstrüman ve görsel sanatlar eğitimi konusunda istifade etmiştir. Kendisi ve mahalledeki arkadaşlarıyla birlikte farklı eserler dinlemeye ve seslendirmeye çalışmıştır. Liseye geçtiğinde musiki ile daha çok ilgilenmiştir. Uygun, lise yıllarında Mehmet Yücel'den nota eğitimi, batı müziği tarihi ve formları üzerine dersler almıştır. İlerleyen zamanlarda kendi memleketi olan Kütahya'da bulunan Yeşilay Derneği'ne kaydını yaptırmış ve orada mûsiki ve folklor dersleri almıştır.⁴⁹

Halk müziğine de ilgisi olduğu için türkü formu üzerine de eğitim almıştır. Enstrüman olarak bağlamayı da başlamış ve kendini geliştirmeye devam etmiştir. Lise döneminde farklı enstrümanlara yönelmiş lakin ailesinin çok sıcak bakmamasından dolayı başka bir enstrümana yoğunlaşmaya karar vermiştir. Uzun

⁴⁹ Uygun, Adı Geçen Mülakat, 28.07.2022.

yıllar hocalığını yapan Ahmet Yakupoğlu'nun talebelerinden fotoğrafçı Şemsettin Güvey'den ney ve rebap dersleri almıştır.

Liseden sonra Ahmet Yakupoğlu'nun mûsiki gezeklerine de katılmaya devam ederek bu alanda ilerlemeye çalışmıştır. Bir taraftan ney sazına devam ederken bir taraftan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde dönemin önemli müzikologları arasında gösterilen Gültekin Oransay'dan mûsiki teori dersleri almıştır. Uygun'un hem nota bilgisi hem enstrümana hâkimiyeti hocasının dikkatini çekmiş ve onun asistanı olarak kalmasını istemiştir.⁵⁰

3.2. Bestekârlığı

Dini mûsiki alanına bakıldığında mûsikişinaslardan bazıları icracılığı bazıları bestekârlığı bazıları ise hem bestekârlığı hem de icracılığı yönüyle ön plana çıkmaktadır. Sadece icra yönüyle adını duyuranlar beste yapmayla pek uğraşmamış, eserleri icra etmeye gayret etmiştir. Beste yapma ile uğraşanlar ise eserlerin icra edilmesi ile çok uğraşmamışlardır. Hem bestekârlık hem icralık yönü olanlar ise gerektiğinde sahne almış gerektiğinde beste çalışmaları yapmıştır. Bu iki husus aslında birbirinden ayrı ancak çok önemlidir. İcrada üstatları iyi dinlediğiniz takdirde kendinizi geliştirebilirsiniz. Ancak beste yapma meselesi yetenekle beraber makam ve usullere hâkim olmayı gerektiren meziyetli bir iştir. Mûsikinin inceliklerini bilmek iyi donanım sahibi olmak gerekir.⁵¹ Nuri Uygun bahsettiğimiz hem icra hem de bestekârlık vasfını haiz mümtaz şahsiyetlerden birisidir.

Türk müziğinde 19. Yüzyılda en önemli neyzenleri arasında gösterilen Niyazi Sayın'ın: “iki ses arasındaki manevi münasebettir”⁵² tanımını esas alan Nuri Uygun mûsikiyi “ilahi olana yaklaşmanın”⁵³ bir aracı olarak görmüştür. Bu aracı özellikle dini ve tasavvufi şiirlerle beslemek maksuda erişmenin ivmesini hızlandırmaktadır.

⁵⁰ Uygun, Adı Geçen Mülakat, 28.07.2022.

⁵¹ “Beste Yapmak”, <https://musiconline.co/tr/blog/beste-yapmak#>, [Erişim: 18.10.2022]

⁵² <https://www.dunyabizim.com/soylesi/sadreddin-ozcimi-ben-musikiye-eglence-gozuyle-bakmam-h7989.html>, [Erişim: 27.10.2022] Sadrettin Özçimi ile yapılan bir söyleşiden alınmıştır.

⁵³ Süleyman Uludağ, İslam Açısından Mûsiki ve Sema, Marifet Yayınları, Bursa, 1999, s.44.

Bu sebeple Uygun, ilahi kurbiyeti elde etmek, insanların gönüllerinde marifetullahı, muhabbetullahı nakşetmek adına dini mûsiki sahasında eserler bestelemeye gayret etmiş bir mübelliğ, bir neferdir. Tekke kültüründe yetişmiş biri olması dolayısıyla 30 a yakın tekke ilahisi, bir adet Mevlevi Ayini bestelemiştir ve halen bu çalışmalarını sürdürmektedir.

Bestekârlık anlamında sadece Tekke mûsikisi ile sınırlı kalmayan Uygun yöresel olarak da musiki çalışmaları yapmış ve bu alanda eserler kazandırmıştır. Yaşadığı İç Anadolu bölgesinin mûsiki yönüne ağırlık vermiş ve bu bölgede bulunan, tozlu raflardaki güfteleri ele alarak onları bestelemiştir. Bunu kitap haline de getirerek yayınlamıştır. Yine bu alanda da 25'e yakın bestesi mevcuttur.

3.3. Hanendeliği

Mehmet Nuri Uygun, mûsiki eğitimini tamamladıktan sonra sahne hayatına da girmeye başlamıştır. Küçük yaşlardan itibaren gerek dini mûsiki gerek klasik mûsiki türünde meşk ettiği eserleri seslendirmeye gayret etmiştir. Mûsiki alanında adından söz ettirmeye başladığında sayısız programdan davet almış ve bu programlara hanende⁵⁴ olarak katılmıştır. Katıldığı bu programlarda sadece eser seslendirmemiştir. Aynı zamanda ayinhanlık, mevlithanlık, kasidehanlık, aşîrhanlık yapmıştır. Uygun'un sahne hayatı yurtiçinde başlamış olsa da bununla sınırlı kalmamış ve yurtdışında da yüzlerce program ve sanat etkinliklerinde hanende olarak bulunmuştur. Özellikle Mevlevi ayinlerinin başında icra edilen bestesi İtrî'ye ait Nat- 1 Mevlânâ'yı pek güzel ve ağıdalı şekilde icra etmektedir. Tavır olarak Kani Karaca üslûbunu benimsemiştir.

3.4. Sazendeliği

Mehmet Nuri Uygun, önceki başlıklarda da ifade edildiği gibi hanende, bestekâr, derviş, akademisyen olmasının yanında sanat yönü üstün bir şahsiyettir. Tasavvufi dünyaya hizmet gayesiyle mûsikîyi vesile olarak kullanma gayretinde olmuştur.

⁵⁴ Hânende: Hânende Farsça kökenli bir kelime olmakla birlikte okuyucu anlamına gelmektedir. (Nuri Özcan, Hânende, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 17, İstanbul, 1997, s.27.)

Allah güzeldir, güzelliği sever düsturuyla sesin güzelliğiyle insanların gönüllerinde manevi bir iklim oluşturma gayretinde olmuştur. Zira mûsiki, mutasavvıflara göre bir ruhani farkındalık aracıdır.⁵⁵ İnsanın içini hatırlaması için bir alarıdır. Mûsiki sanatı, üstün ve aşkın bir amacın aracı olarak gösterilmektedir.⁵⁶ Nuri Uygun'da bu hizmet aşkıyla Rıza-i Bârî'nin rahmetine vesile bulma çabasinda olan mûsikîşinas bir şahsiyettir. Zira icra ettiği bu sanatı, çaldığı her enstürümanı üst düzey bir değer için, amaç için yapmış ve bu bilinçle mûsiki alanında var olmaya çalışmıştır.

1. Enstrümanlar arasında en iyi olduğu saz ney sazıdır. Dönemin önemli bir neyzeni olan Ahmet Yakupoğlu'nun çizgisinde çalışmalarını devam ettirmiştir. Hocasından eğitimini tamamladıktan sonra bu sazın yapımına da başlamış ve hocasının tavrını devam ettirmiştir. Ney sazıyla profesyonel olarak sayısız program ve konserde yer almıştır.

2. Nuri Uygun sadece ney ile ilgilenmemiş aynı zamanda rebap, bağlama, tambur, kemençe gibi sazlarla meşgul olmuş ve icracılığını da yapmıştır. Tambur sazıyla ilk olarak Yeşilay Derneği'nde birlikte çalıştığı bir arkadaşından tambur alarak tanışmıştır. Uzun bir süre bu sazla ilgilenen Uygun, herhangi bir hocadan ders almamış, klasik ekölü takip etmiştir. Uygun'un çaldığı tamburlar, şah ney akorduna göre akordu yapılmış bir ses daha tiz tamburlardır. Hocasının sürekli şah neyi üflemesi ve Uygun'un onun yanında meşk etmesi bu tarzın benimsenmesinde etkili olmuştur.

3. Uygun'un ilgilendiği sazlardan birisi de rebaptır. Ağabeyi olarak gördüğü Şemsettin Bey'den esinlenerek bu saza başlamıştır. Hocası Ahmet Yakupoğlu'da iyi bir rebabi olduğu için Uygun kendisi için bir rebap yaptırmış ve ondan bu sazı meşk etmiştir. Klasik tarzda üç telli olan rebap sazı ile de uzunca bir süre uğraşmıştır. Bu sazda dönemin önemli saz ustalarından, aynı zamanda hocası Ahmet Yakupoğlu'nun hocası olan Cahit Gözkan'ın tavrını benimsemiştir.

⁵⁵ Oliver Leaman, İslam Estetiğini Giriş, Küre Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2019, s.174.

⁵⁶ Arif Demir, "İlk Mutasavvıfların Musiki Anlayışları", Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:2, Cilt:15, s.74.

4. Uygun'un çaldığı bir diğer saz klasik kemençedir. Bu sazda da rebap gibi dört telli değil, üç telli kemençedir. O sazla da gerek TV'de gerekse çeşitli programlarda icrada bulunmuştur.

5. Nuri Uygun'un ilgilendiği diğer bir saz bağlamadır. Küçük yaşlarda başladığı bu saz ile irtibatı önce dinleyerek sonrasında bunun eğitimini alarak devam etmiştir. Orta ikinci sınıfta iken bu sazı dönemin önemli halk musikisi sanatçısı Ahmet Hisarlı ile meşk etmiştir. Ailesinin istememesinden dolayı bu saz ile irtibatı erken kopsa da ilerleyen yıllarda bu sazla biraz daha meşgul olmaya devam etmiştir.

Nuri Uygun neyle birlikte diğer sazlarla meclislere katılmış ve stüdyo kaydı, konser gibi çeşitli çalışmalar yapmıştır. Yalnızca ney ve rebap sazlarının lutiyeliğini yapmıştır. Uygun'a ait olan tambur, amatör düzeyde yapmış olduğu rebaplardan birkaçı, profesyonel olarak farklı bir metot kullanılarak açılmış olan birkaç tane neyi İstanbul Sirkeci'de bulunan Hocapaşa Semahanesi'nde sergilenmektedir.⁵⁷

3.5. Nuri Uygun'un Musiki Alanındaki Çalışmaları

Küçük yaşlardan itibaren mûsiki alanında kendini yetiştiren Mehmet Nuri Uygun, bu alanda birtakım çalışmalara öncülük etmiştir. Bununla birlikte mûsiki dünyasına bazı eserler kazandırmakla birlikte çeşitli program ve etkinlikler yapmıştır. Mehter takımı çalışmasının yanında yöresel derleme çalışmaları yapmıştır. Bu çalışmalarının yanında akademik dünyada da çalışmış; kitap, makale, tez, bildiri gibi bilimsel çalışmalarda da bulunmuştur. Nuri Uygun'un mûsiki alanındaki çalışmaları başlığı altında bu bilgiler detaylandırılmıştır.

3.5.1. Mehter Takımı Yönetimi

Farsça kökenli bir kelime olan Mehter kelimesi, "mihter" kelimesinden türemiştir. Türkçeleşmiş hali mehter kelimesi⁵⁸ ile ifade edilmektedir. En büyük anlamında

⁵⁷ Mehmet Nuri Uygun ile telefon görüşmesi, 14.02.2023.

⁵⁸ Nuri Özcan, "Mehter", TDV İslam Ansiklopedisi, Ankara, 2003, Cilt:28, s.545.

kullanılmıştır. ⁵⁹ Birtakım sazların meydana gelmesiyle, coşku, kahramanlık duyguları vermek amacıyla oluşturulmuş bir mûsiki topluluğudur. Tarihi, Türk ve İslâm tarihinin en eski dönemlerine kadar gitmektedir. Lakin buna karşılık gelen mehter ve mehterhâne gibi kavramlara ancak XVI. yüzyıl Osmanlı belgelerinde rastlanmaktadır.⁶⁰ Mehter musikisi tarih boyunca pek çok mûsikişinas yetiştirmiştir. Ülkemizde de mehter mûsikisi alanında çalışan musikişinas sayısı çok da fazla değildir. Bu hususta çalışma yapanlardan biri de Nuri Uygun'dur. İmam-hatip lisesinde görev yaparken birtakım çalışmalar yapmıştır. Onlardan biri Mehter takımının yönetimi ve yeniden düzenlenmesidir. Mehter takımında eksiklik gören Uygun, öncelikle İstanbul'a gidip ve Tahtakale de Zurnacı Hasan An'dan sekiz tane zurna almıştır. Kütahya'da ney üfleyen okul talebesi çocuklara zurna üfleme çalışması yaptırmış, meslek dersi hocalarından Bucaklı Hayri Hoca'yı da (Çorbacı başı)⁶¹ yapmıştır.

Akort birliği ve güzel sesli (çevgancılarla)⁶² uyumlu bir mehter takımı hazırlamıştır. Milli bayramlarda, törenlerde konserler vermişlerdir. Fakat 1980 darbesi ile okullarda mehter kaldırılınca bu çalışma son bulmuştur. Bu günlerde idareci olan Uygun bir taraftan da mûsiki ve folklor çalışmalarına devam etmiştir.⁶³

⁵⁹ M. Nazmi Özalp, Türk Musikisi Tarihi, Araştırma-İnceleme Dizisi, MEB Yayınları, 1.Cilt, İstanbul, 2000, s.35.

⁶⁰ Özcan, "Mehter", s.545.

⁶¹ Çorbacıbaşı: Mehter takımında en önde yürüyen kişiye denir. ("Çorbacıbaşı"
<https://www.egitimsistem.com/mehteran-bolugunun-komutanina-ne-ad-verilir-52520h.htm>, [Erişim: 27.10.2022])

⁶² Eski bir atasporu olan çevgan oyun devletin yüksek kademesindekilerle devletin askeri personelinin savaşa hazırlık olsun diye yaptıkları ön hazırlıktır. ("Çevgan",
<https://www.fikriyat.com/galeri/kultur-sanat/cevgan-oyunu-nedir-asirlik-ata-sporu-cevgan-hakkinda-bilinmesi-gerekenler>, [Erişim: 27.10.2022])

⁶³ Uygun, Adı geçen mülakat, 28.07.2022.

3.5.2. Derleme Çalışmaları

Kelime olarak bir araya getirme, tedvin etme anlamında kullanılan derleme, terim olarak; bir milletin kültürüne ait eserleri seçip bir araya toplamak demektir.⁶⁴

Ülkemizde dini mûsiki alanında derleme çalışmaları yapılmış olsa da yeterli seviyede değildir. Bunun arkasında çeşitli sebepler mevcuttur. Birincisi; bu tür çalışmaların uzun soluklu bir zaman dilimini kapsamamasıdır. İkinci olarak; çalışma yapılacak bölgeye gidilerek araştırma yapılmasıdır. Şunu ifade etmek gerekir ki; başka bir bölgede yaşayan için bu çalışma bir zorluk teşkil etse de o bölgede yaşayan birisi için bu çalışma o kadar zor değildir. Nuri Uygun'da, kendi yaşadığı yer olan Kütahya'da ve çevre illerde saha çalışması ve araştırmalar yapmış ve bunun sonucunda 38 adet derleme ilahiyi mûsiki camiasına sunmuştur.

3.5.2.1. Halveti (Şabani) İlahileri (Eskişehir, Uşak, Kütahya)

Kitap Hakkında: Mehmet Nuri Uygun'a ait olan bu kitap 125 sayfadır.⁶⁵ Dört Mevsim Kitap ve Origami Yapım ortaklığında 2017 yılında bir araya getirilmiştir. İlk sayfalarında Halvetilik ve kolları hakkında bilgi mevcuttur. Özellikle "Cemaliyye" koluna ayrıca yer verilmiştir. Daha sonra Şabaniyye alt kolundan ve onun da kolları olan Kabaşiye, Nasuhiyye'den bahsedilip üçüncü olarak Çerkeşiyye alt kolu ve İç Anadolu'daki yayılışı anlatılmıştır. Bununla birlikte bu alt kola intisap eden meşâyihe yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise; bu kitabın ortaya çıkmasını sağlayan bilgilerin kaynak kişilere yer verilmiştir. Son olarak Eskişehir, Uşak, Kütahya yöresinden derlenen ilahilerin güfte ve notaları verilerek eser tamamlanmıştır.⁶⁶ Halvetilik ve kolları bizim esas konumuz olmadığından sadece bahsi geçen ilahilerin (bkz. Tablo 3.1.) listesini ve notalarını vereceğiz.

⁶⁴ "Derleme", <https://sozluk.gov.tr/>, [Erişim: 08.09.23]

⁶⁵ Ek: 5.

⁶⁶ Mehmet Nuri Uygun, Halveti (Şabani) İlahileri, Dört Mevsim Yayıncılık-Origami Yapım, İstanbul, 2017, s.7.

Tablo 3.1: Halveti (Şabani) İlahileri Listesi

CD-1				
ESERİN ADI	GÜFTE	BESTE	MAKAM	USÛL
Halveti Şabani Salatı	?	?	Uşşak	Serbest
Aşkınla Daim	Bağdadi	?	Rast	Sofyan
Seher Vaktinin Yeliyiz	Sadık Efendi	Sadık Efendi	Rast	Sofyan
Ey Âşık-ı Dildâde	Hasan Sezai	Sadık Efendi	Rast	Sofyan
Vech-i Yâre	İbrahim Efendi	?	Rast	Düyek
Kâf-u Nûn Hitâbı	Harabi	Anonim	Rast	Düyek
Yâr Yüreğim Yâr	Yunus Emre	?	Rast	Sofyan
İdelim Cevlan	Yunus Emre	?	Nikriz	Düyek
Ey Gönlümün Şehrinde	Hulusi Efendi	?	Sûzinak	Sofyan
Dehr İçinde	Kemter Ali	Anonim	Evc	Sofyan
Ya Rab Bize	Niyazi Mısri	Anonim	Evc	Nim Sofyan

CD-2				
ESERİN ADI	GÜFTE	BESTE	MAKAM	USÛL
Hak Sevdası	Yunus Emre	Anonim	Bestenigâr	Nim Sofyan
Bu Meydan	Abdal Sultan	Anonim	Saba	Sofyan
Çalabım	Hacı Bayram	Anonim	Hicaz	Ağır Düyek
Zikreyle Hemân	Kamil Efendi	Anonim	Hicaz	Nim Sofyan
Bindim Şeyhin	?	Anonim	M. Kürdi	Sofyan
Aşkınla Yandır	Zekai	Anonim	Uşşak	Sofyan
Gel Ey Kardeş	Yunus Emre	Anonim	Uşşak	Sofyan
Cennetin İçinde	Yunus Emre	Anonim	Hüzzam	Sofyan
Evvel Tevhid İle	İbn Arabi	Anonim	Segah	Sofyan

Derd-i Hakk'a	Niyazi Mısri	Anonim	Segah	Nim Sofyan
Hakk'a Doğrudur	Mustafa Efendi	Nuri Uygun	Segah	Nim Sofyan

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.78-123.

NOTALAR

UŞŞAK İLAHİ Halveti Şabani Salâtı

Kaynak: H. Mehmet Dumlu

Derleyen: M. Nuri Uygun

Al la hüm me sal li a la... sey yi di na....

Mu ham me din ab di ke ve ne bi.. y yi.. ke..

ve ha bi... bi.. ke.. ve.. re.. su... li.. ke..

ne biy yü lüm miy yi ve a la a li.. hi....

ve sah bi hi.. ve sel lim

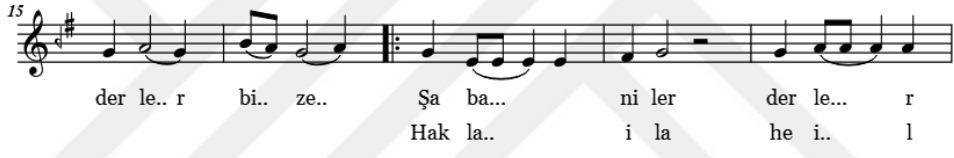
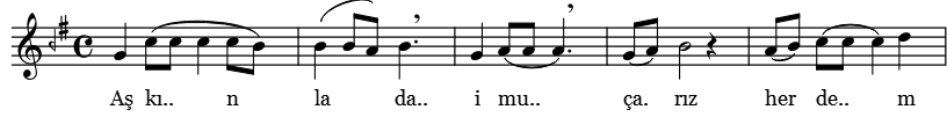
Görsel 3.1: Halveti Şabani Salâtı

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.78.

RAST İLAHİ Şabani Usül İlahisi

Güfte: Bağdadi

Derleyen: M. Nuri Uygun

Görsel 3.2: Şabani Usül İlahisi (Rast)

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.81.

ŞABANİ USÛL İLAHİSİ

Güfte-Beste: Sadık Efendi

Derleyen: M. Nuri Uygun

Se her vak ti..... ni.....n ye li yiz me c nu nuz
Sır rı ha ki..... ka.....t di li yiz

6
le..... y la..... i le.. yiz bi.....z şa.. ba..

10
ni bü.....l bü.. lü.. yü....z vah det ba.. ğı.....

14
m.....n gü lü... yüz Al lah Hu.. e fen dim Hu.....

18
Hu..... şa hım Hu Hu..... Hu..... Hu.. sul.. ta.. nım..
Hu.. a.. zi.. zim..

23
Hu
Hu

Görsel 3.3: Şabani Usül İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s. 83.

RAST İLAHİ Ey Âşık-ı Dildade

Güfte: Edirneli Hasan Sezai
Beste: Eskişehirli Sadık Efendi

Derleyen: M. Nuri Uygun

Ey â şı kı dil da.. de Gel nuş e de.. lim.. ba.. de
İ şit bu se za i.. den Ne gör dü fe.. na.. i.. den

5
bir ba.. de.. ge.. rek.. am.. ma ki mi çi.. le..
dost yü.. zü.. nü.. gös.. ter.. di mir a tı.. mü..

8
me.. va.. de Can Al lah ca nan Al.. lah can.. lar sa na..
cel.. la.. dan

12
kur.. ban Al.. lah

13
Hay.. kal.. bi.. Zik.. rul.. lah la i la.. he.. il lal lah

17
mu ham me dün re.. sül.. ul.. lah

Görsel 3.4: Ey Âşık-ı Dildâde İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.85.

RAST İLAHİ Vech-i Yâre

Güfte: Kuşadâhî İbrahim Efendi
Beste: ?

Derleyen: M. Nuri Uygun

Görsel 3.5: Vech-i Yâre İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.87.

RAST İLAHİ Kâf-u nun Hitabı

Güfte: Harabi
Beste: Anonim

Kaynak: Orhan Sallantı
Derleyen: M. Nuri Uygun

Kâf-u nun hi ta..... bı iz.. har ol ma da.... .. n Hu

1. 2.

5 hu hu biz bu ka i.. na.... tı..... n

9 1. 2.

ib ti da sı yı..... z hu yı..... z hu

Görsel 3.6: Kâf-u Nun Hitabı İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.89.

RAST İLAHİ Yâr Yüreğim Yâr

Güfte: Yunus Emre
Beste: Anonim

1. Kaynak: Orhan Sallantı
Derleyen: M. Nuri Uygun

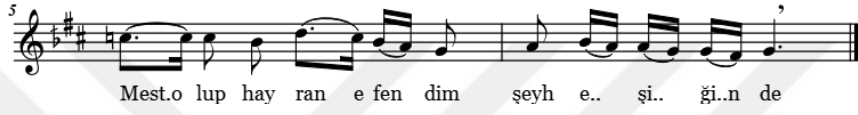
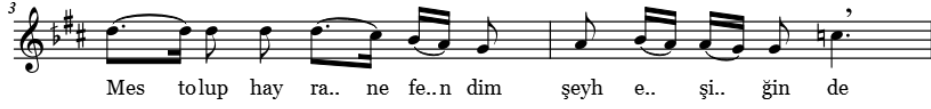
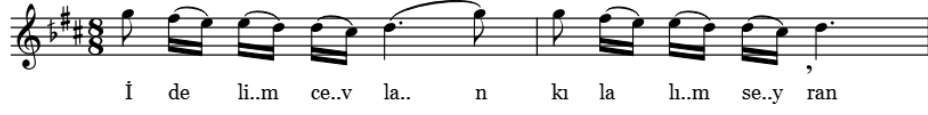
Görsel 3.7: Yar Yüreğim Yar İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s. 91.

NİKRİZ İLAHİ İdelim Cevlân

Güfte: Yunus Emre
Beste: ?

Kaynak: Orhan Sallantı
Derleyen: M. Nuri Uygun

Görsel 3.8: İdelim Cevlân İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.93.

ZİRGÜLELİ SÜZİNAK İLAHİ Ey Gönlümün Şhrinde

Güfte: Mehmet Hulusi Efendi
Beste: Anonim

Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M.Nuri Uygun

Ey gö.. n lü mün şe..... h ri..... n
de..... cev la...n e..... den A.....
.....l la..... hı...m Mev lam ce.....v lan
ne..... den su..... l ta.....
nm

Görsel 3.9: Ey Gönlümün Şhrinde İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.95.

EVC İLAHİ Dehr İçinde

Güfte: Bursalı Kemter Ali
Beste: Anonim

Kaynak: Orhan Sallantı
Derleyen: M. Nuri Uygun

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It consists of four staves of music. The first staff begins with a double bar line and a repeat sign. The lyrics under the first staff are: "Dehr i çin de.. me.....s tü..... hay.. ran.. ge.. ze.....r". Below the first staff, there are two first endings: "1." and "2.". The second staff starts with a measure rest of 4 measures, followed by the lyrics: "ken be ya..... hu ken be ya..... hu De di gön lüm". The third staff starts with a measure rest of 7 measures, followed by the lyrics: "ba..... na..... sey ran i..... çin de ya..... hu.....". The fourth staff starts with a measure rest of 11 measures, followed by the lyrics: "de ya hu". The word "SON" is written above the fourth staff. The score ends with a double bar line and a repeat sign.

Görsel 3.10: Dehr İçinde İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.97.

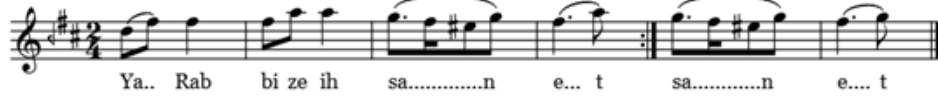
EVC İLAHİ Ya Rab Bize İhsan Et

Güfte: Niyazi Mısri
Beste: Anonim

1.

2.

Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

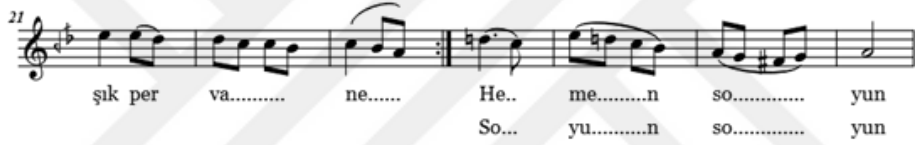
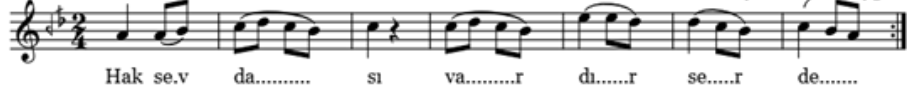
Görsel 3.11: Ya Rab Bize İhsan Et İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.99.

BESTENİGÂR DEVRAN İLAHİSİ Hak Sevdası

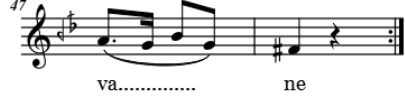
Güfte: Yunus Emre
Beste: Anonim

Kaynak: Orhan Sallantı
Derleyen: M. Nuri Uygun

Görsel 3.12: Hak Sevdası İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.102.

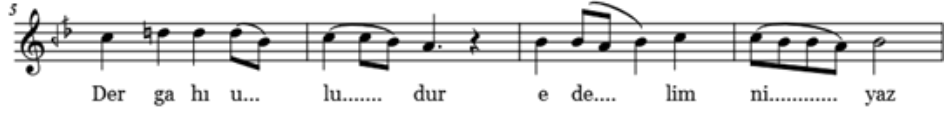
Görsel 3.12.1: Hak Sevdası İlahisi Devamı

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.103.

SABA DEVRAN İLAHİSİ Bu Meydan

Güfte: Gene Abdal Sultan
Beste: Anonim

Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

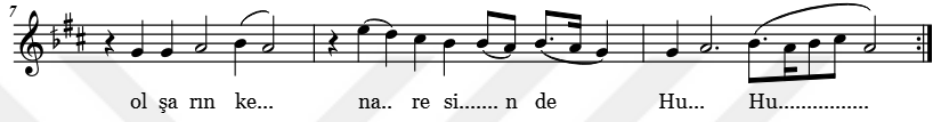
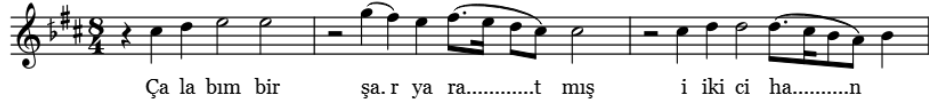
Görsel 3.13: Bu Meydan İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.105.

HİCAZ İLAHİ Çalabım

Güfte: Hacı Bayram-ı Veli
Beste: Anonim

Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

Görsel 3.14: Çalabım İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.107.

HİCAZ İLAHİ Zikreyle Heman

Güfte: Şeyh Muhammed Kamil Efendi
Beste: Anonim

Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

Zik rey le he man cu..... şa ge.. l...p şa....

8 mu se.. ha..... râ Al lah Al lah A.....l lah

15 Per va zi de re..k ra....ks i... de.. re...k ö.....y

1. _____

22 le ge.. ze.....r Aşk Al la hal la..h Me..v lam

2. _____

28 la ha..l lah

Görsel 3.15: Zikreyle Heman İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.109.

MUHAYYER KÜRDİ USUL İLAHİSİ Bindim Şeyhin

Güfte: ?

Beste: Anonim

Kaynak: Orhan Sallantı

Derleyen: M. Nuri Uygun

Bin dim şe.....y hin ge..... mi.. si..... ne
Çık tım de.....r ya kı..... yı.. sı..... na

6 Var dım u lu la r u..... lu... su..... na...

10 Hu..... be. ni.m şa..... hı.m Hu

15 Hal ve ti..... yem. Hu..... hem Şâ ba

20 ni..... ye.. m Hu

Görsel 3.16: Bindim Şeyhin Gemisine İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.111.

UŞŞAK İLAHİ Aşkınla Yandır

Güfte: Zekai
Beste: Anonim

Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

Aş kı.....n la ya.....n dır sul ta..... nım A..... l lah

Şev ki.....n le dö.....n dür sul ta..... nım Al lah
a zi..... zim Al lah

Görsel 3.17: Ateşi Aşkınla İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.113.

UŞŞAK İLAHİ Gel Ey Kardeş

Güfte: Yunus Emre
Beste: Anonim

1. Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

Gel ey kardeş Hak kı bu la yım der se na man Al lah sen

6 Bir ka mil mür şi..... de..... var ma yın col maz a man Al lah

10 Bir ka mil a zi..... ze var ma yın col maz

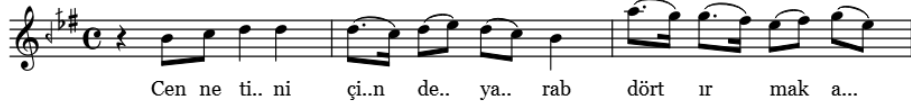
Görsel 3.18: Gel Ey Kardeş İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.115.

HÜZZAM İLAHİ Cennetin İçinde

Güfte: Yunus Emre
Beste: Anonim

Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

1. 2.

1. 2.

Görsel 3.19: Cennetin İçinde İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.117.

SEGAH İLAHİ (YEDİ ESMA) Evvel Tevhid İle

Güfte: Muhyiddin Arabi
Beste: Anonim

Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

Ev vel tev hid i..... le mür ş..d e... li..n

4 de..... n Kur tu la sın e.... m ma re nin e.....lin

1. 2.

8 de..... n de..... n He men bu na te.....v hi.. d

12 ge.. ti..r di.. li..n de.....n Eri..... şir ca nı..... na

1. 2.

16 Fey zi Al la hı..... n hın
Hü da nı..... n nın

Görsel 3.20: Evvel Tevhid İle İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.119.

SEGAH İLAHİ Derdi Hakka

Güfte: Niyazi Mısri
Beste: Anonim

Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

Der di. Hak ka ta.. li.. bol

Mih net le re ra gi..b ol A sâ.. na e. rem. der. sen

Görsel 3.21: Derdi Hakka İlahisi

Kaynak: Halveti (Şabani) İlahileri, s.121.

3.5.2.2. Kütahya İlahileri

Kitap Hakkında: Mehmet Nuri Uygun'a ait olan bir diğer derleme çalışmasıdır.⁶⁷ Eser 56 sayfa olup Dört Mevsim Yayıncılık'tan 1. Baskı olarak 2014 yılında yayınlandı. Uygun'un lisans döneminde çalıştığı bu eser önce önsöz ve giriş kısmının ardından derlenen ilahilere ve bunlara kaynaklık eden mûsikişinaslara dair açıklamalara da yer verilmiştir. Kaynak kişiler; Nureddin Çanakoğlu, Hasan Çiçek, Mustafa Dilek, Mehmet Dumlu, Ömer Erdoğan, Hüseyin Üneder, Ali Rıza Yıldırım gibi bölgenin sevilen ve tanınan isimleridir. Sonrasında bu eserlerin listesi, güfteleri ve notalarına yer verilmiştir. Sonuç ve kaynakça bölümü ile eser tamamlanmıştır. Burada da yalnızca ilahilerin listesini (bkz. Tablo 3.2.) ve notalarını vermekle yetineceğiz.

Tablo 3.2: Kütahya İlahileri Listesi

ESERİN ADI	GÜFTE	BESTE	MAKAMI	USULÜ
Ey Çerh-i Dûn	Niyazi Mısri	?	Hicaz	Serbest
Rumdan Acemden	Yunus Emre	?	Hüseyini	Serbest
Hüseyini Salât	?	?	Hüseyini	Serbest
Allah'ın Aslanı	?	?	Uşşak	Düyek
Getirdiler Burağı	?	?	Uşşak	Aksak
Muhammed Dünyaya	?	?	Uşşak	N. Sofyan
Bir Dürri Pâke	?	?	Hüzzam	Semai

⁶⁷ Ek: 6

Ramazan İlahisi	?	?	Evc	Serbest
Kâbe'nin Yolları	?	?	Hüzzam	Sofyan
Mekteb-i İrfana Girip	Kütahyalı Vehbi	?	Saba	Sofyan
Gir Sema'a Zikr İle	Niyazi Mısri	?	Rast	Düyek
Tekkenin Önünde	?	?	Saba	N. Sofyan
Yaz Geline	Niyazi Mısri	?	M.kürdi	Sofyan
Hakikat Âlemin	?	?	Evc	Aksak
Himmetiniz İle Hûffaz	?	M. Hulusi Efendi	Nihavend	N. Sofyan
Pervane Olup Şem'ine	Kâzım Paşa	?	Rast	Sofyan

Kaynak: Mehmet Nuri Uygun, Kütahya İlahileri, Dört Mevsim Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2014, s.20.

NOTALAR

HİCAZ İLAHİ Ey Çerhi Dun

Güfte: Niyazi Mısri
Beste: ?

Kaynak: Nureddin Çanakoğlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

E..... y ç..... r hi..... du.. n

Ne..... t ti.....m sa na
Hi..... ç ve.....r me di n

Ra..... ha..... t ba na..... e.....y va h e. y vah

Görsel 3.22: Ey Çerhi Dun İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.22.

HÜSEYİNİ İLAHİ Rumdan Acemden Aşık Olduğum

Güfte: Yunus Emre
Beste: ?

Kaynak: Nureddin Çanakoğlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

Rum da na ce..... m de n a şık o..... l du.....

ğ u..... m Ye me. n el le ri..... n

de Vey se l ka..... ra..... ni

Görsel 3.23: Rumden Acemden Aşık Olduğum İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.24.

HÜSEYİNİ SALAT

Güfte: ?
Beste: ?

Kaynak: H. Hasan Çiçek
Derleyen: M. Nuri Uygun

Al la hüm me sal li a la.... Sey yi di na

Mu hamme din ve a la a li sey yi di na.... .. Mu ham med

Bi a de di kül li da in ve de va in ve ba rik ve sel lim

a ley hi ve a ley him ke si .. ran ke si ra

Görsel 3.24: Hüseyini Salat

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.26.

UŞŞAK İLAHİ Getirdiler Burak'ı

Güfte: ?
Beste: ?

Kaynak: H. Hasan Çiçek
Derleyen: M. Nuri Uygun

Ge tir di.. ler bu.... ra kı bin Mu ham me..... d

de di le..... r Bin me zem be.. n

binme..... ze..... m

1. 2.

as ha bım bi..... n me yin ce. me yi..... n ce

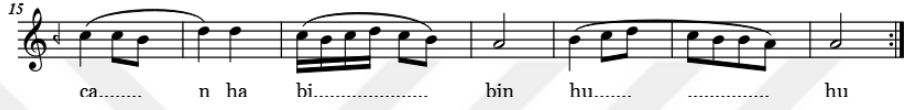
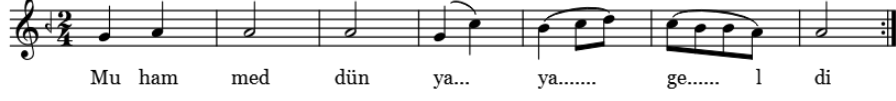
Görsel 3.25: Getirdiler Burak'ı İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.27.

UŞŞAK İLAHİ Muhammed Dünyaya Geldi

Güfte: ?
Beste: ?

Kaynak: H. Hasan Çiçek
Derleyen: M. Nuri Uygun

Görsel 3.26: Muhammed Dünyaya Geldi İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.28.

HÜZZAM İLAHİ Bir Dûrri Pake

Güfte: ?
Beste: ?

Kaynak: H. Hasan Çiçek
Derleyen: M. Nuri Uygun

Bir dûr ri pa..... ke ha..... mi. ..l ol mu şı..

1. 2.

6 di..... a mi..... ne ne... .. Dün ya da..

11 ol dur re..... kar şı Bir müj.. de i..... ke

1. 2.

16 mi..... ne. mi..... ne

Görsel 3.27: Bir Dûrri Pake İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.30.

EVC RAMAZAN İLAHİSİ Hak Teâla Seni Bize

Güfte: ?
Beste: ?

Kaynak: H. Hasan Çiçek
Derleyen: M. Nuri Uygun

Hak te. a.. la
se.. ni bi.. ze
lüt fu ih san ey..
le.. di mer.. ha. ba
ya şeh.. ri sul.. tan
hey mü ba.. rek mer.. ha.. ba

Görsel 3.28: Hak Teâla Seni Bize İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.32.

HİCAZ İLAHİ Ruyi Siyahım

Güfte: ?
Beste: ?

Kaynak: Mustafa Dilek
Derleyen: M. Nuri Uygun

Ru yi si ya..... hı. m i.....

9 le..... der ga..... he....

17 1. Hu zu rul la.. he ...

24 2. ri ca ya ge..... l di... m

33 di va.. ne ge..... dim

Görsel 3.29: Ruyi Siyahım İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.34.

HÜZZAM İLAHİ Kâbe'nin Yolları

Güfte: ?
Beste: ?

Kaynak: Mustafa Dilek
Derleyen: M. Nuri Uygun

Ka.. be nin yol la rı ku..... m dur A... l la... h

5 Ka... be ye biz le ri gö..... n de...r Al..... lah

9 Gön der mez sen yo lun da ö.....l dür Al..... la... h

13 Ah e re li..... m e re..... li m A.....l lah

17 O se ni..... n ce ma li ni gö re... li..... m A.....l lah

Görsel 3.30: Kâbe'nin Yolları İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.36.

SABA İLAHİ Mektebi İrfana Gelip

Güfte: Kütahyah Vehbi
Beste: ?

Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

Mek te bi i. r fa.. na ge li..... p a... ye ti ku.....r

a.....n o ku ruz il mi le dü.....n vs..... kı fi yı.....z

1.

7. nü...s ha i kü.....b ra. o ku.. ruz

2.

9. nü s ha i kü... b ra.. o ku ruz

Görsel 3.31: Mektebi İrfana Girip İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.38.

RAST İLAHİ Gir Sema'

Güfte: Niyazi Misri
Beste: ?

Kaynak: Mehmet Dumlu
Derleyen: M. Nuri Uygun

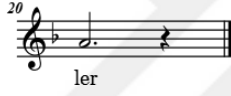
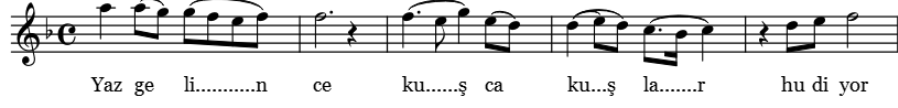
Görsel 3.32: Gir Sema' İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.40.

MUHAYYER KÜRDİ İLAHİ Yaz Gelince

Güfte: Niyazi Mısri
Beste: ?

Kaynak: Ömer Erdoğan
Derleyen: M. Nuri Uygun

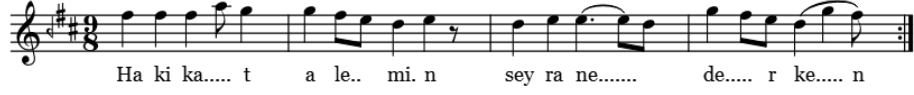
Görsel 3.33: Yaz Gelince İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.42.

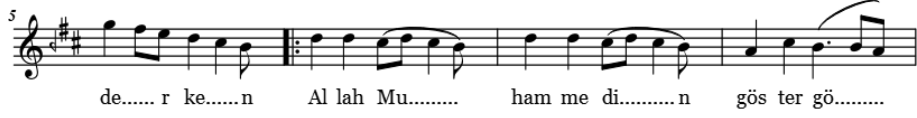
EVC İLAHİ
Hakikat Alemin Seyran Ederken

Güfte: ?
Beste: ?

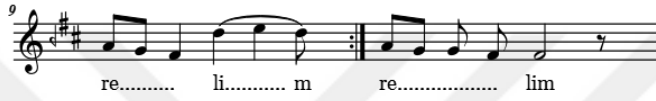
Kaynak: H. Hüseyin Üneder
Derleyen: M. Nuri Uygun

2.

1. 2.

Görsel 3.34: Hakikat Alemin Seyran Ederken İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.44.

NİHAVEND İLAHİ Himmetiniz ile Hüffâz

Güfte: ?
Beste: Mehmet Hulusi Efendi

Kaynak: H. Hüseyin Üneder
Derleyen: M. Nuri Uygun

Görsel 3.35: Himmetiniz İle Hüffâz İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.47.

RAST İLAHİ Pervane Olup Şem'ine

Güfte: Kâzım Paşa
Beste: ?

Kaynak: A. Rıza Yıldırım
Derleyen: M. Nuri Uygun

Per va ne o lu p şe m i ne
nu ri e ze li.. nin
Ca.. n ve.. r me de yim ra.. hı na ol
bed ri mû ni.. rin
Ce.. z bey le di can da.. n be ni et
va.. ri mu ha.. m met

Görsel 3.36: Pervane Olup Şem'ine İlahisi

Kaynak: Kütahya İlahileri, s.48.

3.5.3. Akademik Çalışmaları

3.5.3.1. Kitapları

Nuri Uygun mûsiki sahasına çalışmak isteyen talebe, hoca ve alana ilgi duyanlar için kıymetli eserler bırakmıştır. Bu eserlerden ikisi kitap olarak, diğerleri ise kitap bölümü, makale olarak basılmıştır. Kalemeye aldığı kitaplar “*Kitab’ul-Edvâr ve Safiyyüddin Urmevî*” ve “*Tirevi’nin Mûsiki Risalesi*” isimli eserlerdir. Bu başlık altında bu kitaplar hakkında detaylı bilgi verilecektir.

Kitab’ul Edvâr ve Safiyyüddin Urmevî

Nuri Uygun’un ilk kitabı Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Din Musikisi Anabilim Dalı’nda “Kitab’ul Edvâr Safiyyüddin Urmevi” isimli⁶⁸ çalışma doktora tezinin geliştirilmiş halidir. Mûsiki nazariyesine dair detaylı bilgileri muhtevi eserlere devir kelimesinin çoğulu “edvar” denilmektedir. Arapça kökenli bir kavram olan edvar devir kelimesinin çoğuludur. Bu türde kaleme alınan eserler döneminin musiki nazariyatının anlaşılması adına önemlidir. Kitab’ul Edvâr’da mûsiki nazariyesi üzerine Urumiyeli Safiyyüddin Abdulmu’min tarafından kazandırılmış mühim bir eserdir. Mûsiki alanında altın çağın yaşandığı bir dönem olan 13. Yüzyıla aittir.⁶⁹

Safiyyüddin Urmevî; 1216 yılında İran sınırları içinde Urmiye şehrinde dünyaya gelmiştir.⁷⁰ Küçüklükten itibaren iyi bir eğitim almış ve mûsiki sahasına adım atmıştır. Mûsikiye dair kaleme aldığı 2 eser yüzyıllar boyu teorisyenlere ilham kaynağı olmuş ve adına yüzlerce şerh ve haşiyeler yazılmıştır. Üdi, bestekâr, şair, nazariyatçı olan Urmevi, on yedili ses sistemini ortaya koyarak önemli bir yeniliğe imza atmıştır. Sesler arasındaki münasebet ve oranları ilmi kaideler üzerinden açıklama gayretinde olmuştur. Buna göre tam sesleri üç aralığa bölerek bir oktavda 17 ses elde etmeyi göstermiştir. Mûsiki alanında önemli bir yer edinen Urmevi’yi,

⁶⁸ Ek: 7

⁶⁹ Mehmet Nuri Uygun, *Kitab’ul Edvar Safiyyüddin Urmevi*, İbn Haldun Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2017, s.18.

⁷⁰ Mehmet Nuri Uygun, *Safiyyüddin El-Urmevi*, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:35, İstanbul, 2008, s.479.

Farmer; şarkın Zarnilos'u ⁷¹ olarak nitelemiştir. Yine Parry; onun kurmuş olduğu sistemi, sistemlerin en mükemmeli olarak kabul etmiştir. ⁷² Aynı zamanda bir belagatçi bir edebiyatçı bir hattat ve şair olan Urmevi, musiki alanında iki önemli eser kaleme almıştır. ⁷³ Bunlar; “Kitab’ul Edvâr, Risaletü’ş-Şerefiyye.”

Mehmet Nuri Uygun’da böylesine önemli bir dönemin ürünü olan bu eseri kendi perspektifinden incelemiş ve okuyucuya Kitab’ul Edvâr ve Safiyyuddin Urmevî hakkında önemli bir çalışma sunmuştur. Bu eser müzik teorisi meselelerini ele almış bir oktav aralığının on yedi perdeye bölünmesi ile elde edilen ses sistemini açıklamaktadır. Seslerin daireler üzerinde gösterimi manasına gelen Kitabu’l Edvâr isimli bu çalışmanın 2 baskısı mevcuttur. 1. baskısı 267 sayfadan oluşan bu eser 1999 yılında Kubbealtı Yayınları’ndan yayınlanmıştır. İnceleme ve tercüme türünde olan bu eser 4 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Safiyyüdîn Urmevi’nin hayatı, eserleri ve sanatkâr yönü hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Kitabu’l Edvâr’ın tanıtımı yapılmış, nüshaları ve eserde kullanılan ebced sistemi hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde eserin tercümesi yapılmış ve dördüncü bölümde de incelenmiştir. Eserin bir nüshası verilerek çalışma sonlandırılmıştır. Uygun bu eser üzerinde çalışmış ve çalışmayı genişletmiştir. Genişletilmiş olarak İbn Haldun Üniversitesi Yayınları’ndan 2019 yılında 2.baskısını yapmış olan ve 436 sayfadan oluşan bu eser de 4 ana bölümden oluşmaktadır. Bölüm başlıkları olarak 1. Baskı ile aynı olan esere, farklı nüshalardan tercümelerle yeni bilgiler eklenmiş, Edvâr’ın orijinal nüshaları çalışmaya konulmuştur. Uygun yaptığı bu çalışma ile 13. Yüzyıla ait bir eseri inceleyerek özgün bir çalışmayı bizlere sunmuştur.

Tirevi’nin Musiki Risalesi

⁷¹ Henry George Farmer, “The Sources of Arabian Music”, Leiden, 1965, Sayı:24.

⁷² Henry George Farmer, “Music The Legacy of Islam”, Oxford University Press, 1931, s.368.

⁷³ Gamze Köprülü, “13-15.yy İslam Medeniyetinde Sistemci Okul ve Türk Musiki İlimine Katkıları”, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:2, Tokat, 2018, s.265.

Nuri Uygun'un zikredeceğimiz ikinci kitabı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Türk Din Mûsikisi Anabilim Dalı'nda yaptığı Yüksek Lisans tezidir.⁷⁴ Mûsiki teorisi içerikli birçok eser tarihte mevcuttur. Bu eserler mûsiki sahasına bir nebze de olsa ışık tutmuştur. Bu eserlerden birisi de mûsiki risalesidir. Elbette bu tür çalışmaların adının duyurulması ve istifade edilmesi gerekmektedir. Bu çalışma araştırma-inceleme türünde olup geniş bir saha çalışması, doküman incelemesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

15. yüzyılda yaşadığı öne sürülen Kadızâde Tirevi'ye ait bu eser mûsiki nazariyat konularını içermektedir. Bu eserin muhtevası kısaca şunlardan oluşmaktadır: “makam isimleri, Farabi, İbni Sina gibi üstatların terkipleri, mısırdaki halifenin huzurunda ezanın makamlı okunması gibi konular işlenmiştir. Bununla birlikte ezgisel ağırlıkların adlandırılması, terkiplerin sayısı, çizelgesi, perde ve makamların şerhi”⁷⁵ gibi konulara da yer verilmiştir.

Tirevi'nin mahlasından dolayı Tireli olduğu düşünülse de bunu doğrulayan bir kaynak elimizde bulunmamaktadır. Tirevî, Serez kentinde dünyaya gelmiş ve orada yaşamıştır. Asıl adı; Kadioğlu Serezli Mehmet olan Tirevî, atanmış olduğu Tire kentinde bulunan medrese de ünlendiği için Tirevi mahlasını almıştır.⁷⁶ Bu risale üzerine çalışmaya başlayan Mehmet Nuri Uygun, eserin orijinal nüshalarını eski kaynaklar incelemiş ve karşılaştırmıştır. Bu eserin yazıldığı dönemin mûsiki anlayışını, durumunu yansıtan dokümanları da inceleyerek “Tirevî'nin Mûsiki Risalesi” isimli çalışmayı ortaya koymuştur.

Dört Mevsim Yayınları'ndan çıkan bu eser, 165 sayfa olup 1. Baskısı 2016 yılında yayınlanmıştır. Kitabın başında Nuri Uygun kendi hayatından ve çalışmalarından bahsetmiştir. Eser 4 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde XV. yüzyılda müzik nazariyesine dair çalışmaları genel hatları ile ele almış; ikinci bölümde Kadızâde Tirevî'nin hayatı ve bu eserinin nüshasını aktarmıştır. Üçüncü ve dördüncü

⁷⁴ Ek: 8

⁷⁵ Özgen Küçükgökçe, “XV. Yüzyılda Makamlar”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir, 2010, s.66.

⁷⁶ Serhad Durmaz, Yavuz Daloğlu, “Prof. Dr. Gültekin Oransay Derlemesi I”, Güven Ofset Yayıncılık, İzmir, 1990.

bölümde bahsi geçen eserin incelemesine ve değerlendirmesine yer vermiştir. İstinsah edilmiş iki adet nüshayı vererek çalışmayı nihayete erdirmiştir.

3.5.3.2. Makaleler

Uluslararası hakemli dergilerde:

- 1- "Kütahya'da Ramazan Mûsikîsi"(Music of Ramadan in Kütahya), Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi (Motif Academic Folklore Journal), s:108-119, 2010-1-İstanbul. ISSN 1038-4445.
- 2- "Usûl İlâhileri" (Usûl Hymns Turkish Religious Music), Rast Uluslararası Müzikoloji Dergisi (Rast International Musicology Journal), C: II, Sayı: 2, s: 31-42, 2014-Diyarbakır. e-ISSN:2147-7531.

Ulusal hakemli dergilerde:

- 1- "Türk Din Mûsikîsinin Temel Sazlarından Ney ve Klâsik Açkısı", Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:27, s: 41-65, Yıl:(2004/2), İstanbul- 2006. ISSN1302-4973
- 2- "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Eserlerinde ve Tasavvuf Anlayışında Rebap", İstem Dergisi, Sayı:10, Yıl: 5, s: 113-126, Konya-2007. ISSN1304-0618
- 3- "Kütahya Mevlevîhânesi'nin Mûsikî Tarihimize Etkileri", İstem Dergisi, Sayı:15, Yıl: 8, s: 253-258, Konya-2010. ISSN1304-0618
- 4- "Tasavvuf Musikisinden İki Salât", Tasavvuf İlmî Akademik Araştırma Dergisi, Sayı:33, Yıl:15, s: 123-128, İstanbul-2014.
- 5- "Kütahya'nın Pınarları (Vehbi) Türküsü ve Yaşanmış Öyküsü", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (Kütahya Özel Sayısı), s: 93-96, Kütahya-2015. ISSN 1302-1842.
- 6- "Girift Sazı ve Deliklerinin Açkısındaki Sayısal Değerler", (Musical Instrument Girift and Numeric Values of Its Production), Medeniyet Sanat Dergisi, (İMÜ, Sanat ve Tasarım Fakültesi Dergisi), Sayı: 2, sayfa: 111-128, İstanbul-2015. ISSN: 2148-8355.
- 7- "Tekke Mûsikimizde Toplu Evrâd-ı Şerîf Okuma Geleneğinde Bir Örnek: Rifâh Evrâd-ı Şerîfi", M. Nuri Uygun, Safiye Şeyda Erdaş, Çukurova Üniversitesi İlâhiyat

Fakültesi Dergisi, C: XVIII, Sayı:1, s: 47-72, (Haziran-2018), ISSN:1303-3670 / e-
ISSN: 2564-6427.

Ulusal hakemsiz dergilerde:

- 1- "Kur'ân'ın Mûsikî ile Okunması", İstanbul Müftülüğü Kültür Dergisi, Sayı:2, s:53-56, Ankara-2007. ISBN=978-975-389-505-7.
- 2- "Ahmet Yakupoğlu'nun Kaleminden Halil Dikmen", Türk Edebiyatı Dergisi, S: 443, s:62-64, Eylül-2010-İstanbul.
- 3- "Mihrabıyye", Diyanet Aylık Dergi Eki, Sayı:262, s:15-17, Ekim-2012-Ankara.

3.5.3.3. Bildiriler

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler:

- 1- "Osmanlı Dönemi Cami Mûsikisi", Osmanlı Dönemi Türk Mûsikisi Uluslararası Sempozyumu, (International Symposium For Turkish Music in Ottoman Period), Bursa-Nilüfer Belediyesi- Konak Kültür Evi-5-6-7 Nisan 2006-Bursa.
- 2- "XIII.Yüzyılda Bağdad'ı Aydınlatan Sanatkâr Bilgin Safıyyuddin Urmevî" İslâm Medeniyetinde Bağdad (Medînetü's-Selâm) Uluslararası Sempozyumu (International Symposium on Bağdad (Medinat al-Salam) in İslamic Civilization), 7-8-9 Kasım-2008, İstanbul. (Yayın) C:I-II, II. Cilt, s: 667-673, Mart2011-İstanbul. ISBN:978- 975-548261-3.
- 3- "Evliya Çelebi Seyahatname'sine Göre XVII. Yüzyıl Osmanlı Türk Mûsikîsi", Kütahya Valiliği, Doğumunun 400. yılında Uluslararası Evliya Çelebi Sempozyumu, 23-26 Mart 2011, Kütahya. (Yayın) 2012, ISBN: 978-605-359-479-6.
- 4- "Şirvânî'nin Yolundan Giden Eskişehirli Şeyh Sâdık Efendi'nin Halvetîliğe Âdab ve Mûsikî Yönünden Etkileri", Uluslararası Seyyid Yahya Şirvanî ve Halvetîlik Sempozyumu (International Symposium For Seyyid Yahya Şirvanî and Halvetî), 21-22 Kasım 2013- Eskişehir, 24-26 Kasım -Bakü. (Yayın) s: 183-192. ISBN: 978-605-5142-15-5
- 5- "Halvetîliğin Şa'baniyye Kolunda Mûsikî ve Zikir Usûlü", Geçmişten Günümüze Uluslararası Dinî Mûsikî Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 3-4 Kasım 2017, s:209-215. ISBN: 978-605-4598-25-0.

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler:

- 1- "Kuran ve Mûsiki", Kuran - Bilimler Konulu Tartışmalı İlmi Toplantı, Üsküdar-1999, (Yayın) Kuran ve Tefsir Araştırmaları-II, Bildiri Kitabı, Ensar Neşriyat: 67, s: 49-62, 2001-İstanbul.
- 2- "Ahmet Yakupoğlu'nun Neyzenliği ve Rebab Sazını Tanıtması", Dumlupınar Üniversitesi, Ahmet Yakupoğlu Sempozyumu, 27-28 Ekim-2011, Kütahya. (Yayın) Sempozyum Bildiri Kitabı, s: 114-117, Dumlupınar Üniversitesi Basım Evi, 2014-Kütahya.

3.5.3.4. Kitap Bölümleri

Uluslararası kitapta bölüm yazarlığı:

- 1- "Kitâbu'l Edvâr", D.İ. Ansiklopedisi, C: XXVI, s: 97-98, Ankara-2002.ISBN: 975-389-406-6
- 2- "Safiyuddin El-Urmevî", The Arableague Education, Cultural, and Scientific Organization, Tunus, Mevsûa Alâmu'l Ulema ve Udebâ-il-Arab ve'l Müslimîn, Beyrut-2006.
- 3- "Ney", D.İ. Ansiklopedisi, C: XXXIII, s:68-69, İstanbul-2007, ISBN=975-389-455-4.
- 4- "Er-Risâletu's-Şerefiyye", D.İ. Ansiklopedisi, C: XXXV, s:130-131, İstanbul-2008, ISBN=975-389-457-0.
- 5- "Safiyuddîn el-Urmevî", D.İ. Ansiklopedisi, C: XXXV, s:479-480, İstanbul-2008, ISBN=975-389-457-0.
- 6- "Yûsuf Dede Efendi", D.İ. Ansiklopedisi, C: XLIV, s:9-10, İstanbul-2014. ISBN=987-975-389-785-3.
- 7- "Yûsuf Efendi", D.İ. Ansiklopedisi, C: XLIV, s:10, İstanbul-2014, ISBN=987- 975-389-785-3.
- 8- "Zikir-Musikî", D.İ. Ansiklopedisi, C: XLIV, s:412-413, İstanbul-2014. ISBN=987-975-389-785-3.

9- "Dumlu Mehmet"(Mutasavvıf yazar), D.İ. Ansiklopedisi, C: (Ek-I), s:347-348, İstanbul-2016, ISBN=978-975-389-878-2.

10- "Kadıızâde Tirevî", İslam Düşünce Atlası, C: II, s:976-977, İstanbul-2017. ISBN=978-605-389-304-2.

3.5.3.5. Yönettiği Tezler

Yüksek Lisans Tezleri

1- Şengül Sağman, Müstakimzâde' nin Mecmuâi İlahiyat Adlı Güfte Mecmuası, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002-İstanbul.

2- Hatice Sağman, Rûşen Efendi' nin Mecmuâi İlahiyat Adlı Güfte Mecmuası, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002-İstanbul.

3- Cumhuriyet Enes Ergür, Musikişinas Zeki Altun' un Hayatı ve Eserleri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003-İstanbul.

4- Ferdi Koç, III. Sultan Selim' in Mûsiki Eserlerinin Müzikal Analizi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003-İstanbul.

5- Uğur Önen, XVIII. Yüzyılda Yazıldığı Tahmin Edilen Bir El Yazması Mecmuadaki Dini Mûsiki Güfteleri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004-İstanbul.

6- Verda Yünlü, İzzettin Hümayî Elçioğlu' nun Eserlerinin Müzikal Analizi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006-İstanbul.

7- Hacer Aktaş, Osmanlıda Mübarek Gün ve Gecelerde Mûsiki, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006-İstanbul.

8- Gürcan Papatya, Ayhan Altıkuşlar' ın Şahsiyeti Sanatkâr Yönü ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme, Süleyman Demeirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006-İstanbul.

9- Aynur Demir, XX. Yüzyılda Yazılmış Bir Güfte Mecmuasının İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007-İstanbul.

10- E. Hilal Çırak, XVIII. Yüzyılda Yazılmış Bir Güfte Mecmuasının İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007-İstanbul.

- 11- Gönül Yeprem, Basit Makamlardaki Dörtlü ve Beşlilerin Kullanım Şekli, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007-İstanbul.
- 12- Ali Tan, Niyazi Sayın'ın Ney Tavrında Perde Pozisyonları, İ.T.Ü Sosyal Bilimler Ens, 2008-İstanbul.
- 13- Engin Gökkaya, Neyzen Ahmet Yakupoğlu'nun Ney'deki Tavrı Üzerine Bir Çalışma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010-İstanbul.
- 14- İhsan Şen, Bestekâr Tahir Karagöz Hayatı ve Eserleri Hakkında Bir Çalışma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011-İstanbul.
- 15- Atilla Ateş, Tevfik Rıza Yenal'ın Söz ve Saz İsimli Yazma Eserinin Güfteler Bölümünün Günümüz Türkçesine Çevirisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012-İstanbul.
- 16- Hüseyin Suiçmez, XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Yazıldığı Tahmin Edilen Bir Yazmadaki Güfteler Üzerine Çalışma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013-İstanbul.
- 18- Tuba Akyol, Sultan II. Mahmud'un Mûsikîşinaslığı ve Bestelerinin Müzikal Analizi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014-İstanbul.
- 20- İbrahim Çoban, XIX.Yüzyılda Yazıldığı Anlaşılan Bir Güfte Mecmuasındaki Eserlerin Çeviri Yazımı ve Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015-İstanbul.

Doktora Tezleri

- 1- İsmail Rızvanoğlu, Farabi' de İka Teorisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007-İstanbul.
- 2- Seher Tetik Işık, Türk Mûsikîsinde Santur, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011-İstanbul.
- 3- Ali Tan, Ney Açkısının Tarihi ve Teknik Gelişimi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011-İstanbul.
- 4- Fikri Soysal, Rast Mugamı Çerçevesinde Azerbaycan Mugam Kavramı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015-İstanbul.

5- Safiye Şeyda Erdaş, Evrâd Okuma Geleneği İçerisinde Rifâî Evrâdı (İstanbul ve Rumeli Mukayeseli Örneği), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018-İstanbul.

3.5.4. Halk Musikisi Çalışmaları

Nuri Uygun küçük yaşlardan itibaren derneklerde ve o derneklerde yapılan halk mûsikisi çalışmalarında yer almıştır. 1960 yılından itibaren Kütahya Yeşilay Cemiyeti Derneği'nde çeşitli folklor ve klasik mûsiki çalışmalarına katılmış ve 1980 yılına kadar devam etmiştir. O dönemde devlet tarafından derneklere müdahale edilmiş ve bir süre sonra dernek kapatılmıştır.⁷⁷

Nuri Uygun, Kütahya Yeşilay Gençlik Spor Kulübü, Kütahya Folklor ve Etnografya Derneği, Kütahya Yeşilay Derneği isimli kuruluşlarda idarecilik, denetleme kurul üyeliği ve başkanlık yapmıştır. Bu derneklerde halk mûsikisi sazlarından bağlama ve cura dersleri vermiştir. Yine bu yerlerde folklor çalışmalarına öncülük ederek yarışmalara, programlara, etkinliklere, festivallere katılmıştır. Bununla birlikte yurtiçi TV programları, radyo programları ve yurtdışı TV kanallarında zeybek oyunları ve türkülerini icra etmiştir. Üniversitede ders verdiği dönemlerde Mevlâna Kültür ve Eğitim Derneği'nde faaliyetlerde bulunup yurtiçinde ve yurtdışında çalışmalar yapmıştır.⁷⁸

3.6. Sanatsal Faaliyetleri

3.6.1. Yurtdışı Mevlevî Ayini Programları

Türk Dinî Mûsikîsi konferansı, Mevlânâ'yı anma ve Mevlevî Müziği konserleri:

1. İspanya, Malaga şehrinde 15.11.2001 de "Teatro Cervantes" salonunda pm. 9.00 yapılan Türk Dinî Mûsikî konseri ve semâ törenine neyzenbaşı olarak katılım.

⁷⁷ Bahsi geçen yıllarda ülkemizde gerçekleşen ihtilal neticesinde dernek, sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları durdurulmuş hatta bazılarının kapatılmıştır. Bu dönemde etkilenen derneklerden bazıları da musiki dernekleri, sanat faaliyetleri yapan dernekleridir.

⁷⁸ Nuri Uygun ile yapılan telefon görüşmesi, 09.01.2023.

2. **Almanya**, Hamm şehrinde 18.10.2003 de "Stadhalle Hamm" salonunda pm:8.30 yapılan Türk Dinî Mûsikî konseri ve semâ törenine neyzenbaşı olarak katılım.
3. **Almanya**, Essen-Meschede şehrinde 19.10.2003 de "Stadhalle Meschede" salonunda pm:7.30 yapılan Türk Dinî Mûsikî konseri ve semâ törenine neyzenbaşı olarak katılım.
4. **Kazakistan**, Almatı'da 27.09.2004 de "İstanbul Günleri" adlı Türkiye'yi tanıtıcı Mevlevî Mûsikî ve semâ törenine Naathân ve vokal olarak katılım.
5. **İspanya, Cartagena**, "Museo Arqueologico" de 13.07.2005 tarihinde Türk Dinî Mûsikî ve semâ törenine Naathân ve vokal olarak katılım.
6. **A.B.D. Washington DC.**, "Warner Theater" da 01.10.2005 tarihinde pm:8.00 yapılan Türk Dinî Mûsikî ve semâ törenine vokal olarak katılım.
7. **A.B.D. Virginia**, "Norfolk The Roper Performing Art" Sanat Merkezi'nde "pm:7.30", 02.10.2005 tarihinde yapılan Türk Dinî Mûsikî ve semâ törenine vokal olarak katılım.
8. **A.B.D. Boston**, Harvard Üniversitesi, "Sanders Theatre" Salonu'nda 07.10.2005 "8pm" de yapılan Türk Dinî Mûsikî ve semâ törenine vokal olarak katılım.
9. **A.B.D. New York**, "World Music Institue-Town Hall", "8.00pm" de 08.10.2005 tarihinde yapılan Türk Dinî Mûsikî ve semâ törenine vokal olarak katılım.
10. **A.B.D. Westchester**, "Academic Arts Theatre" 09.10.2005 "3:00pm"da yapılan Türk Dinî Mûsikî ve semâ törenine vokal olarak katılım.
11. **Almanya**, "Ludwighafen'de Heinrich Pesch Haus" kültür merkezinde 19.12.2005 tarihinde "um 20 Uhr" yapılan Türk Dinî Mûsikî ve semâ törenine vokal olarak katılım.
12. **Almanya, Essen şehri** "Philharmonie Essen, um 20 Uhr" Konser Merkezi'nde 20.12.2005 tarihinde yapılan Türk Dinî Mûsikî ve semâ törenine Naathân ve vokal olarak katılım.
13. **Pakistan, Karaçi şehrinde**, The Mohatta Palace Müzesi'nde 28.03.2006 tarihinde yapılan dinî mûsikî konseri ve semâ törenine Naathan ve âyinhan olarak katılım.

14. Polonya'da Mevlânâ'yı anma, müzik ve sema töreninde vokal olarak katılım; Türk kültürünü tanıtmaya gâyesi ile yapılan programlar çerçevesinde aşağıda zikredilen yer ve tarihlerde ses ve saz icracısı neyzenbaşı olarak katılım.

15. Polonya, Warszawa-Sala Kongresowa salonu 07.10.2006 Mevlânâ'yı anma, müzik ve sema töreninde vokal olarak katılım.

16. Polonya, Lotz-Teatr Muzyczny 08.10.2006 Mevlânâ'yı anma, müzik ve sema töreninde vokal olarak katılım.

17. Polonya, Torun-Aula Kopernik Üniversitesi UMK Teatr salonu 09.10.2006 Mevlânâ'yı anma, müzik ve sema töreninde vokal olarak katılım;

18. Polonya, Gdansk-Hala AWF spor salonu 11.10.2006 Mevlânâ'yı anma, müzik ve sema töreninde vokal olarak katılım.

19. Polonya, Szczecin- S.D.S. spor salonu 12.10.2006 Mevlânâ'yı anma, müzik ve sema töreninde vokal ve neyzen olarak katılım.

20. Polonya, Wrocław- Hala Ludowa salonu 15.10.2006 Mevlânâ'yı anma, müzik ve sema töreninde vokal olarak katılım.

21. Polonya, Katowice-Gornablaskie Centrum Kultury salonu 16.10.2006 Mevlânâ'yı anma, müzik ve sema töreninde vokal olarak katılım.

2007 Unesco Mevlâna Yılı Etkinlikleri, Mevlevi Müziği Konserleri:

21. A.B.D. Fairfield, C.T. Fairfield University (Quick Center for the Arts) 27.10.2007 pm: 8.00

22. A.B.D. Albany, NY, Schenectady (Proctors Theater) 02.11.2007 pm: 8.00

23. A.B.D. Newyork, (Town Hall), 03.11.2007 pm: 8.00

24. Canada. Toronto, (Massey Hall), 09.11.2007 pm: 8.00

25. A.B.D. Atlanta GA, Georgia University (The Rialto Center) 10.11.2007 pm:8.00

26. A.B.D. Santa Barbara CA, California University (Campbell Hall)13.11.2007 pm:8.00

27. A.B.D. California Üniversitesi, Santa Barbara kampüsü Music bölümünde, 10.00 am. de Lisans'a Türk müziği ses sistemi ve sazlarının tanıtımı ortak ders, 2.00 pm. de

Y.Lisans ve Doktora öğrencilerine Y. Doç. Dr. M.Nuri Uygun tarafından Türk Din Musikîsi ve formları ile ilgili ders yapılmış.

28. A.B.D. California University, "UC Riverside" 15.11.2007 pm:8.00

29. A.B.D. California University, San Diego CA. "Art Power, UC San Diego Center Ballroom" 16.11.2007 pm: 8.00

30. A.B.D. Montero "Thy Golden State Theatre" 17.11.2007 pm: 8.00

31. A.B.D. Los Angeles, İrvin University, "İrvin Barclay Theater" 20.11.2007 pm: 8.00

32. Canada, Victoria, "University Farquhar Auditorium" 21.11.2007 pm: 8.00

33. Canada, Nanaimo, BC "Thy Port Teatre" 22.11.2007 pm: 7.30

34. Canada, Vancouver, BC "University of British Colombia, Chan Centre for the Performing Arts" 24.11.2007 pm: 8.0

3.6.2. Yurtdışı Konserleri

2009 Yılı Uluslararası Konser:

35. İspanya, Alicante (Elche), Elx Festival Medieval, 1609'dan beri yapılan "Orta çağ Müzikleri Festivali" çerçevesinde Mevlevî Müziği ve Orta Çağ Dinî Türk Musikîsi Örnekleri, Vocal olarak katılım." Elche Grand Theatre 23.10.2009, 19.30.

2010 yılı Uluslararası Konser:

36. İsveç, Gévleborg şehri Folkteatern (Halk tiyatrosu) da 7-10 Kasım 2010 da Mevlevî Müziği ve Semâ-ı seremonisine vokal olarak katılım.

2014 yılı Uluslararası Konser:

37. Lübnan - Beyrut şehri "Movenpick otel Marina Merque" salonunda 26-27. Juli. 2014 pm: 9.00 Mevlevî Müziği ve Sema seremonisine Naathân ve vokal olarak katılım.

2018 yılı Uluslararası Konser:

39. Bahreyn - Cultural Hall, Whirling Dervishes Ceremoni, 6 April Friday 2018 pm: 8.00. Mevlevî Musikisi ve Sema seremonisine (Postnişin) olarak katılım.

3.6.3. Yurtiçi Mevlevî Ayini Programları ve Konserleri

Ulusal sanat etkinlikleri:

40. Galata Mevlevihânesinde 2000'den bu yana her ayın son haftası Cumartesi ve Pazar günleri Mevlevî sema törenlerine ney sanatçısı ve vokal olarak katılım.

Ulusal sanat etkinlikleri:

41. 22.07.2004 tarihinde M.Ü. İlahiyat Fakültesi N. Sevil Konferans Salonunda yapılan Düşünce Şöleni konferanslarından Kutlu Doğumla ilgili açıklamalı konserde görev yapmış.

42. 20.05.2004 tarihinde M.Ü. Bahar Şenlikleri Programı çerçevesinde Göztepe kampüsü İbrahim Üzümcü Salonunda yapılan Türk Mûsikîsi ve Türk Tasavvuf Musikîsi konserinde vokal olarak görev yapmış.

43. 25.05.2004 tarihinde M.Ü. İlahiyat Fakültesi N. Sevil Konferans Salonunda Türk Din Mûsikîsi Anabilim Dalı olarak sunulan "Neylerle Saz Eserleri" programında görev yapmış.

44. 01-03.10.2004 tarihleri arasında Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesinde düzenlenen "Osmanlı Döneminde Çorum" konulu sempozyumda Osmanlı Dönemi Müziği ile ilgili örneklerin sunulduğu kısımda neyzen olarak görev yapmış.

45. Haziran 2004 de M. Safa Yeprem'in "Türk Cami Musikîsi İle Mukayeseli Olarak İstanbul Gayri Müslimlerinde Mabet Mûsikîsi" başlıklı Doktora Tezinde jüri üyeliği yapmış.

46. 17.03.2005 tarihinde İ.T.Ü. Türk Musikîsi Konservatuarında Müzikoloji bölümü tarafından düzenlenen "Safiyuddin Urmevî'nin Hayatı Eserleri ve Müzik Sistemi" konulu bilimsel konferans vermiş.

47. 20.04.2005 tarihinde T.R.T. kurumu yapımcısı M. Ufuk Kılıçarslan tarafından çekimi gerçekleştirilen "Tarihimizde Rebab Sazı" konulu programda bilimsel açıklama ve icra yapmış.

3.7. Nuri Uygun'un Öğrencileri

Mehmet Nuri Uygun, Türk din mûsikisi alanında yıllarca hizmet etmiş, çalışmalar yapmış, besteler kazandırmış bir mûsikişinas, hocadır. Bu yaptıklarına ilaveten kendisinden faydalanmak isteyenleri de geri çevirmemiştir. Kütahya'da öğretmen olduğu yıllardan itibaren sayısız öğrenciye rehberlik etmiştir. Bu öğrencilerin gerek

tasavvufi olarak gerek mûsikişinas olarak yetişmelerinde destekçi olmuştur. Yetiştirdiği öğrencilerden kimisi musiki alanında bir hanende, sazende olurken kimisi de farklı kurumlarda görev almıştır. Bu öğrencilerin çoğunun isimlerini hatırlamamakla birlikte birkaçının ismini vermekle yetinmektedir. İlk olarak Konya Tasavvuf Müziği koro şefi Yusuf Kaya, İkinci olarak İstanbul Medeniyet Üniversitesi'nde hoca olan Ali Tan, üçüncü olarak; Ayasofya Cami müezzin kayyımları İbrahim Çoban, Mehmet Hadi Duran son olarak; eski Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Prof. Dr. İbrahim Kalın sayılabilir.

Bunlarla birlikte Aynur Demir, Hanife Özbek, şengül Salman, Hatice Salman, Engin Gökkaya, Hüseyin Suiçmez, şeyma Günsel gibi isimlerde Nuri Uygun'un tedrisatından geçmişlerdir.⁷⁹

⁷⁹ Mehmet Nuri Uygun ile telefon görüşmesi, 14.02.2023.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BESTELERİ

Bu bölümde Nuri Uygun'a ait bestelerin listesine ve notalarına yer verilecektir. Farklı makamlarda 15 adet bestesi ve bir adet dilkeşhâverân mevlevî ayini bestesi bulunmaktadır.

Tablo 4.1: Besteleri

ESERİN ADI	GÜFTE	BESTE	MAKAM	USUL
Şol Gönüller	Hakkı Bursevi	Nuri Uygun	Bayatî	Müsemmen
Çıkıp Hüccac İle	Niyazi Mısri	Nuri Uygun	Hüseynî	Düyek
Gönül Gitti	Gaybi Sun'ullah	Nuri Uygun	Hüseynî	?
Seherde Açılan Güller	Aziz Mahmud Hüdai	Nuri Uygun	Hicaz	Düyek
Canlar feda yoluna	Yunus Emre	Nuri Uygun	Hicaz	Sofyan
Başlayalım Söze Hoş	Yunus Emre	Nuri Uygun	Eviç	Sofyan
Yine Firkat Narına	Niyazi Mısri	Nuri Uygun	Saba	Devri hindi
Hakka Doğrudur	Mustafa Efendi	Nuri Uygun	Segah	Sofyan
Hem Rahimsin	M. Erdoğan	Nuri Uygun	Rast	Sofyan

Benim Bunda Kararım	Yunus Emre	Nuri Uygun	Sultaniy egah	Sofyan
Diller Acep Hayran	Aziz Mahmud Hüdai	Nuri Uygun	Hüzzam	Sofyan
Yüzü Aktır	M. Erdoğan	Nuri Uygun	Hicaz	Sofyan
Dön Ey Dil	Hakkı Bursevi	Nuri Uygun	Bayati	Düyek
Ey Hevasına Tapan	Eşrefzâde Rumi	Nuri Uygun	Nikriz	Sofyan
Aşkın Aldı Benden Beni	Yunus Emre	Nuri Uygun	Nihaven d	?

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

NOTALAR

BAYATI İLAHİ

Güfte: İsmail Hakkı Bursevi

Besteci: M. Nuri Uygun

Şo l gö nü.....l ler kim bu gü.....n yar i.... le ha.....l vet

bu l du la..... r kes ret i..... o ve..... vah de tü..... vah

det te ke..... s re..... t bu.... l du.... la... r an la... ya..... n lar

rem zi.. ni..... e.... .. l fa k ru fa.. h ri nü.. n di la.....

nün di la.....

Görsel 4.1: Bayati İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

HÜSEYİNİ İLAHİ

Güfte: Niyazi Misri

Beste: M. Nuri Uygun

Çı kıl..... p hü c câ..... c i le..... gi.....t me.....k

ne gü..... ze..... l di..... r ne gü..... ze l dir

yo lu..... na..... ca..... m ter k e.....t me k

ne gü..... ze l di.....r ne gü.... ze.....l dir

ne gü.... ze..... l dir

(A) Çıkıp hüccâc ile gitmek ne güzeldir, ne güzeldir
(B) Yolunda cânı terketmek ne güzeldir, ne güzeldir.

(A) O yolların mu geylani âşıkların gülistanı
(B) Visâlin hacı lezzâtı ne güzeldir, ne güzeldir.

(A) O yılların riyazâtı eritir hep hatiâtı
(B) Hicâzın yol kervâmı ne güzeldir, ne güzeldir.

(A) Medine şehrine varsam Habib'in ravzasını görsem.
(B) Eşiğine yüzüm sürsem ne güzeldir, ne güzeldir.

(A) Geçip o yüce belleri çıkarsak başa yolları
(B) Görünse Kâbe illeri ne güzeldir, ne güzeldir.

(A) Nebilerin nazargâhı, velilerin karargâhı
(B) Görürsem Kâbetu'llahı ne güzeldir, ne güzeldir.

(A) Niyazi'ye nasib olsa varup maksudunu bulsa
(B) Safa ve Zevk ile dolsa ne güzeldir, ne güzeldir.

Görsel 4.2: Hüseyini İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

HÜSEYİNİ İLAHİ

Güfte: Gaybi Sun'ullah

Besteci: M. Nuri Uygun

Gö nül git ti e lim de.... n e le.... re
si de.. ğil Hal lak i... le bi.r o.l du..... ar tık ö.. le..
si... de... ğil

- (A) Gönül gitti elimden
Ele giresi değil
- (B) Hallâk ile bir oldu
Artık ölesi değil.
- (A) Ol bir ile olan
Cümle aleme dolan
- (B) Böyle sultanlık bulan
Kulluk kılması değil.
- (A) Erişmeyen vahdete
Vahdetteki lezzete
- (B) Girse bile cennete
Rahat bulası değil.

Görsel 4.3: Hüseyini İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

HİCAZ İLAHİ

Güfte: Aziz Mahmud Hüdayi Hz.

Besteci M. Nuri Uygun

Se he r... a... çı la.... n gül ler ne den dir (hay)
be nef se ler. le sü.... n bül ler ne den dir (hay)

ö te.. n şu ri de bül bül ler ne den dir (hay)
A ğı.. z da söy le yen dil ler ne den dir (hay)

ne den dir (hay)
ne den dir (hay)

Seherde açılan güller nedendir
Öten şuride bülbüller nedendir
Benefselerle sümbüller nedendir
Ağızda söyleyen diller nedendir

Kamusu Kadir-i mutlak işidir
Bu sırrı anlayan arif kişidir
Neden göz görüben kulak işidir
Ayak yürür, tutan eller nedendir

Kamu ervah elest bezmine yitti
Hitâb-ı hakkı hep cümle işitti
Ya niçün her biri bir yola gitti
Hüdâ birdir, bu çok yollar nedendir.

Görsel 4.4: Hicaz İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

HİCAZ(HÜMAYÜN) İLAHİ

Güfte: Yunus Emre

Beste: M. Nuri Uygun

Can lar fe da yo lu.. na.. bu can kay gu su de.. ğil

5 sen can ge rek sin ba.. na.. ci han kay gu su de.. ğil

Canlar feda yoluna
Bu can kaygusu değil
Sen can gereksin bana
Cihan kaygusu değil.

Bize din-u imansın
Canlar içinde cansın
Sen bir yüce sultansın
İman kaygusu değil.

Yudum yaramı sildim
Yaram kimdendir bildim
Bana yârin kaygusu
Yaram kaygusu değil.

Bu Yunus'u andılar
Ol menzile erdiler
Kervan gitti dediler
Kervan kaygusu değil.

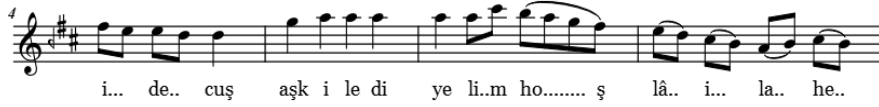
Görsel 4.5: Hicaz (Hümayün) İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

EVİÇ İLAHİ

Güfte: Yunus Emre

Beste: M. Nuri Uygun

Başlayalım söze hoş
Can-u gönül ide cuş
Aşk ile diyelim hoş
Lâ ilahe illallah.

Gönülleri şâd eder
Kaygıdan azâd eder
Can mülkün abâd eder
Lâ ilahe illallah.

Bağlı kapıyı açar
Hakkı batıldan seçer
Gizli sırları açar
Lâ ilahe illallah.

Gamı gönülden sürer
Düşmanları kör eder
Gönülde tahtın kurar
Lâ ilahe illallah.

Razı eyle Rahmanı
Sür gitsin sol düşmanı
Sıdk ile de sen am
Lâ ilahe illallah.

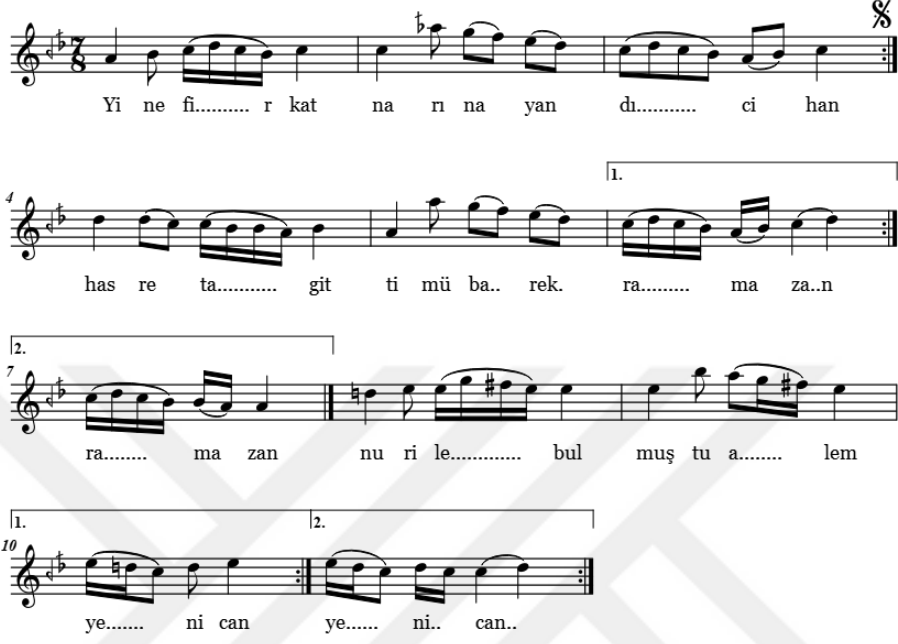
Görsel 4.6: Eviç İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

SABA RAMAZAN İLAHİSİ

Güfte: Niyazi Mısri

Beste: M. Nuri Uygun

Yi ne fi..... r kat na rı na yan dı..... ci han

has re ta..... git ti mü ba.. rek. ra..... ma za.n

ra..... ma zan nu ri le..... bul muş tu a..... lem

ye..... ni can ye..... ni.. can..

The musical score is written in a single system with four staves. The first staff is in 7/8 time and ends with a double bar line and repeat sign. The second staff starts with a measure rest of 4 measures, then continues with the melody. The third staff starts with a measure rest of 7 measures, then continues with the melody. The fourth staff starts with a measure rest of 10 measures, then continues with the melody. The score includes first and second endings for the second and third staves.

Yine firkat narına yandı cihan
Hasrata gitti mübarek Ramazan
Nur ile bulmuştu alem yeni can

Görsel 4.7: Saba Ramazan İlahisi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

SEGAH İLAHİ

Güfte: Şeyh Mustafa Efendi

Beste: M. Nuri Uygun

Hak ka doğ ru dur ö zü müz sec de de da im yü.. zü müz

im yü.. zü müz ya la.n de.. ğil dir sö.. zü.. müz sak l ır bu
za hit bil. mez es ra.. rı. mız a ca ab dir

na.. ma.. zı mız na.. ma.. zı mız her ne fe..s te
sey ra mı mız sey ra mı mız

er ka mı.. mız ce ma li hak

di da.. rı mız di.. da.. rı mız

Hakka doğrudur özümüz
Secdede daim yüzümüz
Yalan değildir sözümüz
Saklıdır bu namazımız

Her nefeste erkanımız
Cemali Hak didarımız
Zahid bilmez esranımız
Acaibdir seyranımız

Derviş Mustafa'dır adım
Hakk'a vardım adım
Dersimi Ali'den aldım
Muhammeddir serdarımız

Görsel 4.8: Segah İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

RAST İLAHİ

Güfte: Mehmet Erdoğan

Beste: M. Nuri Uygun

Hem Ra.. him sin hem de.. ra... h man
ga ri...b ce kul luk ba..ş ta.... .. cım

u mu .. t ke sen o lu r şe y tan
hem de.. .. r dim sin hem i.... la... cım

hük mü mü.. o lur..... gü.. . na.... hın
a lan da... ve ren... de... se.... n sin

1.
ke rem sa hi bi e.. y su.. l tan
sen ga.. ni ben se mu.. h ta.. .. cım

2.
ke re.m sa hi bi e.. y sul tan
sen ga.. ni ben se mu.h ta.. cım

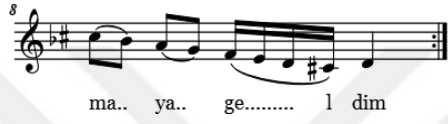
Görsel 4.9: Rast İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

SULTANİYEGAH İLAHİ

Güfte: Yunus Emre

Beste: M. Nuri Uygun

Görsel 4.10: Sultaniyegah İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

HÜZZAM İLAHİ

Güfte: Aziz Mahmud Hüdayi Hz.

Beste: M. Nuri Uygun

Di... l le... r a..... ceb ha.. y ra no lu..... r
yo.. l la... r be..... ğim a... sa no lu..... r

1.

5 e..... s ra... n..... zi... k ru..... l la..h i.... le
a..... sa... n..... zi... k ru..... l la..h i.... le

2.

8 la..h i.... le
la..h i.... le

Diller aceb hayran olur
Esrar-ı zikrullah ile
Yollar beğim âsân olur
Âsâr-ı zikrullah ile

İsterse ger kalbun safa
Zikreyle Hakk'ı daima
Bimar olan bulur şifa
Tımar-ı zikrullah ile

Dilden kederler dūr olur
Mahzun olan mesrur olur
Zulmet Hüdâyî nur olur
Envar-ı zikrullah ile

Görsel 4.11: Hüzam İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

HİCAZ İLAHİ

Güfte: Mehmet Erdoğan

Beste: M. Nuri Uygun

Yü zü.. ak.. tır de ri.. kö.. mür in san.. lık.. tan
sa lih.. a.. mel a ca.. ba bir el den.. tu.. tar

4
du.. yar.. o nur ih san.. e der.. ko.. ca.. ö.. mür
o.. lur.. Hı zir ni met.. le ri.. bek.. ler.. ha.. zir

7
gül de.. rer gö.. nül.. ba.. ğın.. da
ye di.. cen net.. uç.. ma.. ğın.. da

Görsel 4.12: Hicaz İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

NİKRİZ İLAHİ

Güfte: Eşrefzâde Rûmî

Beste: M. Nuri Uygun

Ey he va..... sı na..... ta..... pan tev be
Hak ka ta.....p Hak ta.....n u..... tan

5
ye..... ge..... l te..... v be..... ye.....

8
Es tağ fi rul lah Es tağ fi rul lah

Ey hevâsına tapan
Tevbeye gel tevbeye
Hakk'a tap Hak'tan utan
Tevbeye gel tevbeye

Estağfirullah, Estağfirullah

Nica nefse uyarsın
Nice dünya koğasın
Vakt ola utanasın
Tevbeye gel tevbeye

Estağfirullah, Estağfirullah

Eşrefoğlu Rumi sen
Tevbe kıl erken uyan
Olma yolunda yalan
Tevbeye gel tevbeye

Estağfirullah, Estağfirullah

Görsel 4.13: Nikriz İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

NIHAVEND İLAHİ

Güfte: Yunus Emre

Beste: M. Nuri Uygun

Aş kın al dı ben den be.. ni ba na. se.. ni.. ge rek se.. ni
ben ya na rım.. dü. nü.. gü nü ba na.. se. ni.. ge rek.. se.. ni
he var lı..... ğa se vi.. ni.. rim ne yok lu.. ğa..
ye ri.. ni.... rim aş kın i le.. a.. vu nu rum
ba na.. se.. ni.. ge rek se.. ni

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dünü günü
Bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni

Yunus'dur benim adım
Gün geçtikçe artar odum
İki cihanda maksudum
Bana seni gerek seni.

Görsel 4.14: Nihavend İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

BAYATI İLAHİ

Güfte: İsmail Hakkı Bursevi

Beste: M. Nuri Uygun

Dö ney dil.. ma si va... da..n vak ti ge.....l di...
ti ge.....l di... ya nup ya.... kıl ma dı.....n şe..m i
ce ma... le.. ce ma.. le.. dö ney dil.. bu fe na... dan vak
ti ge.....l di... ti ge.....l di

Dön ey dil masıvadan vakti geldi
Geç ey dil bu havadan vakti geldi
Yanup yakılmadın Şem-i cemâle
Dön ey dil bu fenadan vakti geldi.

Görsel 4.15: Bayati İlahi

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

DİLKEŞHÂVERÂN PEŞREV

Devr-i Kebir

M. Nuri Uygun

14

Teslim

15

18

21

1

Görsel 4.16: Dilkeşhâverân Peşrev 1

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

25

3 3 3

1. II.haneye 2. III. haneye 1. IV. haneye 2. Karar

28

II. Hane

32

36

39

42

3

45

III. Hane

46

2

Görsel 4.17: Dilkeşhâverân Peşrev 2

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

49

53

56

59

IV. Hane

60

63

67

73

The image displays a musical score for the piece "Dilkeşhâverân Peşrev 3". It consists of seven staves of music in a single system. The first staff (measures 49-52) features a melodic line with eighth and sixteenth notes, including a triplet. The second staff (measures 53-55) continues the melody with similar rhythmic patterns. The third staff (measures 56-58) includes a triplet of eighth notes. The fourth staff (measures 59-61) is marked "IV. Hane" and features three groups of eighth notes, each with a triplet marking. The fifth staff (measures 60-62) shows a melodic line with a key signature change to one flat. The sixth staff (measures 63-66) continues the melody with eighth and sixteenth notes. The seventh staff (measures 67-73) concludes the piece with a final melodic phrase and a double bar line with a repeat sign.

Görsel 4.18: Dilkeşhâverân Peşrev 3

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

DİLKEŞHÂVERÂN ÂYİN-İ ŞERÎF

Devr-i Revan

M. Nuri Uygun

E..y ba.....n gi..... re ba.....b e..z kû ca..... mi
â..... yi..... He.y he.....y he.....y
yâ ri me..... n Pû.r a..... te..... şu pû..... r
fit ne u..... pû..... r ga.v gâ yi.....
yâ... ri me..... n câ sû..... si di li.....
ve pe.y ki a..... ni sa.....h ra..... yi
he...y he.....y he.....y he.....y ca...ni ca...ni ca.....ni men

1

Görsel 4.19: Dilkeşhâverân Âyin-i Şerif 1

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

16 E...s râ.....rı di.....lı e..... t he.....r ci..... mi.....

18 fe..r mâ..... yi..... mi.....rı me.....n

20 Çü.....n ne..... y şe ke..... rest
He.....r su..... b hi de..... m

21 i..n ne..... ye..... t e. y na..... yi
a..n de..... ki..... tu de.. r su.....b h.....ide mi

23 şi.. ri..... n ne şe.. ved hus re vi ma ger na..... yi
e..z a..... le mi pi... r be.r de..... med bur na..... yi

26 Ah a.....h şa..... hı men

28 ca... nı ca.....nı men Saz su.....lı ta nı me.....n

30 e...z a..... le mi..... pi..... r be

Görsel 4.20: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 2

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

32 be.....r de..... med bu...r na..... yi.....

34 ref te.....m be..... ta bib ve go.....f te.....m

36 e.....y bi nâ..... yi.....

38 Saz câ... nı me..... n

40 ü f ta..... de.....i a.....şk ra..... çi..... mi

42 fe.....r mâ..... yi..... ter ki sı fat mah vı vü cü dem

44 fe.....r mû..... d ya nı..... ki..... i her

46 çi he.s ti bi..... rû.....n a..... yi... ca..... nı me..... n

Görsel 4.21: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 3

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

[Terennüm]

The image displays a musical score for the piece 'Terennüm'. It consists of eight staves of music, each beginning with a treble clef. The first staff (measure 49) contains a melodic line with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature. The subsequent staves (52, 53, 54, 56, 58) continue the melodic line with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes. The final two staves (61 and 70) are empty, indicating the end of the piece. A large, faint watermark 'X' is visible across the center of the page.

4

Görsel 4.22: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 4

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

İkinci Selam (Evfer)

79
A.....h su.....l ta..... nı..... me n.....
A.....h men zi.....n de..... şe ve..... m

81
a..... h e.....n der di..... lu ca..... n
a..... h ye.....k can çi şe ve..... d

83
ca..... n i..... ma..... m..... me
ve..... d sa.....d ca..... m..... me

85
ni..... de.....r me..... n bi.....de mi.....
ni..... i..... ma..... ni.....me ni.....

89
.....
..... Terennüm

91

92

94

Görsel 4.23: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 5

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

1. 2.

96

98

102

105

109

113

117

121

Üçüncü Selam (Devr-i Kebir)

me..... r da..... ni..... tu

de..... r da..... i..... re.... i

ku.....n fe ye kû..... n dil no.....k ta..... i.....

va..... h de..... t e..... st e.....z

a.....r şı..... fü..... zun ge..... r de..... r çi..... yen

no..... k ta..... i de.....r de..... t

zi..... de..... ru..... n hâ.... li..... şe..... vi e.....z

6

Görsel 4.24: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 6

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

126

zi..... de.. run hâ.... li şe.. vi ez da i.. re.. i.....

131

kü..... n bi..... rûn

133

a..... h ey ki he zar â fe ri..... n bu.. ni ce sul
her ki bu gün ve le de..... i na nü ben

138

ta no lu..... r ku.. lu o lan ki şî le..... r
yüz sù re..... yok su li se ba yo lu..... r

143

hu..s re vü hâ kân o lu..... r
bay i se sul tan o lu..... r

146 [Terennüm]

151

156

Görsel 4.25: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 7

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

161 ref ten ber dil dâr rû hi a lû

167 de be hû.....n der çeş mu ru hem pe did â

171 sâ rı ci hâ..... n zin cir de ri de bû dem ve ref te bi ru.n

177 der pa yi ke şân sil si le i kün fe ye kû..... n

[Terenüm]

181

183

188

193

Görsel 4.26: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 8

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

Dördüncü Selam

236
A.....h su... l ta..... nı..... me..... ni
A.....h de... r me...n bi..... de..... mi

238
a.....h su... l ta..... nı..... me ni.....
a.....h me... n zi..... n de..... şe ve..... m

240
a.....h e..... n de... r di..... lü ca..... n
a.....h ye..... k ca..... n çi..... şe ve..... d

242
ca..... n i..... ma... nı..... me ni.....
ve..... d sa..... d ca... nı..... me ni.....

244
a..... h i..... ma..... nı..... me ni.....

Son Peşrev

246

250

253

Görsel 4.28: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 10

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

Görsel 4.29: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 11

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

Son Yürük Semai

Görsel 4.30: Dilkeşhâverân Ayin-i Şerif 12

Kaynak: Nuri Uygun ile yapılan 28.07.2022 tarihli mülakat.

BEŞİNCİ BÖLÜM

NURİ UYGUN HAKKINDA YAPILAN MÜLAKATLAR

5.1. Hande Çetinkaya ile Yapılan Röportaj

Klasik Türk mûsikisi sanatçısı olan Hande Çetinkaya, İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı mezunudur. Hali hazırda Cumhurbaşkanlığı korosunda hanende olarak görev yapmaktadır. Nuri Uygun hocayı önceden tanımadığını belirten Çetinkaya, hocanın sadece tasavvuf mûsikisi çalışmalarına denk geldiğini ifade etmektedir. Kendisi Nuri Uygun ile tanışmasını ve hoca hakkında düşüncelerini şöyle dile getirmektedir: *“Hocamızın öğrencisi olmadık tabi ki. Onunla bir vesileyle 1996 yılında Kütahya seyahatinden dönüşte İstanbul’da tanışmıştım. Hocamızın gerçekten etkili ve davudi bir sesi var. Kişilik olarak sevecen, kibar bir insan. Onun karşısında kendimi hem öğrenci hem arkadaş gibi hissediyorum. Özellikle musikiye dair her şeyi bilmesi karşısında haşyet duyuyorum. Öğretmen kelimesinin her yönüyle bir karşılığı olan hocamız, öğrenciyle birebir ilgilenen, öğretmesini bilen gerçek bir öğretmen efendim.”*

Çetinkaya’ya Nuri Uygun’un çalışmaları ve mûsiki yönü hakkında düşüncelerini sorduğumuzda ise bizlere şöyle yanıt vermektedir: *“Hocamın özellikle Türk Musikisinde az bilinen ve uygulanabilen 17’li ses sisteminin öğreticisi ve rehberi olmaya gayret ettiğini söyleyebilirim. Ahmet Yakupoğlu’ndan öğrendikleriyle tasavvuf mûsikisi üzerine yaptığı beste ve derleme çalışmaları gerçekten uzun bir zamanın ve çokça emeğin ürünüdür kesinlikle. Tasavvuf mûsikisi repertuarım çok geniş değildir benim, hocam sayesinde bu yönümü geliştirdim. Mûsikiye dair her çalışması ile sanatçılığı ile gerçek bir mûsikişinas hocamız. Hocamızı geç de olsa tanıyıp ondan istifade ettiğim için çok mutluyum.”*

5.2. Nuri Özcan ile Yapılan Röportaj

Tasavvuf mûsikisi sanatçısı, akademisyen olan Nuri Özcan, İstanbul belediye konservatuvarı hem de yüksek İslam enstitüsü mezunudur. Yüksek lisans ve doktora eğitimlerini İstanbul’da tamamlayan Özcan, halen İstanbul Medipol Üniversitesi’nde görevini sürdürmektedir. İslam Araştırmaları Merkezi’nde uzun yıllar redaktör ve yazar olarak hizmet vermiştir.

Nuri Uygun ile tanışması 1985-86 yılları arasında olan Nuri Özcan, şunları anlatmaktadır: *“Nuri Beyle, Samsun’da M.E.B hizmetiçi eğitim kursunda karşılaştım. Kendi o dönem öğretmendi. Ney üfleyen, mûsiki konusunda kabiliyetli bir arkadaşımızdı. Tabi ki, kendisiyle birkaç yıl bu kurslarda çalıştık.”*

Nuri Uygun’un akademiye girmesinde de pay sahibi olan Özcan, kendi çalıştığı üniversitede Uygun’a öğretim görevliliği teklif etmiş ve Uygun sınavları kazanarak Marmara Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olmuştur. Nuri Özcan, Uygun’un akademik dünyada ilerlemesine katkı da bulunmuş ve ona hem yüksek lisans hem de doktora sürecinde danışmanlık yapmıştır.

Nuri Özcan, Uygun’un mûsiki yönü hakkında ise: *“ Nuri Bey mûsiki konusunda çok kabiliyetli olmasının yanında, kendi yöresinin mûsiki meclislerinin ve önemli isimlerin yanında yetişmiş birisidir. İyi derece de bir neyzen kendisi. Bununla birçok enstrümanı da çalabilen bir hezarfendir.”*

Birlikte gerek yurtiçi gerek yurtdışı birçok konsere gitmiş olmalarının yanında iyi birer arkadaş olduklarını, oda arkadaşlığı yaptıklarını dile getiren Özcan, Uygun’un kişiliğini şöyle ifade etmektedir: *“Kendisi mülayim diyebileceğimiz bir arkadaşımız. Haklı olduğu konu da ısrarcı olmayı da bilen birisi. Yetişmiş olduğu tekke kültürü ve çeşitli mahfillerinde –katkısı vardır mutlaka- yoğrulmuş samimi, herkesle uyumlu, her şeye olumlu bakabilen bir insan. Onu tanıdığım için mutluyum yani. Hala dostluğumuz devam etmekte efendim.”*

5.3. M. Safa Yeprem ile Yapılan Röportaj

M. Safa Yeprem, 1974 yılında Ankara’da dünyaya gelmiştir. Müzik dünyasına adım attığı 1983 yılından itibaren günümüze dek bu alanda olmaya gayret etmiştir. Gitar sazının klasik, elektro, bas, akustik türlerinde eğitim almış ve bu sazlarla ilgili çalışmalar yapmıştır. Farklı kurumlarda öğretmenlikte yapan Yeprem, yüksek lisans ve doktora eğitimini İstanbul Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde tamamlamıştır. Yurtiçi ve yurtdışı birçok konser ve etkinliğe sazıyla katılan Safa Yeprem, halen Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Din Musikisi Anabilim dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Safa Yeprem hoca ile tanışmasını şöyle anlatmaktadır: *“ Hocayı ilk olarak 1980’li yılların başında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi korosunda tanıdım. Koroda neyzen olarak yer alıyordu. Bu koronun konserlerdeki videolarını da ben*

çekiordum. Bu şekilde ilk defa karşılaşmış olduk. Kendisiyle tanışmamız ise 2000 yılında görev yaptığı üniversitenin yüksek lisans programına kabul edilmem ile oldu.”

Nuri Uygun’un mûsiki yönü hakkında ise Yeprem: “ *Nuri Uygun denince gözümden bir neyzen profili canlanmakta. Alana hâkimiyeti, repertuarının genişliği, alandaki duruşu, tavrı ile benim için hocanın yeri özeldir. Şöyle ki: Dini mûsiki malumunuz, karakter itibariyle bir sahne müziği profili içerisinde değildir. Karakter olarak ruhani bir yapıya sahip. Nuri hoca da bu ruhani yapıyla kendi karakteri ve tavrı birebir örtüşmektedir. Bu tavır müziğine de yansımış tabi ki. Oldukça kıymetli buluyorum.”*

Nuri Uygun’un çalışmaları hakkında da şunları ifade etmektedir: “ *Özellikle dini mûsiki kültürünü yazılı ortama dönüştürme çabası çok saygıdeğer. Bu çaba hocanın mûsiki yönünün, çalışmalarının bir noktası.. Ama bu transkribrasyon artık tavır noktasında da olmalıdır. Hocanın yakalamış nokta ileriye gitmelidir diye düşünüyorum. Hocamıza; musiki dünyasına katkıları için şükranlarımı sunuyorum. “*

5.4. M. Hadi Duran ile Yapılan Röportaj

M. Hadi Duran, 1970 yılında İstanbul’a dünyaya gelmiştir. Öğrenim hayatını İstanbul’da tamamlamıştır. Küçük yaşlarda musiki ile tanışan Hadi Duran, Nuri Özcan, Nuri Uygun, Ruhi Kalender gibi önemli isimlerden mûsiki dersleri almış onlarla birlikte birçok konser ve etkinliğe katılmıştır. Aynı zamanda bir din görevlisi olan Hadi Duran, yüksek lisans eğitimini de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde dini mûsiki bölümünde tamamlamıştır. Halen İstanbul Ayasofya Kebir Cami Şerifi’nde müezzin kayyım olarak görev yapmaktadır.

Duran, Nuri Uygun hoca ile tanışmasını şöyle ifade etmektedir: “ *Hocamız ile ilk defa öğrencilik dönemimde Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi korosunda çalışmalarda karşılaştık. Muhabbetimiz ise; aynı fakültede yüksek lisansa başlangıcım ile ilerlemiş oldu. Kendisi bize bu süreçte destek oldu, yol gösterdi. “*

Duran, Nuri Uygun ile sadece okulda beraber olmamıştır. Birlikteliklerini şu şekilde anlatmaktadır: “*Hocamız ile neredeyse bütün musiki meclislerinde beraberdik. Yurtiçi, yurtdışı birçok konsere, Mevlevi ayinlerine birlikte katıldık. Hoca ile Bağlarbaşı İlahi Grubu adında bir grup kurduk. Bu grup ile haftalık toplanıp meşk yapardık. Yine hocamız ile ulusal bir kanalda yayınlanan belgesel filminde, “İsmail*

Dede Efendi” isimli filmde yer aldık. Buralarda Ahmet Hakkı Turabi hoca ve birkaç arkadaşımızda bizimle beraberdi.”

Hadi Duran, Nuri hocanın kişiliği ve çalışmaları hakkında ise: “ *hocamız gerek akademik olarak gerek tekke kültürü ile yetişmiş olması dolayısıyla donanımlı bir insan. Müsiki dünyasında ilk defa yapmış olduğu çalışmalar ve besteleri, derlemeleri ile yer edinmiş saygıdeğer birisi. Kişilik gerçekten naif, kibar, beyefendidir. Bizlere bir baba bir ağabey gibi davranıp yetişmemiz için çalışırdı. Allah kendisinden razı olsun.*” demiştir.

5.5. Ahmet Hakkı Turabi ile Yapılan Röportaj

Ahmet Hakkı Turabi, 1969 yılında Amasya’da dünyaya gelmiştir. İlkokul, ortaokul ve lise öğrenimini Amasya’da tamamlayan Turabi lisans eğitimini Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde tamamladı. Lisansüstü ve doktorasını da aynı fakültede tamamladı. Lisans eğitimi esnasında farklı hocalar ve müsiki okullarından dersler aldı. Kanun sazını çalmaya başladı. Yurtiçi ve yurtdışında birçok konser ve etkinlikte hem hanende hem sazende olarak yer almıştır. Halen Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Türk Din Musikisi Anabilim dalı başkanı olarak görevini sürdürmektedir.

Turabi, Nuri Uygun ile tanışmasını şu ifadelerle dile getirmektedir: *Hocamız ile ilk olarak üniversite 3.sınıfta iken 1990 yıllarında tanışmıştık. Nuri hocadan hem doktora yapıyordu hem de fakülte korosuna neyzen olarak katılıyordu. Sonrasında muhabbetimiz devam etti. Hoca bizim üniversitenin meslek yüksekokulunda göreve başladığı yıl bende fakülte de göreve başlamıştım.*

Nuri Uygun’u çalışmaları yönünden değerlendiren Turabi: *Hocamız ülkemizde Edvar çalışmalarında ilklerden olan bir tercüme çalışması yapmış ve bu alanda kendini kanıtlamıştır. Hocamız aynı zamanda doğduğu bölgenin müsikisi ve iç Anadolu bölgesinin müsiki kültürü üzerine özgün çalışmalar yapmış ve bu çalışmalar çok kıymetli tabi ki. Nuri hoca, Mehmet Dumlu’nun tedrisatından geçmiş birisi olarak onda bulunan eskiye dair güfteleri alarak notaya aktarmış ve dini müsikkiye eserler kazandırmıştır. Yine hocanın özgün çalışmalarından birisidir. Hocamız gayretli ve çabasıyla örnek olan bir isim diyebilirim. Özellikle yetiştiği kültür ve tavrı günümüze aktarma noktasında geçmişle bir bağıdır Nuri hoca.*

Turabi, Nuri Uygun ile birçok etkinlik ve konserde saz arkadaşlığı, sahne arkadaşlığı yapmıştır. Bu hususta: “Nuri hocayla biz yurtiçi ve yurtdışı birçok anma etkinliklerinde, ramazan etkinliklerinde yer aldık. Ve bunları herhangi bir kâr amacı gütmeyen müzikinin zevkini alarak yaptık.”

Turabi ile Nuri Uygun şu şekilde tanımlamıştır: *Hoca tekke kültüründe yetişmiş, manevi yönden beslenmiş, dervişliği kendisinde düstur edinmiş ve bunu davranışlarında pratiğe dökmüş değerli birisidir. Özellikle duruşu, tavrı, insanlarla ilişkilerindeki nezaket ve zarafetiyle musikişinas kimseler açısından örnek alınması gerektiğini düşünüyorum. Hocamız ile halen saygı, hürmet çerçevesinde görüşüyoruz. Kendisine sağlık, afiyet ve uzun bir ömür diliyorum.*

SONUÇ

Bu çalışma; akademisyenliği, bestekârlığı, mevlithanlığı, tasavvuf mûsikisi sanatçılığı, sazandeliğı, dervişliğı ile şümüllü bir olan Mehmet Nuri Uygun hakkında yapılmış kapsamlı ve tek çalışmadır. Nuri Uygun'un Tekke mûsikisi ve halk mûsikisi üzerine çalışmalar yaparak var olduğı hem dini mûsikide hem de akademik dünyada öğreticiliğı ile ön planda olan isimlerden birisi olduğı anlaşılmaktadır. Hem alaylı hem mektepli olması kendisini farklı kılan ayrı bir özelliğidir. Küçük yaşlardan itibaren başladığı mûsiki ilminde önemli sanatçıların destekleriyle yetiştiğı, onların eğitim metotlarının takipçisi olarak tavrı kazandığı ve bu tavrı gelecek nesillere aktarmanın gayreti içerisinde olduğu çalışmadaki bulgulardan anlaşılmaktadır.

Mehmet Nuri Uygun, mûsiki ilminin nazariyat kısmı ile ilgilenen bir mûsikişinas olarak karşımıza çıkmaktadır. Eski dönem müzik nazariyesi üzerine yapmış olduğu çalışmalar ve eserler bulunmaktadır. Bu alanda özellikle 13-15. Yy arası döneme ağırlık vermiş bu dönemde simge isimlerin hem hayatı hem de nazariyat çalışmalarını incelemiştir ve özgün çalışmalar ortaya koymuştur. Bunlardan ikisi; Safiyyüddin El-Urmevî ve Kadızâde Tirevi'dir. Her ikisinin de hayatını ve nazariyat konusunda düşüncelerini, yazılarını incelemiş ve değerlendirmiş, okuyucuya aktarmıştır.

Nuri Uygun'un, özellikle Kütahya'da dini mûsiki ve halk mûsikisi üzerine çalışmalar yaptığı, ilahi formunda güfteleri tozlu raflardan indirerek 14 adet besteyi ve bir adet Mevlevi ayini bestesini mûsiki camiasına kazandırdığı ve Kütahya'nın yanında Eskişehir, Uşak illerini de kapsayan bir saha çalışması yaparak 38 adet derleme eseri notaya aldığı ve gayretiyle bu alanda hatırı sayılır bir yer edindiğı görülmektedir. Bir sanatçı, mûsikişinas belli hoca veya çevrenin ürünü olmaktadır. Mehmet Nuri Uygun'un da mûsiki dalında 19.yüzyılın önemli icracılarından Hafız, Mevlidhan Kâni Karaca'nın tavrını benimsediğı ve bu şekilde eserlerini icra ettiği anlaşılmaktadır. Uygun'un, hocası Ahmet Yakupoğlu'ndan meşk usulü yöntemle öğrendiğı ney ve ney açkı tavrını gelecek nesillere aktarma gayretiyle geçmiş ile günümüz arasında bir köprü olduğu görülmektedir. Tekke kültüründe yetişmiş olduğu için manevi yönden de olgun bir insan olan Mehmet Nuri Uygun, yapmış olduğu çalışmalar ile hem akademiye hem mûsiki ilmine hizmet etmiş ve bu deryada yeni bir kaynak olmayı başarmıştır.

KAYNAKÇA

- Adar, Çağhan “Halvetilikte Müziğe Karşı İnanç ve Tutumların İncelenmesi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Ana Bilim Dalı, Yayınlanmış Sanatta Yeterlilik Tezi, Afyonkarahisar, 2012, s.25.
- Akkuş, Mustafa Asım “XX. Yüzyılda Türk Mûsikisi Geleneğinde Kâni Karaca”, *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2021, Cilt:6, Sayı:1, s.78.
- Altuntaş, Zeynep “Kâni Karaca’nın Hayatı ve Din-Dışı Mûsikî Sözlü Form Alanında Bestekârlık Kişiliği”, Giresun Üniversitesi, Lisans Bitirme Tezi, Ankara, 2016, s.6.
- Demir, Arif “İlk Mutasavvıfların Musiki Anlayışları”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:2, Cilt:15, s.74.
- Demirtaş, Yavuz Türk Din Musikisi Formları, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 14, Elâzığ, 2009, s.214.
- Dumlu, Mehmet Batmayan Güneş Devam Eden Gölgeler, (Hazırlayan: Ayşe Nur Sır), İstanbul, 2001, s.152.
- Durmaz Serhad, Daloğlu, Yavuz, “Prof. Dr. Gültekin Oransay Derlemesi I”, Güven Ofset Yayıncılık, İzmir, 1990.
- Eren, Gül “Marksist Sanat Anlayışı”, *Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Güzel Sanatlar Dergisi*, Sayı:42, s.116.
- Erguner, Süleyman, “Neyzen Bestekâr Süleyman Erguner”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:11, İstanbul, 1995, s.301.
- Farmer, Henry George “The Sources of Arabian Music”, *Leiden*, 1965, Sayı:23.
- Farmer, Henry George “Music The Legacy of Islam”, *Oxford University Press*, 1931, s.36.
- Gökkaya, Engin “Neyzen Ahmet Yakupoğlu’nun Ney’deki Tavrı Üzerine Bir Çalışma”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s:42.
- Gönül, Mehmet “Neyzen Ahmet Yakupoğlu”, *İSTEM Dergisi*, Konya, 2003, Sayı: 1, s: 163.

- Güntekin, Mehmet, “Vefatının 5. Yılında Kâni Karaca”, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2016, s.6.
- Koç, Turan “Sanat”, TDV İslam Ansiklopedisi, , Cilt:36, İstanbul, 2009, s.90.
- Kopar, Sadettin Volkan “Türk Din Musikisinde Kullanılan Usuller”, *Nevşehir Üniversitesi, İSTEM Dergisi*, Nevşehir, 2020, Sayı: 36, s.344.
- Köprülü, Gamze “13-15.yy İslam Medeniyetinde Sistemci Okul ve Türk Musiki İlimine Katkıları”, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:2, Tokat, 2018, s.265.
- Küçükgökçe, Özgen “XV. Yüzyılda Makamlar”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir, 2010, s.66.
- Küçükyıldız, Nihan Sanat Tarihi 1, Mili Eğitim Bakanlığı Yayınevi, Ankara, 2021, s.12.
- Leaman, Oliver, İslam Estetiğini Giriş, Küre Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2019, s.174.
- Ökten, Sadettin, Aslında Bir Sanat Var, Tuti Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul, 2021, s.71.
- Öncel, Mehmet, Türk Musikisindeki Notasyonun Tarihsel Seyri, *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:2, Sayı:19, s.207-220.
- Özalp, M. Nazmi “*Türk Musikisi Tarihi*”, Araştırma-İnceleme Dizisi, MEB Yayınları, 1.Cilt, İstanbul, 2000, s.35.
- Özcan, Nuri “*Limonciyan Hamparsum*”, TDV İslam Ansiklopedisi, Ankara, 2003, Cilt: 27, s.192.
- Özcan, Nuri “Mehter”, TDV İslam Ansiklopedisi, Ankara, 2003, Cilt:28, s.545.
- Özcan, Nuri “Tekke Musikisi”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 40, Ankara, 2011, s.384.
- Özcan, Nuri Hânende, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 17, İstanbul, 1997, s.27.
- Özkan, İsmail Hakkı “*Kürdili-Hicazkâr*”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:26, Ankara, 2002, s.565.
- Refik, İbrahim “Neyzen Mehmed Emin Dede”, *Genç Dergi*, 2008, Sayı:16, s.44.

- Serin, Muhittin “Meşk”, TDV İslam Ansiklopedisi, Ankara, 2004, Cilt: 29, s.372.
- Tanrıkorur, Cinuçen Osmanlı Dönemi Türk Musikisi, Dergâh Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 2019, s.33,74.
- Tıraşçı, Mehmet Ruhi Kalender’in Hayatı, Eserleri ve Musiki Hakkında Görüşleri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.5
- Uludağ, Süleyman, İslam Açısından Mûsiki ve Sema, Marifet Yayınları, Bursa, 1999, s.44.
- Uygun, Mehmet Nuri “Ahmet Yakupoğlu’nun Kaleminden Halil Dikmen”, *Türk Edebiyatı Dergisi*, İstanbul, 2010, Sayı: 443, s: 63-64.
- Uygun, Mehmet Nuri “Halveti (Şabani) İlahileri”, Dört Mevsim Yayıncılık-Origami Yapım, İstanbul, 2017, s.7-123.
- Uygun, Mehmet Nuri “Mehmet Dumlu”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: Ek-1, Ankara, 2020, s.344.
- Uygun, Mehmet Nuri Kitab’ul Edvar Safiyyüddin Urmevi, İbn Haldun Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2017, s.18
- Uygun, Mehmet Nuri, “Safiyyüddin El-Urmevi”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:35, İstanbul, 2008, s.479.
- Uygun, Mehmet Nuri, Kütahya İlahileri, Dört Mevsim Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2014, s.20-48.
- Vurgun, Yunus Emre "Anadoluda Bir Osmanlı Mahallesinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı: Kütahya Bölücek Mahallesi Örneği", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Kütahya, 2016, s.114-122.
- Yakupoğlu, Ahmet Rengârenk Kütahya, İstanbul, 1991, s: 33,36.
- Yıldırım, Mustafa “Ahmet Yakupoğlu ve Türk Güzel San’atlarındaki Yeri”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Konya, 1999.Sayı: 9, s: 287.
- Halil Dikmen”, <https://www.neyzenim.com/halildikmen.html>, [Erişim: 15.10.2022]
- “Gültekin Oransay”, <http://www.turkishmusicportal.org/tr/besteciler/detay/gultekin-oransay>, [Erişim: 15.10.2022]

- “Beste Yapmak”, <https://musiconline.co/tr/blog/beste-yapmak#>, [Erişim: 18.10.2022]
- Sadrettin Özçimi ile yapılan söyleşi, <https://www.dunyabizim.com/soylesi/sadreddin-ozcimi-ben-musikiye-eglence-gozuyle-bakmam-h7989.html>, [Erişim: 27.10.2022]
- “Çorbacıbaşi”, <https://www.egitimsistem.com/mehteran-bolugunun-komutanina-ne-ad-verilir-52520h.htm>, [Erişim: 27.10.2022]
- “Çevgan”, <https://www.fikriyat.com/galeri/kultur-sanat/cevgan-oyunu-nedir-asirlik-ata-sporu-cevgan-hakkinda-bilinmesi-gerekenler>, [Erişim: 27.10.2022]
- “Gezek Kültürü”, <https://www.bursa.com.tr/tr/icerik/gezek-kulturu-192/>, [Erişim: 30.09.2022]
- “Derleme”, <https://sozluk.gov.tr/>, [Erişim: 08.09.23]
- Mülakat: Mehmet Nuri Uygun. İstanbul, Kadıköy, 28.07.2022.
- Mülakat: Mehmet Nuri Uygun. İstanbul, Kadıköy, 16.10.2022.
- Mehmet Nuri Uygun ile yapılan telefon görüşmesi. 06.01.2023.
- Mehmet Nuri Uygun ile yapılan telefon görüşmesi, 09.01.2023.
- Mehmet Nuri Uygun ile yapılan telefon görüşmesi, 14.02.2023.
- Alpdoğan G, Kılıçarslan, M.U “*Tamburam Rebap Oldu*” Belgesel Filmi, 2006.

EKLER

Ek-1: Bayraklı Türbesi olarak anılan Habip Ağa'nın kabri.

Ek-2: Dedesi Abdullah Nuri Uygun'un evi.

Ek-3: Nuri Uygun'un çocukluğunun geçtiği sokak.

HALVETÎ (ŞA'BÂNÎ)

İLÂHÎLERİ

[ESKİŞEHİR, UŞAK, KÜTAHYA]

MEHMET NURİ UYGUN
Yrd. Doç. Dr.

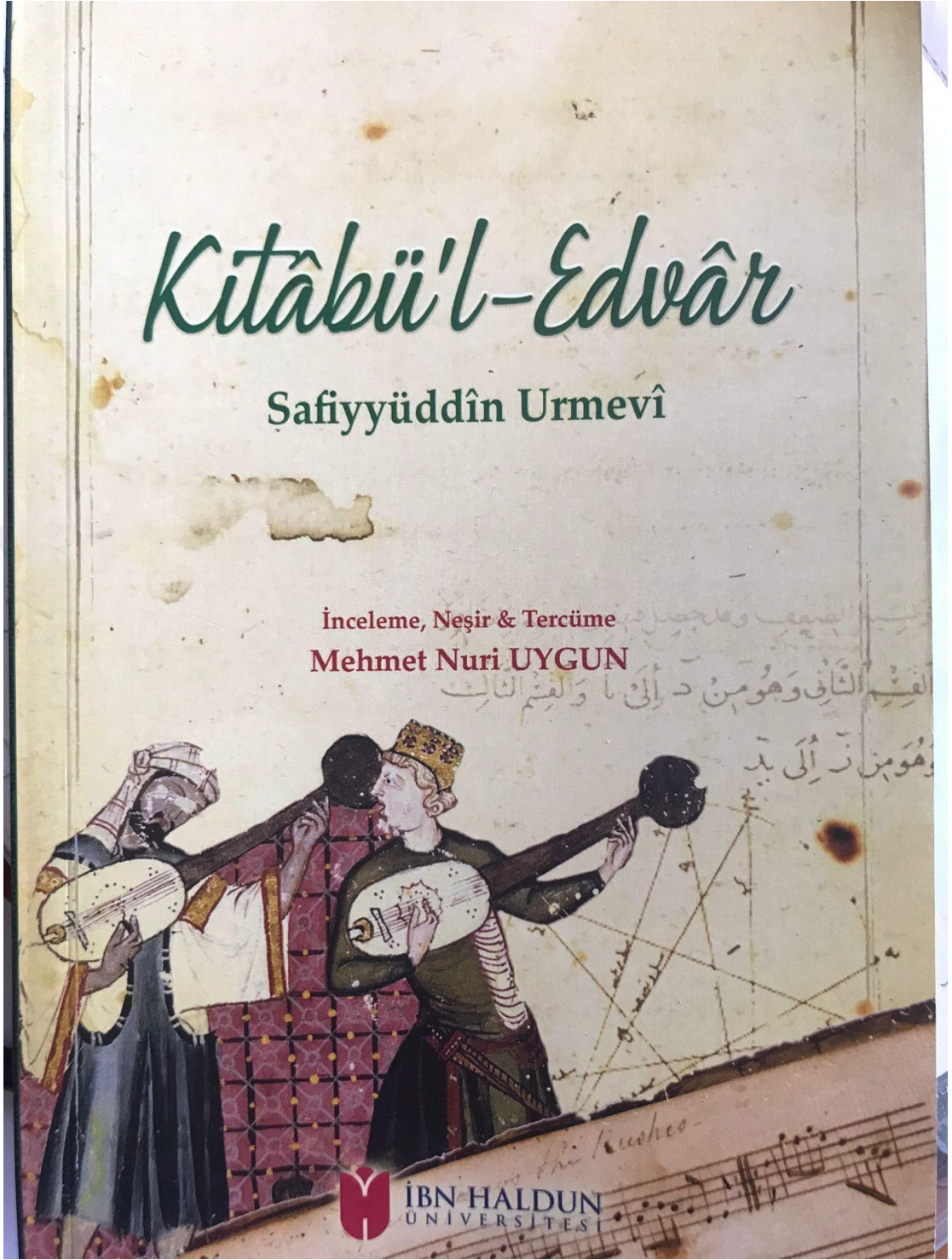
Ek-5: Nuri Uygun'un İlahi formunda bestelenen notaları derleme çalışması.

KÜTAHYA İLÂHİLERİ

Yrd.Doç. Dr.
Mehmet Nuri Uygun

Ek-6: Nuri Uygun'un Kütahya iline ait besteleri derlediği çalışması.

Ek-7: Nuri Uygun'un Doktora Tez çalışması.

TİREVİ'NİN MÛSİKÎ RİSALESİ

Yrd.Doç.Dr. Mehmet Nuri UYGUN

Ek-8: Nuri Uygun'un Yüksek Lisans Tez çalışması.

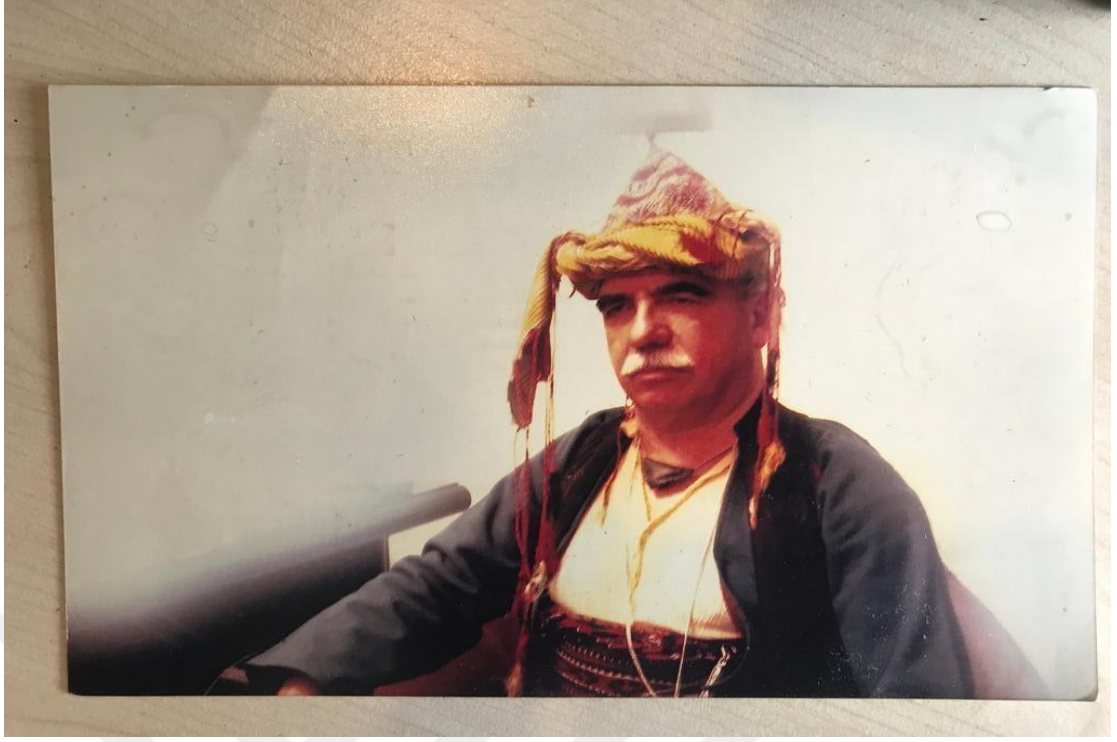
RESİMLERLE NURİ UYGUN

Fotoğraf-1:
Neyzen Ahmet Yakupoğlu ve Nuri Uygun meşk meclisinde.

Fotoğraf-2:
Nuri Uygunhocası Ahmet Yakupoğlu ile ney meşkinde.

Fotoğraf-3: Nuri Uygun folklor ekibinde.

Fotoğraf-4: Nuri Uygun'un folklor ekibiyle Anıtkabir'de.(2003)

Fotoğraf-5: Nuri Uygun Kütahya Belediyesi Konservatuvarı'nda.

Fotoğraf-6: Nuri Uygun ile görüşmemizden.

Fotoğraf-7: Nuri Uygun ile yapılan mülakatımızdan.

ÖZGEÇMİŞ

Yunus Emre İpek

A. EĞİTİM

Lisans: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2021, Ankara

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, 2023, İstanbul

B. BİLDİRİLER

İpek, Y.E. (2022, Mayıs). Musikide bir derya: Hafız Habil Öndeş'in Hayatı ve Musiki Çalışmaları. *Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Kongresi*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.